

**T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
MEDENİ HUKUK BİLİM DALI**

**TÜRK HUKUKUNDA DESTEKTEN YOKSUN
KALMA TAZMİNATI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Hazırlayan
Yasemin DÖNMEZ PİRİ**

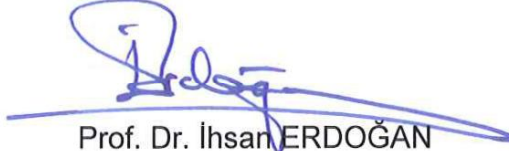
**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Mustafa Fadıl YILDIRIM**

V

Ankara - 2010

ONAY

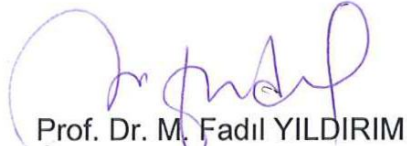
Yasemin DÖNMEZ PİRİ tarafından hazırlanan **“Türk Hukukunda Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”** başlıklı bu çalışma, **10.01.2011** tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Özel Hukuk Anabilim Dalı Medeni Hukuk Bilim** dalında **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İhsan ERDOĞAN

Prof. Dr. Hüseyin ALTAŞ

Prof. Dr. M. Fadıl YILDIRIM

ÖNSÖZ

“Ölüm sonucu destekten yoksun kalma tazminatı” konusunda tez hazırlamama yakın zamanda elim bir trafik kazası neticesinde kaybettiğimiz yakınımızın zamansız ölümü ve neticesinde geride kalanlarının bu büyük acı sonucunda karşılaştığı maddi, manevi zorluklar neden oldu. Ailemin başına gelen bu trajik olay nedeniyle geride kalan diğer aile üyelerinin bu ölüm olayı neticesinde, ölen akrabalarının desteğinden yoksun kalmaları ve buna ilişkin hak taleplerini mahkeme nazarında talep etmelerinde karşılaştığımız güçlükler, faydalı olabilme düşüncesiyle şahsımı bu konuda araştırma yapmaya yönlendirdi.

Çalışmam destekten yoksun kalmanın kaynakları, zarar, destek kavramı, zararın tespiti ve destek ve zararın destek tipleri açılarından daha ayrıntılı incelenmesi nedeniyle farklılık arz etmektedir. Kimi konuların yeri geldikçe Yüksek Mahkeme kararlarıyla desteklendiği tezimizin konuyla ilgilenenlere ve araştırmacılara yararlı olması temennisindeyiz.

Tezin biçimlenme ve yazılma sürecinde şahsıma gerek kaynak tavsiyesi, gerekse konu seçimi bakımından her türlü yardımı elinden geldiğince yapan saygıdeğer hocam, tez danışmanım Sayın Prof. Mustafa Fadıl YILDIRIM'a ve desteğini her zaman yanımda hissettiğim eşime teşekkür ederim.

Yasemin DÖNMEZ PİRİ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

ZARAR, SORUMLULUK VE ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI KAVRAMLARI

I. ZARAR KAVRAMI	3
A. Zarar Tanımı	3
B. Zarar Türleri	5
1. Fiili Zarar-Yoksun Kalınan Kâr-Normatif Zarar	5
2. Doğrudan Doğruya Zarar-Dolaylı Zarar-Yansıma Yoluyla Zarar	6
3. Gerçek Zarar-Muhtemel Zarar	6
4. Malvarlığı Zararları-Şahısvarlığı Zararları	7
5. Müsbet Zarar-Menfi Zarar	8
6. Somut Zarar-Soyut Zarar	8
II. SORUMLULUK KAVRAMI	9
A. Genel Olarak Sorumluluk Kavramı	9
1. Cezai Açıdan Sorumluluk	10
2. Hukuki Açıdan Sorumluluk	11
B. Sorumluluğun Kaynakları	13
1. Akdi (Sözleşmeye Dayanan) Sorumluluk	13
2. Akit Dışı Sorumluluk	13
a. Kusur sorumluluğu (Haksız Fiil Sorumluluğu)	14
b. Kusursuz sorumluluk (Sebepl Sorumluluğu)	15
III. DESTEK KAVRAMI	16

A. Genel Olarak Destek Kavramı	16
1. Hukukumuzda Destek Kavramı	16
2. Çağdaş Hukuk Sistemlerinde Destek Kavramı	18
B. Genel Olarak Destek Türleri	19
1. Gerçek Destek.....	19
2. Farazi Destek	21
C. Genel Olarak Destek Tipleri	22
1. Destek Olarak Eş	22
2. Destek Olarak Ana-Baba	23
3. Destek Olarak Çocuklar	24
4. Destek Olarak Kardeşler:	24
5. Destek Olarak Nişanlılar.	25
6. Destek Olarak Birlikte Yaşayanlar	25

İKİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ MAHİYETİ, KAYNAKLARI, ÖZELLİKLERİ VE UNSURLARI

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ MAHİYETİ	27
A. Tazminat Talebinin Bağımsız Olması	27
1. Genel Olarak Talebin Bağımsızlığı	27
2. Talebin Bağımsızlığına Bağlanan Sonuçlar	28
a. Aile hukuku açısından	28
b. Miras hukuku açısından	28
B. İstisnai Nitelikte Olması	30
C. Tazminata Konu Zararın Bir Yansıma Zararı Olması	31
D. Maddi Bir Tazminat Talebi Olması	31
II. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ KAYNAKLARI	32
A. Akit Dışı Sorumluluk	33
1. Kusura dayalı (Haksız Fiiller).....	33
2. Kusursuz Sorumluluk	33
B. Akdi Sorumluluk (Sözleşmeler)	35

1. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre.....	35
2. Taşıma Sözleşmelerine Göre	36
3. Hasta-Hastane veya Hekim arasındaki Sözleşmelere Göre.....	37
a. Hasta ve hastane arasındaki sözleşmeye göre.....	37
b. Hasta ve hekim arasındaki sözleşmeye göre	39
4. Bk. md.332/2 Hükmüne (Hizmet Akti) Göre.....	40
5. İş Kanununa Göre	42
C. Vekaletsiz İş Görme	43
III. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ.....	44
A. Tazminat Talebinin Bağımsızlığı	44
B. Tazminat Talebinin Haczedilemezliği	45
C. Tazminat Talebinin Devri ve Mirasçılara İntikali	46
1. Talebin Devri Bakımından	46
2. Mirasçılara İntikali Bakımından.....	47
a. Zarar veren açısından	47
b. Destekten yoksun kalanlar açısından	47
D. Tazminat Alacağının Takası.....	48
E. Tazminat Alacağının Nafaka Alacağı Olmaması	49
F. Haksız Fiilden de Kaynaklanmasına Karşın BK. da Ayrı Bir Hüküm Olarak Düzenlenmiş Olması	50
IV. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ UNSURLARI	51
A. Genel Unsurlar	51
1. Desteğin Ölümü	51
2. Ölümden Dolayı Sorumlunun Bulunması	52
3. Bir Zararın Doğması	53
4. İliyet Bağı.....	54
B. Özel Unsurlar	55
1. Bakım Unsuru	55
a. Bakım gücü (Destek açısından).....	57
(1) Fiili Destek açısından	57
(2) Farazi Destek açısından.....	58
b. Bakım İhtiyacı (Destek gören açısından)	58

2. Devamlılık-Düzenlilik Unsuru	60
---------------------------------------	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINDA ZARAR MİKTARININ VE TAZMİNATIN TESBİTİ

I. DESTEK TİPLERİ BAKIMINDAN	61
A. Eşler Bakımından	61
B. Ana-Baba Bakımından	62
C. Çocuklar Bakımından	62
D. Kardeşler Bakımından	63
E. Nişanlılar Bakımından	63
F. Diğer Haller Bakımından	64
II. DESTEĞİN GELİRİ BAKIMINDAN	64
A. Desteğin Gelirinin Tespit Edilmesi	64
1. Gerçek Desteğin Geliri	64
2. Farazi Desteğin Geliri	67
B. Desteğin Gelirinde Meydana Gelebilecek Muhtemel Değişiklikler	68
III. DESTEK SÜRESİ BAKIMINDAN	70
A. Destek Açısından Bakım Gücünün Süresi	70
B. Destek Görenler Açısından Bakım İhtiyacı Süresi	72
1. Sağ Kalan Eş Açısından Bakım İhtiyacı Süresi	72
a. Sağ kalan eşin erkek olması halinde	72
b. Sağ kalan eşin kadın olması halinde	73
(1) Kadının yeniden evlenmesi halinde	73
(2) Kadının çalışması halinde	74
2. Çocuklar Açısından Bakım İhtiyacı Süresi	75
a. Kız çocuklar açısından	75
b. Erkek çocuklar açısından	75
3. Ana-Baba Açısından Bakım İhtiyacı Süresi	77
a. Çocuğun fiili destek olması durumunda	77
b. Çocuğun farazi destek olması durumunda	78

4. Kardeşler Açısından Bakım İhtiyacı Süresi.....	78
5. Nişanlılar Açısından Bakım İhtiyacı Süresi.....	78
6. Birlikte Yaşayanlar Açısından Bakım İhtiyacı Süresi	79
IV. DESTEK GÖRENLERİN ÖLÜM SONRASI ELDE ETTİKLERİ	
MENFAATLERİN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ BAKIMINDAN.....	79
A. Miras Menfaatleri Açısından.....	79
B. Sigorta Tazminatları Açısından	81
1. Özel Sigorta Açısından.....	81
2. Sgk'ca Sağlanan Tazminatlar Açısından.....	82
C. Diğer İndirim Sebepleri Açısından.....	83
V. ZARAR BAKIMINDAN	84
A. Ölen Desteğin Kusuru	84
B. Ölen Desteğin Rızası	84
C. Üçüncü Kişinin Kusuru	85
D. Zarar Veren Zor Duruma Düşecek Olması	85
E. Hal Ve Şartların Özelliği	85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINDA TAZMİN BİÇİMİ, TESELSÜL, MÜTESELSİL SORUMLULUK VE FAİZ HESABI

I. TAZMİN BİÇİMİ.....	87
A. İrat Şeklinde Tazminat.....	87
1. Genel Olarak	87
2. İrat Türleri	88
a. Sürekli iratlar	88
b. Ertelenmiş iratlar	89
c. Kısaltılmış iratlar	89
d. Ertelenmiş ve kısaltılmış iratlar	89
3. Özelliği.....	89
B. Sermaye Şeklinde Tazminat	90

1. Genel Olarak	90
2. Hesaplanma Metoduna Göre Biçimleri	91
a. Ortalama ücret, sabit rant metodu	91
b. Progressif rant metodu	92
3. Hesaplamada Başlangıç Tarihi Sorunu	95
4. Özelliği	95
II. BİRDEN ÇOK TAZMİN YÜKÜMLÜSÜ OLMASI HALİNDE	
YÜKÜMLÜLÜK DURUMU	96
A. Genel Olarak	96
B. Birden Çok Kişinin Aynı Sebepten Kaynaklanan Tazmin	
Yükümlülüğü	96
C. Birden Çok Kişinin Farklı Sebeplerden Kaynaklanan Tazmin	
Yükümlülüğü	97
III. FAİZ	98
IV. FAİZ HESABINDA BAŞLANGIÇ TARİHİ	99

V. BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI DAVALARI

I. DAVANIN TARAFLARI	101
A. Davacılar	101
B. Davalılar	103
II. GÖREVLİ MAHKEME	104
III. YETKİLİ MAHKEME	107
IV. DAVANIN İSPATI VE ZAMANAŞIMI	108
A. Davanın İspatı	108
1. Genel Olarak	108
a. Destek ilişkisinin ispatı	109
(1) Eşler arası destek ilişkisi açısından	109
(2) Ana-baba ile çocuk arası destek ilişkisi açısından	110
(3) Kardeşler arası destek ilişkisi açısından	111

(4) Nişanlılar arası destek ilişkisi açısından	111
(5) Birlikte Yaşayanlar arası destek ilişkisi açısından	112
b. Desteğin ölümünden doğan zararın ispatı	113
2. İspat Vasıtaları	114
B. Zamanaşımı	115
1. Haksız Fiillerde	115
a. Hukuk zamanaşımı	115
b. Ceza hukukundaki dava zamanaşımı	117
c. KTK uyarınca zamanaşımı	118
2. Sözleşmelerde	119
a. İş Akdinden doğan sözleşmelerde	119
b. Taşıma sözleşmelerinde	120
(1) Kara taşıma sözleşmelerinde	120
(2) Deniz taşıma sözleşmelerinde	120
(3) Hava taşıma sözleşmelerinde	121
SONUÇ	122
KAYNAKÇA	124
EKLER	135
ÖZET	151
ABSTRACT	152

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Evlenme şansı.....	73
Tablo 2. Progressif rant metodu.....	94

KISALTMALAR

a.g.e	: Adı geçen eser
a.g.m	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tebliğ
AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
A.Y.İ.M.	: Askeri Yüksek İdari Mahkemesi
BATİDER.	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
BK.	: Borçlar Kanunu
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
CMUK.	: Ceza Muhakemeleri Usul Kanunu
Çev.	: Çeviren
D.	: Daire
Dan.	: Danıştay
DİE.	: Devlet İstatistik Enstitüsü
Dn.	: Dipnot
E.	: Esas
ES.	: Emekli Sandığı
ESK.	: Emekli Sandığı Kanunu
FMK.	: Federal Mahkeme Kararı
H.D.	: Hukuk Dairesi
HUMK.	: Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İ.B.D.	: İstanbul Barosu Dergisi
İBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
İİK.	: İcra İflas Kanunu
İÜ.	: İstanbul Üniversitesi
İÜHF.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İÜMHE	: İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü
K.	: Karar
KTk.	: Karayolları Trafik Kanunu

m.	: Madde
MK.	: Medeni Kanun
No.	: Numara
P:M.F.	: Population Masculine et Feminene
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SGK.	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortaları Kanunu
SSK.	: Sosyal Sigortalar Kanunu
T.	: Tarih
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK.	: Türk Ceza Kanunu
TL.	: Türk Lirası
TTK.	: Türk Ticaret Kanunu
TSHK.	: Türk Sivil Havacılık Kanunu
vd.	: ve devamı
Y.	: Yargıtay
YHGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
Y.K.D.	: Yargıtay Kararları Dergisi

GİRİŞ

Meydana gelen ölüm olayı nedeniyle, geride kalan ve ölenin sağlığında desteğinden faydalanan veya gelecekte faydalanması muhtemel olan kişilerin ölüm olayı neticesinde yoksun kaldıkları destek tazminatı tezimizin çıkış noktasıdır.

Tezimizde; destekten yoksun kalma tazminatı kavramı, unsurları, dayanakları, hukuktaki yeri, kaynakları, oluşma şartları, özellikleri, destek tazminatının tayini ve miktarı incelenmiştir. Ölüm sonucunda geride kalan ve ölenin sağlığında desteğinden faydalanan veya gelecekte faydalanması muhtemel olan kişiler, destek görme kavramı açısından irdelenmişlerdir. Destek tazminatının özellikleri, kaynakları ve kimlere, ne şekilde verileceğine ilişkin esaslar ortaya konulmuştur. Ayrıca, destekten yoksun kalma tazminatından faydalanacak kişilerin belirlenmesi esnasında, göz önünde tutulacak kriterlere yer verilerek, konuyla ilgilenenlere bir nebze de olsa faydalı olunması hedeflenmiştir.

Destek gören olarak kabul edilen kişilerin, ölenin sağlığında sahip oldukları ve ölen kişinin onlara sağlamış olduğu desteği, kanıtlama yükümlülükleri de irdelenmiştir. Destek miktarının tayini ve tespitinde hangi faktörlerin rol oynadığı ve nihayetinde sadece ölüm hallerinde mi bu destek tazminatının ödeneceğinin araştırılmasına da yer verilerek elde edilen bulgular bilimsel bir yorumlama ile ortaya konulmuştur. Yüksek mahkeme kararlarının da ışığında bu konuda yapılmış çeşitli çalışmalara farklı ve yeni bir bakış açısı getirilmeye çalışılmıştır.

Destekten yoksun kalma tazminatının, tez konusu olarak seçilmesindeki temel neden; daha önceki çalışmalarda yer alan değerlendirmelere atıfta bulunarak farklı açılardan konunun irdelenmesini sağlamaktır. Ayrıca, dolaylı olarak maruz kalınan zararın ispatlanması ve

desteğin belirlenmesinde uygulamada karşılaşılan güçlükler de ortaya konulmuştur. Destekten yoksun kalma tazminatında tazminattan faydalanacak olanlar, ispat vasıtaları, tazminatın oluşma şartları bakımından Yüksek Mahkeme yorumlarına da konuların işlenmesi esnasında yer verilmiştir. Tezimin hukukçulara ve araştırmacılara faydalı olmasını umut ediyorum.

BİRİNCİ BÖLÜM

ZARAR, SORUMLULUK VE ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI KAVRAMLARI

Zarar, sorumluluk ve ölüm sebebiyle destekten yoksun kalma tazminatı kavramlarının bir arada değerlendirilmesi Borçlar Kanunu içerisinde yer alan haksız fiil sorumluluğu çerçevesinde olmaktadır. Borçlar Kanunu 41. maddesinde: “Gerek kasden, gerek ihmal ve teseyyüp yahut tedbirsizlik ile haksız bir surette diğer bir kimseye bir zarar ıka eden şahıs o zararın tazminine mecburdur. Ahlaka mugayir bir fiil ile başka bir kimsenin zarara uğramasına bilerek sebebiyet veren şahıs keزالik o zararı tazmine mecburdur” şeklinde haksız fiil ifade edilmiştir. Yasa maddesinin irdelenmesiyle, destekten yoksun kalma tazminatını da kapsayan haksız fiil sorumluluğunun, temelde dört unsurun varlığına bağlı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu unsurlar ise; hukuka aykırı bir fiilin varlığı, kusur, zarar ve illiyet bağı. Haksız fiilden kaynaklanan tüm tazminat taleplerinde olduğu gibi, destekten yoksun kalma tazminatı talebinde de ilk şart, bir zararın meydana gelmiş olmasıdır¹.

I. ZARAR KAVRAMI

A. Zarar Tanımı

Zarar kavramı, kelime anlamı itibarıyla bir kaybı, eksilmeyi ifade eder. Türk Hukukunda ise, zarar kavramı “geniş” ve “dar” olmak üzere iki anlamda kullanılmaktadır².

¹ GÜNDÜZ, Hakan :Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) , (Ankara , 2004) s . 3 .

² SANLI , Kerem Cem : Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, 1. Baskı, Arıkan Yayınevi, (İstanbul, 2007) s. 298 ; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku, 5. Baskı, (İstanbul, 1985) s.735. ÖZGÜLDÜR, Serdar: ”İdare Hukukunda Tazminat Hesabının Unsurları ve Hesaplama

Dar anlamıyla zarar, bir kimsenin mal varlığında iradesi dışında ya da rızası dışında meydana gelen azalmayı, eksilmeyi ifade eder ve maddi zarara karşılık gelirken; geniş anlamda zarar kavramı sadece maddi değil; manevi zararı da içine alan bir zarar kavramını ifade eder³. Dolayısıyla geniş anlamda zarar kavramının içine kişinin manevi varlığında yani şahıs varlığında meydana gelen kayıp ve eksilmeler girmektedir. Her ne kadar, bazı yazarlar⁴ tarafından zarar kavramı şahıs varlığında meydana gelen eksilmeleri içine alan geniş anlamıyla kullanılıyorsa da; doktrinde ve genel kabulde ise zarar dar anlamıyla yani, maddi anlamıyla ifade edilmektedir⁵. Zarar kavramının geniş ve dar anlamda sınıflandırılması, beraberinde bu tanımların içini dolduran ve zarar kavramını esas olarak 2 ana ayrıma tabi tutan bir ayrıştırmaya yol açmıştır. Maddi ve manevi zarar olarak sınıflandırılan zarar kavramında, maddi zarar; malvarlığındaki eksilmeyi ifade ederken; manevi zarar ise, şahıs varlığına karşı yapılan tecavüz sonucu duyulan elem, acı ve keder olarak tanımlanmaktadır. Borçlar Kanunu zarar kavramını asıl olarak, bu ikili sınıflandırma üzerinden tesis ederek maddi zararı asıl zarar olarak kabul edip, md. 41 kapsamına sokmuş; manevi zarara

Yöntemi: AYİM Uygulaması”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 128–167, Galatasaray Üniversitesi Yayınları,(İstanbul, 1996.) s.128

- ³ SANLI, Kerem Cem : a.g.e. s. 298-299 ; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.735 ; EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, (İstanbul, 2008) s.472 ; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, (İstanbul, 2006) s.514; KANETİ, Selim: “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu, 21–22 Ekim 1977, s. 29–66, İÜMHE Yayınları, (İstanbul, 1980) s.41; NOMER, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, (İstanbul, 2008) s.71; REİSOĞLU, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı,(İstanbul, 2008) s.149.; ERGÜNE, Serkan Mehmet: Olumsuz Zarar, 1. Baskı, (İstanbul, 2008) s.11.
- ⁴ EREN Fikret :a.g.e. s.472 ; ŞENYÜZ, Doğan: Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, (Bursa, 2006) s.65; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku 1. Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, 2. Kitap Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, 6. Baskı, (İstanbul, 2003), (Kısaca; Sorumluluk Hukuku), s.80; BAŞTUĞ, İrfan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, (Manisa, 1984) s.237; SANLI Kerem Cem : a.g.e. s. 299; KANETİ, Selim: a.g.e. s. 41.
- ⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.735; ÖZTÜRKLER, Cemal: Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri, 1. Baskı, (Ankara, 2003) s.30; BÜYÜKSAĞIŞ, Erdem: Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı, 1. Baskı, (İstanbul, 2007) s.52-53; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.149; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.514; NOMER, Haluk N. : a.g.e. s. 71; ERGÜNE, Serkan Mehmet: a.g.e. s.11; AKINTÜRK, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 7. Baskı, İstanbul, 1999) s.79

ise, md. 47 de yer vermiştir. Zarar konusunda bu ikili ana ayırım dışında mevcut olan diğer zarar türleri ise kısaca aşağıda ifade edilmektedir.

B. Zarar Türleri

1. Fiili zarar-Yoksun Kalınan Kâr-Normatif Zarar

Fiili zarar, malvarlığının aktifinde azalma, ya da pasiflerinde fiili bir çoğalmayı ifade ederken; kâr mahrumiyeti, elde edilebilecek bir kazançtan, çoğalmadan mahrum kalmaktan kaynaklanır⁶. Bu bağlamda fiili zararda, aktif bir eylem bulunmakta iken, yoksun kalınan kârda ise, engellenme sonucu hedeflenen kazanca ulaşmamak yani, pasif bir durum söz konusudur.

Normatif zarar kavramında ise, zarar kavramının genişletilmesi suretiyle gerek maddi gerekse manevi zarara ilişkin unsurlar bir arada bulunmaktadır. Burada, zarar meydana gelmiş olmasına karşın malvarlığında somut bir eksilmeye neden olmayan kayıplarla birlikte manevi yönü ağır basmakla beraber, para ile de ifade edilebilen “ticarileşmiş” bazı değerlerin malvarlığına dahil edilmesi ve bunların azalmaları ya da yitirilmeleri halinde maddi zararın oluştuğunun kabul edilmesi söz konusudur⁷. Örneğin, trafik kazası neticesinde yüzünden yaralanan bir fotomodelin, bu nedenle önemli

⁶ ERGÜNE, Serkan Mehmet:a.g.e.s.10; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.515; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.752-754; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.149; BÜYÜKSAĞIŞ, Erdem: a.g.e. s.212; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku ve Maddi-Manevi Tazminat Davaları, 1. Baskı, (Ankara,2008), (Kısaca:Haksız Fiil Hukuku), s.451; ŞENYÜZ,Doğan: a.g.e. s.66; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku, s.177; AKINCI, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler,(Konya, 2000),s.138-139; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, (Ankara, 2006) s.212

Bu konuda mehaz Kanun İBK. da, sınıflama, Gerçek Zararlar ve Yoksun Kalınmış Kazanç kavramı olarak yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. TERCİER, Pierre/ DESCHENAUX Henri (Çev:Salim ÖZDEMİR): Sorumluluk Hukuku, (Ankara, 1983) s.188-189.

⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.736-738; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.212-213; NOMER, Haluk N.: Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, 1. Baskı, (İstanbul, 1996) s.17 vd.; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.515-516. KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, 2. Baskı,(İstanbul, 2006) s.47;

bir iş anlaşmasını kaybetmesi sebebiyle meydana gelen zararı bu bakımdan normatif zarar olarak kabul edilmektedir. Asıl olarak ortaya çıkış yeri olan Alman Hukukunda kendine yer bulan Normatif zarar kavramı Türk Hukukunda ise benimsenmemiştir. Zira, bu zarar kavramı bir nesnenin kullanım imkanından yoksun kalınmasından doğan zararların hesaplanmasında kolay uygulanabilir bir model sunamamaktadır.⁸

2. Doğrudan Doğruya Zarar-Dolaylı Zarar-Yansıma Yoluyla Zarar

Doğrudan doğruya zarar, hukuka aykırı bir fiil sonucu bu hukuka aykırı fiilden etkilenen kimsenin, doğrudan, araya bir başka etken girmeksizin karşılaştığı zarardır. Dolaylı zararda ise, hukuka aykırı fiilin zarar görene verdiği zararla ilgili olarak ilave bir sebebin daha zarara yol açması durumu söz konusudur⁹. Yansıma yoluyla zararda ise, hukuka aykırı fiile uğrayan şahıs dışında başka şahıs veya şahısların da zarara uğramalarından kaynaklanan durum söz konusudur¹⁰.

3. Gerçek Zarar-Muhtemel Zarar

Zararın hesaplanması sırasında gündeme gelen bu zarar ayrımında; hesap edildiği tarihe kadar fiilen gerçekleşmiş olan zarar, gerçek zarar olarak kabul edilirken; bu tarihten sonra normal şartlarda gerçekleşmesi beklenen zarar ise, muhtemel zarar olarak kabul edilmektedir¹¹. Bu anlamda tezimizin konusunu da teşkil etmekte olan destekten yoksun kalma sonucu

⁸ BÜYÜKSAĞIŞ, Erdem: a.g.e. s.277

⁹ KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.210-211; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.516-517; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.755 vd.; HONSELL Heinrich (Çev. Zafer ZEYTİN), “İsviçre Sorumluluk Hukukunda, Reform Çabaları”, BATİDER, C.XXII, S.4, s.179–199, (Ankara, 2004)s.186-187; DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer: Açıklamalı, İçtihatlı ve Örnekli Tazminat Davaları,(Ankara, 1999) s.7.

¹⁰ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.51; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.517; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.211;

¹¹ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.52; EREN, Fikret :a.g.e. s.695; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.518.

uğranılan zararlar¹² müstakbel zarar kavramı içerisinde değerlendirilebilir. Gerçekten de, destekten yoksun kalma zararında, ölenin ölmemiş olsaydı ileride desteğinden yoksun kalanlara olacağı destek yararlarından, desteğin ölümüyle birlikte yoksun kalması ölüm gerçekleşir gerçekleşmez doğan zarar kalemlerinden olmayıp, ileride muhtemelen karşılaşılabilecek zarar kapsamaktadır. Şüphesiz, ölüm anında henüz doğmamış olan bu zararın hesap edilmesi faraziye yürütülerek hesaplamayı gerektirdiğinden bazı şartlarda bu zararın net hesabının yapılamaması bu zarar türüne getirilen en büyük eleştiridir¹³.

4. Malvarlığı Zararları-Şahısvarlığı Zararları

Esas itibariyle haksız fiilin yöneldiği varlığın niteliğine göre yapılan bir ayırım olan malvarlığı-şahıs varlığı zararlarında, haksız fiil şayet malvarlığına yönelmişse malvarlığı; şahıs varlığına yönelmişse şahıs varlığı zararına neden olacaktır¹⁴.

Borçlar Kanunu eşyaya ilişkin zarar olarak da nitelenebilecek sırf malvarlığı zararlarıyla ilgili özel bir hüküm içermemekle birlikte; doktrinde yer alan hesaplama yöntemleri ile zarar gören, yok olan veya hasara uğrayan malvarlığı yani eşyaya ilişkin zararların giderilmesi amaçlanmıştır¹⁵. Zararın genelinden ziyade kimi yazarlarca¹⁶, maddi zarar kavramı içerisinde düşünülmektedir. Zira şahıs varlığı zararları olarak sınıflandırılan cismani zarar kavramı aynı zamanda maddi zarar kalemlerinden biri kabul edilirken,

¹² OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.518.

¹³ EREN, Fikret :a.g.e. s.695

¹⁴ KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.208;

¹⁵ EREN, Fikret :a.g.e. s.706;

¹⁶ SANLI, Kerem Cem: a.g.e. s. 322 vd.; AŞÇIOĞLU, Çetin: Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, (Kısaca; Tazminat Davaları), (Ankara, 1989) s.164 vd.; AŞÇIOĞLU, Çetin: Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, 2. Baskı, (Ankara, 2008) (Kısaca; Hukuk ve Ceza Sorumlulukları),s.422 vd.

şahsın şeref ve haysiyetine ilişkin zararlar manevi zararlar içerisinde yer almaktadır. Borçlar Kanununda ayrım maddi manevi zarar üzerinden biçimlenirken, mehz kanun olan İsviçre Borçlar Kanununda, kategori başlığı altında maddi zararın alt tasnifleri olarak ölüm, vücut ve sağlık bütünlüğüne saldırı, şeye verilen zarar ve çevreye verilen zarar olarak biçimlenmiş ama bir çelişki olarak sırf malvarlığı kayıpları bu kategori içine dahil edilmemiştir¹⁷.

5. Müsbet Zarar-Menfi Zarar

Zarar kavramının haksız fiil alanındaki görünümünü; kimi zaman zararın hesaplanma anı, kimi zaman yöneldiği varlığın niteliği, zararın yöneldiği noktada başka etkenlerin araya girip girmemesi daha doğrusu zararın sonucunun direkt ya da dolaylı yoldan doğup doğmaması, kimi zaman da zararın aktif bir eylem sonucu mu, yoksa pasif olan yoksun kalma sonucu mu meydana gelişi oluşturmaktadır. Bu tanımlamaların hepsinde zararın haksız fiil sonucu meydana gelmesi esas alınarak oluşturulmuş zarar türleri kendini göstermektedir. Zararın sözleşmeler alanındaki ayrımı ise müsbet ve menfi zarar kalemleri olarak ifade edilmektedir¹⁸. Bir sözleşmede edimin ifa edilememesinden, eksik ifasından kaynaklanan zarar müsbet zarar olarak kabul edilirken; sözleşme yapılmamış olsaydı ortaya çıkmayacak olan zarar menfi zararı oluşturmaktadır¹⁹.

6. Somut Zarar-Soyut Zarar

Zararın hesaplanması sırasında meydana gelen bir başka zarar ayrımı da soyut ve somut zarar kalemlerini oluşturmaktadır. Zararın, zararın meydana geldiği tarihten bilirkşi tarafından oluşturulan raporun tarihine dek

¹⁷ TERCİER, Pierre/ DESCHENAUX Henri (Çev:Salim ÖZDEMİR)s.184.

¹⁸ BAŞTUĞ, İrfan:a.g.e.,s.237.

¹⁹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.,s.1140 vd.;TANDOĞAN, Haluk:Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara 1961.s.427 vd. (Kısaca:Mesuliyet); BAŞTUĞ, İrfan:a.g.e.,s.237-238 (Dn:4a.); DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.6-7; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku, s.92.

ölçülebilir bölümü somut zararı oluştururken; rapor tarihinden sonraki durum ise soyut zararı oluşturmaktadır²⁰. Keza aynı ayrımın sözleşmeler alanındaki yansımada ise, somut zarar, ifa etmeme sonucu alacaklının uğradığı müsbet zararın belli ve somut kalemlerinin yekunu olarak ifade edilirken; soyut zarar, alacaklının ifa edilmeyen edim için taahhüt etmiş olduğu bedel ile bu edimin piyasa değeri arasındaki zarardan oluşmaktadır²¹.

Zarar kavramı, son derece geniş bir kavram olmasına karşın Türk Hukukundaki belli başlı zarar ayrımları kısaca bu şekilde belirtilmektedir. Bazı zarar ayrımlarının yapılmasında ise, zarar kavramından ne anlaşılacağını ifade eden çeşitli görüşler etkili olmuştur.

Çalışmamızın kapsamını aşmamak adına doktrinde genel kabul gören bu görüşlerden Fark (menfaat)Teorisi ve Somut (tabii) Zarar Teorisini kısaca açıklamamız uygun olacaktır. Fark Teorisi adından da anlaşılacağı üzere, malvarlığının zarar verici olay olmadan önceki durumu ile zarar verici olay olduktan sonraki durumu arasındaki farktan oluşmaktadır. Somut Zarar Teorisi ise zararı, bir kimsenin sahip olduğu maddi ve manevi varlıklarda meydana gelen eksilme veya değişiklikler yüzünden ortaya çıkan somut kayıplar olarak tanımlamıştır²².

II. SORUMLULUK KAVRAMI

A. Genel Olarak Sorumluluk Kavramı

Sorumluluk kavramı, hukukumuzda temel olarak 2 görünümde karşımıza çıkmaktadır. Hukuki Açıdan Sorumluluk ve Cezai Açıdan

²⁰ KILIÇOĞLU, Mustafa: a.g.e.,s.52; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri, 2. Baskı, (Ankara, 2008), (Kısaca:Tazminat Esasları), s.84-96; AKIN, Levent: İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, 1. Baskı,(Ankara, 2001),s.250-251.

²¹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: s.1151 vd.

²² ERGÜNE, Serkan Mehmet: a.g.e. s.17-18.

Sorumluluk olarak sınıflandırılan sorumluk ayrımına son zamanlarda hastasına karşı yeterince etik kurallara bağlı olmadan ve özen eksikliği içinde bulunan hekimin sorumluluğunu düzenleyen Etik Kurallar Açısından Sorumluluk²³ türünün de eklenmesi gündeme gelmiştir. Özen eksikliğine bağlı sorumluluğun tespiti ve değerlendirilmesi, 13.01.1960 tarihli Tıbbi Deontoloji Nizamnamesinin 44. maddesinde yer alan; yasaya aykırı hareket eden hekimlerin, 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanununun 30. maddesi kapsamında bağlı oldukları Tabip Odası yönetim kurulu tarafından Onur Kuruluna sevk edileceği hükmüne istinaden Tabip Odaları Onur Kurullarına bırakılmıştır²⁴.

Etik kurallar açısından sorumluluk, disiplin açısından sorumluluk olgusunun göz ardı edildiği eleştirisiyle²⁵ birlikte beraberinde Disiplin Açısından Sorumluluk kavramının da, bu sınıflandırmaya dahil edilmesine yol açmıştır. Etik kurallar açısından sorumluluğa bu yönden getirilen eleştirinin temelinde ise, uygulanan yaptırımların boyutları ve sonuçları ile işletilen mekanizmaların farklılığı nedeniyle disiplin konusunun ayrı bir sorumluluk türü olarak değerlendirilmesinin daha uygun olacağı görüşü yatmaktadır²⁶. Öte yandan, sorumluluk kavramı bu görüşler dışında genel olarak 2 başlıkta toplanmaktadır.

1. Cezai Açıdan Sorumluluk

Bir kimsenin yapmış olduğu fiillerin Ceza Hukuku açısından irdelendiğinde meydana getirdiği sonuçlar Cezai Açıdan Sorumluluğu gündeme getirmektedir. Buna göre, suç işleyen kişinin kanun ve hukuk

²³ VAROL, Nezih; Hekim Sorumluluğunun Sağlık Hukuku Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği; www.hukukrehberi.net, s.1.

²⁴ VAROL, Nezih; Hekim Sorumluluğu ve Sağlık Hukuku; www.hukukrehberi.net, s.1.

²⁵ ER, Ünal: Sağlık Hukuku, Ankara, 2008, s.320.

²⁶ ER, Ünal: Sağlık Hukuku, Ankara, 2008, s.320.

karşısındaki durumu sorumluk kavramı ile açıklanmaktadır²⁷.Cezai açıdan sorumluluğu, hukuki açıdan sorumluluktan ayıran en önemli olgu ise, cezai sorumluluğun şahsiliği, yani herkesin kendi kusur veya işlemiş olduğu fiilden sorumlu tutulmasıdır; bu fiillerin sonucunda meydana gelen zararların özel hukuk bakımından tazmin edilmesi ise Hukuki Sorumluluğu ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında ise, medeni hukuka göre haksız olan bir fiil ekseri ceza hukukuna göre de suç teşkil etmektedir²⁸.

Cezai açıdan sorumluluğu hukuki sorumluluktan ayıran yegane fark şahsılık ilkesi olmasa gerektir. Zira, hukuki sorumluluğa ilişkin açılacak davalarda sorumlunun tazminle yükümlü olduğu tazminat miktarı prensip itibariyle zarara tekabül ettiği halde; ceza davası sonucunda suçluya verilecek ceza, fiilin toplum düzenini, ceza hukukunda belirlenmiş cezai hükümleri ne dereceye kadar ihlal etmiş olduğu ve suçlunun ruhi ve ahlaki durumu göz önüne alınmak suretiyle belirlenmektedir²⁹.

2. Hukuki Açıdan Sorumluluk

Hukuki açıdan sorumluluk, genel ifadesiyle hukuki sorumluluk en geniş tanımıyla, bir kimsenin başkasının zararını tazminle yükümlü tutulmasıdır³⁰. Hukuki sorumluluğa, doktrinde ve çeşitli yargı kararlarında “tazminat sorumluluğu” denildiği gibi, bu hususla ilgili hukuka da “Tazminat Hukuku” adı verilmektedir³¹.

Hukuki sorumluluğun bir başka açıdan tanımı ise, “haksız bir fiil veya herhangi bir hareket tarzı sonucunda meydana gelen zararların tazmininden

²⁷ BAYRAKTAR, Köksal: Hekimin Tedavi Nedeniyle Tedavi Sorumluluğu (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Yayınları, (İstanbul, 1972),s.28.

²⁸ GÖNENSAY, A. Samim: Borçlar Hukuku, Cilt:1, İstanbul Üniversitesi Yayınları,(İstanbul, 1948),s.204.

²⁹ GÖNENSAY, A. Samim:a.g.e.,s.206.

³⁰ TİFTİK, Mustafa: Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı, (Ankara,1994),s.33.

³¹ ER, Ünal:a.g.e.,s.319.

özel hukuk hükümleri gereğince belli şahısların sorumlu tutulmaları”³² şeklinde ifade edilmiştir.

Hukuki sorumluluk dayandığı kaynaklara göre ise çeşitli açılardan değişik sınıflandırmalara tabi tutulmuştur. Sorumluluğu, sözleşme içi sorumluluk da denilen akdi sorumluluk ile sözleşme dışı sorumluluğa dayandıran görüşlerin³³ yanı sıra; bu ikili ayrım dışında üçüncü bir sorumluluk türünü de eklemek suretiyle sorumluluğun temel olarak 3 farklı kaynaktan doğduğunu savunan görüşler de vardır³⁴. Bu görüşe göre ise, hukuki sorumluluk; Sözleşmeden Doğan Sorumluluk, Vekaletsiz İş Görmeden Kaynaklanan Sorumluluk ve Haksız Fiilden Doğan Sorumluluk türlerinin birinden kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, doktrinde kimi hukukçular hukuki sorumluluğun dayandığı kaynakları belirtirken farklı bir ikili ayrıma gitmek suretiyle, hukuki sorumluluğu haksız fiil ve sözleşmeden doğan sorumluluk olarak sınıflandırmışlardır³⁵.

Sorumluluk kavramının özel hukuk alanındaki görünümü olan hukuki sorumluluk kavramının kaynaklarına göre sınıflandırılmaları çeşitlilik göstermektedir. Ancak, destekten yoksun kalma tazminatı açısından bakıldığında, bu sınıflandırmaların destekten yoksun kalan hak sahiplerine tazminatlarının ödenmesini belirleyen kriterler, tazminatın tayini, hak

³² ÇALI, Murtaza: Haksız Fiilden Doğan Tazminat, (Ankara, 1968),s.3.

³³ KARSLI, Abdurrahim:Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları, (Basılmış Doktora Tezi, İÜHF),(İstanbul,1994) s.54; AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları, s.5,6; TİFTİK, Mustafa:a.g.e.,s.33.

³⁴ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.631-634; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: Ölüm Sebebi İle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul Üniversitesi Yayınları, (İstanbul, 1963).s.81-92; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, AÜHFD, (C. 29, S. 1–2, s. 143–198), s.144,145; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.23,24; ER, Ünal:a.g.e.,s.320,321.

³⁵ HONSELL Heinrich (Çev. Zafer ZEYTİN), a.g.d.,s.181; GÜLEÇ, (UÇAKHAN) Sema: Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması, 5.Baskı, (Ankara, 2008),s.25 vd.; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku Sözleşmeden Doğan Sorumluluk, Öğreti, Yargıtay Kararları, Genişletilmiş 6. Baskı, (Kısaca: Sözleşmeden Doğan Sorumluluk), (İstanbul, 2003), s.62 vd.

sahipliğinin belirlenmesi ve zararın tayini açılarından bir farklılık getirmediği görülmektedir. Zira, hukuki sorumluluk kavramının kaynaklarına göre yapılan sınıflandırmalar, zamanaşımı ve ispat hukuku açısından yani usul hukuku hükümleri yönünden sorumluluğun kaynağına göre farklılıkların bulunduğunu göstermektedir.

B. Sorumluluğun Kaynakları

Hukuki sorumluluğun kaynakları, zarar sorumlusu ile zarar gören arasında önceden bir hukuki ilişki bulunup bulunmadığına göre akde dayanan sorumluluk ve akit dışı sorumluluk olarak ayrılmaktadır³⁶.

1. Akdi (Sözleşmeye Dayanan) Sorumluluk

Hukuksal işlemler ve özellikle sözleşmeden doğan borç ilişkilerine aykırılık durumunda, yani sözleşmeye konu borcun hiç ya da gereği gibi yerine getirilememesinden ötürü, borcu yerine getirmekle yükümlü borçlu verdiği zarardan dolayı söz konusu zararı tazminle sorumludur³⁷.

2. Akit Dışı Sorumluluk

Taraflar arasında önceden bir hukuki ilişki olmaksızın bir zararın meydana gelmesi durumunda söz konusu olan tazmin yükümlülüğüdür³⁸.

³⁶ TİFTİK, Mustafa: a.g.e.,s.33.

³⁷ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sözleşmeden Doğan Sorumluluk,s.63; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.25; TİFTİK, Mustafa: a.g.e.,s.33;

Akdi sorumlulukta yer alan borca aykırılık, geniş anlamıyla Haksız fiil olarak da değerlendirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz.; REİSOĞLU, Safa: a.g.e.,s.141. Öte yandan, “Geniş anlamda Haksız Fiil Sorumluluğunu” akit dışı sorumluluk olarak kabul eden karşıt görüşler de bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. TİFTİK, Mustafa: a.g.e.,s.34; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.10.

³⁸ TİFTİK, Mustafa: a.g.e.,s.33.

Sözleşme dışı sorumluluk olarak da ifade edilen akit dışı sorumluluk da kendi içerisinde kusur sorumluluğu ve kusursuz sorumluluk olarak ikiye ayrılmaktadır.³⁹

a. Kusur sorumluluğu (Haksız Fiil Sorumluluğu)

Genel olarak ifadesini BK. md.41 de bulan kusur sorumluluğunda, gaye, bir kimseyi kusuruyla başkasına verdiği zararları tazmine mecbur tutmaktır. Sorumluluğun esasını bizzat kusurun varlığı oluşturmaktan olduğundan literatürde kusur sorumluluğu olarak da ifade edilen bu kavrama “haksız fiil sorumluluğu” veya “subjektif sorumluluk” da denilmektedir⁴⁰.

Kusura dayanan sorumluluk şekilleri hukukumuzda kendini, BK. md. 41 başta olmak üzere md. 43/1, md.45, md.46, md.48 ve md. 49 ile KTK md. 50 yer alan sorumlulukta göstermektedir. Ancak kusur sorumluluğu aynı zamanda hukuki sorumluluğun da genel bir kuralı olarak her ne kadar BK’ nun yukarıda yer verilen maddelerinde de genel bir ilke olarak düzenlenmiş olsa da; trafik kazalarından doğan zararlarda, işletenin sorumluluğu “Kusursuz Sorumluluk” olarak düzenlenmiş bulunduğu, geri planda kalmaktadır⁴¹.

Kusur sorumluluğu, meydana gelen ekonomik ve sosyal gelişmelerin de etkisiyle sosyal düşünce akımının öne çıkması sonucu, zayıf olanın korunması, fedakarlığın denkleştirilmesi ve tehlike ilkelerinin benimsenmesiyle hukuki alandaki etkinliğini kusursuz sorumluluk ilkesine

³⁹ KARSLI, Abdurrahim:a.g.e.,s.54.

⁴⁰ AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları,s.5.

⁴¹ AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları,s.5,6; İMRE, Zahir: “Hukuki mesuliyetin Esası Üzerinde Bazı Düşünceler”, İÜHF, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’ e Armağan, C.XLV–XLVII, S. 1–4, s.401–419, (İstanbul, 1982),s.403.

bırakmıştır. Kusur sorumluluğu, özellikle BK. md. 43/1 hükmü gereğince, hakimın tazminat miktarını belirlemede önemli rol oynamaktadır⁴².

b. Kusursuz sorumluluk (SebeP Sorumluluğu)

Kusursuz sorumluluk ya da hukuk literatüründeki diğer adları olan sebeP sorumluluğu yahut objektif sorumluluk, ekonomik ve sosyal alandaki değişimlere paralel olarak kusur ilkesinin ağırlığını kaybedip, zarar görenlerin zararlarının giderilmesinde yetersiz kalmasının bir sonucu olarak doğmuştur⁴³. Sadece özel hukukta değil, özellikle idare hukukunda da kusursuz sorumluluk hallerinin geliştiğı, sosyal risk, hakkaniyet, gibi ekonomik ve sosyal adalet ilkelerine dayalı sorumluluk teorilerinin önem kazanmaya başladığı, olanaklı ve bireye hizmet odaklı yetkin devlet esas kavramının yerleşmeye başladığı bir dönem yaşanmaktadır⁴⁴. Bu sorumluluğun esasını, özel kişi ya da tüzel kişi kusuru olmaksızın meydana gelen zararlardan da sorumlu tutulması oluşturmaktadır. Yani haksız fiil sorumluluğunun baş etmeni olan kusur ilkesi kusursuz sorumlulukta sorumluyu belirleyici bir kriter olmaktan çıkarılmıştır. Kusursuz sorumluluğun dayanakları ise en başta hakkaniyet ilkesi⁴⁵ olmak üzere, tehlike ilkesi, fedakarlığın denkleştirilmesi ilkesi⁴⁶, egemenlik alanı düşüncesi⁴⁷ ve özen ilkesidir. Dayandığı ilkelerin belirtilenler çerçevesinde çeşitliliğine karşın; hukukumuzda kusursuz

⁴² NOMER, Haluk N.: Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s.72,73; TİFTİK, Mustafa: a.g.e.,s.90; TERCİER, Pierre/ DESCHENAUX Henri (Çev:Salim ÖZDEMİR),a.g.e.,s.204.

⁴³ AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları,s.6; REİSOĞLU, Safa: a.g.e.,s.158;

⁴⁴ KANETİ, Selim: “Özel Hukuk Alanında Toplumsal Hasar Temeline Dayanan Sorumluluk”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 147–150, İÜMHE Yayınları, (İstanbul, 1980),s.167.

⁴⁵ ÖNEN, Turgut: Borçlar Hukuku, 4. Baskı, (Ankara,1996),s.131.

⁴⁶ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku, s.595 vd.

⁴⁷ TANDOĞAN, Haluk: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, 1. Baskı, (Ankara, 1981),(Kısaca:Sözleşme Dışı Sorumluluk), s.5vd.; GÜRSOY, Kemal Tahir: “İdarenin Sorumluluğuna İlişkin İlkelerde Son Gelişmeler ve İsviçre Hukukunda İdarenin Hukuki Sorumluluğunun Ana Hatları”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 71–131, İÜMHE Yayınları, (İstanbul, 1980),s. 89 vd.;

sorumluluk genellikle “olağan sebep sorumluluğu” ve “tehlike sorumluluğu” olarak iki şekilde gruplandırılmıştır⁴⁸.

III. DESTEK KAVRAMI

A. Genel Olarak Destek Kavramı

1. Hukukumuzda Destek Kavramı

Destek kavramı İsviçre Borçlar Hukukuna ait hukuki bir kavramdır⁴⁹. Anlamı itibariyle, bir başkasının veya başkalarının geçimini kısmen veya tamamen sağlayan kimseyi veya kimseleri ifade eder. Mevaz kanundan farklı olarak hukukumuzda destek kavramı yerine, anlamca onu da içine alan yardım ibaresi kullanılmıştır⁵⁰. Keza, BK. md. 45/2’ de, doğrudan “destekten yoksun kalma” ifadesi yerine, “müteveffanın yardımından mahrum kalma” ifadesinin kullanılmasının bir sonucu olarak, doktrinde “yardımcı”⁵¹ ifadesi de desteği tanımlamada kullanılmıştır.

Ayrıca, kanunda, her ne kadar “müteveffanın yardımından yoksun kalma” ibaresi kullanılmışsa da, burada asıl gaye ölenin desteğinden yoksun

⁴⁸ TANDOĞAN, Haluk: “Tehlike Sorumluluğu Kavramı ve Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Düzenlenmesi Sorunu”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu, 15–16 Aralık 1978, s. 7–52, İÜMHE Yayınları, (İstanbul, 1981), s.7 vd.; AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları, s.6,7; İMRE, Zahit: a.g.m., s.405; Bir başka ikili ayırım ise, Tehlike sorumluluğu ve hakkaniyet sorumluluğudur. Ayrıntılı bilgi için, bkz. REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.159; AKINTÜRK, Turgut: a.g.e., s.82,83.

⁴⁹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s.12; GÜRBÜZ, Metin: Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini, 1. Baskı, (Ankara, 2001), s. 49; GÜLEÇ, (UÇAKHAN) Sema: a.g.e., s.437; SERATLI, Gaye Burcu: İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, (Ankara, 2003), s.165.

⁵⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s.13; SEZER, Ahmet Necdet: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında Göz Önünde Tutulacak Esaslar”, Yasa Hukuk Dergisi, S. 9, s. 1229–1269, (Ankara, 1980), s.1231.

⁵¹ İNAN, Ali Naim: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, (Ankara, 1984), s.330, 331; TANDOĞAN, H., Mesuliyet, s.300.

kalanların bu yoksunlukları nedeniyle doğan ve doğabilecek olan zararlarının giderilmesidir. Bu anlamda desteğin tanımı, bir kimseye fiilen olmak üzere sürekli ve düzenli bir şekilde bakan ve yaşamın olağan akışına göre ileride de bakması kuvvetle muhtemel olan kişi, o kimsenin desteği olarak kabul edilir⁵². Bu ifadeden de anlaşılacağı üzere bir kimsenin diğerine destek sayılabilmesi için; fiilen bakma ve geçimini sağlama ilişkisinin varlığının yanı sıra; bu ilişkinin sürekli ve düzenli bir nitelikte olması ve ilişkinin destek olan ölmeseydi de devam edecek olmasına kuvvetli bir karinenin varlığı gerekmektedir.

Destek kavramının dayanağını herhangi bir sözleşme veya akrabalık, velayet yahut halefiyet gibi herhangi bir hukuki ilişki oluşturmamaktadır. Bu yönüyle destek kavramı varlığını esas itibariyle fiili bir duruma dayandırmakta olduğundan, hısımlığa ve yasada yer alan nafaka hükümleri ile mirasçılık sıfatı ve miras hukuku hükümleriyle bir ilgisi bulunmamaktadır⁵³. Hatta destek olan kimsenin yapmakta olduğu yardımın ne amaçla yapıldığı; bir başka ifadeyle yardımın altında yatan saikler destek ilişkisinin değerlendirilmesinde bir önem taşımamaktadır⁵⁴.

⁵² TANDOĞAN, H., Mesuliyet, s.300; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.620 vd.; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.565; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s.12, 16, 20; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt:1, (İstanbul, 2003), (Kısaca: Borçlar Hukuku), s.1301; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1232; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.437; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.83; GÖKYAYLA, K. Emre: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, 1. Baskı, (Ankara, 2004), s.98; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.51; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku Maddi Tazminat, 6. Baskı, (İstanbul, 2001), (Kısaca:Tazminat Hukuku), s.284; EREN Fikret :a.g.e. s.721; ÇELİK, Ahmet Çelik: Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, 1. Baskı, (İstanbul, 2006), (Kısaca: Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı), s.23; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.30; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.164.

⁵³ UYGUR, Turgut: Açıklamalı- İctihatlı Borçlar Kanunu, 2. Cilt, 2. Baskı, (Ankara, 2003), s.2062; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.437; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 16; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1233; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1301, 1302; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.833; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.565; EREN Fikret :a.g.e. s.721; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.284; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.50; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 99; GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146,147.

⁵⁴ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.83

Ancak, ahlaka aykırı amaç güden beraberliklerin veya ahlaka aykırı bir amaçla veya kanunun yasaklamış olduğu bir durum dahilinde yapılan yardımların destekten yoksun kalma tazminatında mahkemeler nezdinde bir talep hakkı doğurmayacağı ileri sürülmektedir⁵⁵.

2. Mukayeseli Hukukta Destek Kavramı

Çağdaş hukuk sistemlerinde ise destek kavramı, mehz Kanun olan İsviçre Borçlar Kanunu dışında bakım ilişkisi sadece kanuni mükellefiyetler dahilinde sınırlı tutulduğundan bizdeki gibi yer almamaktadır. Alman Medeni Kanunu 844 üncü maddesiyle, Avusturya Medeni Kanunu 1917’ de tadile uğrayan 165 inci maddesiyle, Yunan Medeni Kanunu 928 inci maddesiyle, Habeşistan Medeni Kanunu 2095 inci maddesiyle ve İngiliz Common Law olarak da bilinen Medeni Hukuku, ölen kişinin sadece bakmakla kanunen yükümlü bulunduğu kişilere tazminat ödenebileceğini hükme bağlamışlardır⁵⁶. Fransız Hukuku ise bu konuda açık bir hüküm getirmemekle birlikte, ölen kimse ile ölenin desteğinden yoksun kaldığı iddiasında bulunan kimse veya kimseler arasında hukuki bir bağın bulunmasını yeterli saymaktadır⁵⁷.

Öte yandan, Fransız Yargıtay’ ı, sosyal gerekliliklerin ve yaşam şartlarının da etkisiyle, “fili bakım kriteri” ne yer vererek; ölen kişi ile aralarında kanuni yükümlülük bulunmasa dahi; bir bakım ilişkisinin

⁵⁵ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.83; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 19;

Aslında bu durum hukukumuzda tartışmalıdır. Gayrimeşru ilişkilerde, ilişkide bulunanların birbirinin desteği sayılamayacağı savunulmaktadır. Ancak, şayet birliktelik kadın ve erkeğin başkalarıyla evli olmaması şartıyla, fiili ve düzenli bir nitelik taşıyorsa ve bunun ispatlanması durumunda destek tazminatını talep etme haklarının bulunduğu genel kabul görmektedir.Ayrıntılı bilgi için bkz. TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.302; ; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.565; EREN Fikret :a.g.e. s.723, 724; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTÖP, Atilla: a.g.e.s.842 vd.

⁵⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 14, 15; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.164; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.49; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 98, 99.

⁵⁷ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.438; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 15; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.49, 50.

bulunması durumunda, zarar görenlere tazminat hakkını tanıyarak Türk-İsviçre Borçlar Hukuku sistemlerine yaklaşmıştır⁵⁸.

Mehaz kanun olan İsviçre Borçlar Kanunun da ise, “destek” tanımı kelime olarak da madde metninde yer almakta olup, anlamı Türk Hukukunda olduğu gibi, herhangi bir kanuni yükümlülük olmaksızın düzenli ve eylemli bir bakım ilişkisinin varlığına işaret etmektedir⁵⁹.

B. Genel Olarak Destek Türleri

1. Gerçek Destek

Fiili destek olarak da tanımlanan gerçek destek; ölüm anında veya ölüm anına değin destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunan kişi ya da kişilere yani hak sahiplerine, fiilen ve düzenli bir şekilde bakan kimsedir⁶⁰.

Desteğin yapmakta olduğu fiili ve düzenli yardımlar, kişiyi muhtaçlıktan koruma gayesiyle yapılmalı ve kişinin kısmen ya da tamamen geçimini sağlayacak bir nitelik taşımalıdır⁶¹. Burada yardımın niteliği, gaye, düzenlilik

⁵⁸ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s. 50; Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 15; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.164; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.438.

⁵⁹ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.164; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.438; Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 12, 13.

⁶⁰ TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.300; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.51; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.441; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.30; UYGUR, Turgut:a.g.e., s.2062; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 99; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.167; AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları,s.179; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.566; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 16, 17; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.833, 834; EREN, Fikret :a.g.e. s.722; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.85; ACAR, Bülent Hayri: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), (Ankara, 1999), s.31; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.587, 588; ÇELİK, Ahmet Çelik:Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.24; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.6, 7; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1232.

⁶¹ İNAN, Ali Naim:a.g.e., s.330; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.587; GÜNDÜZ, Hakan : a.g.t.,s.6; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.566; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.300; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.834; EREN, Fikret :a.g.e. s.722; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.51; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.30; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 99, 100; GÖKCAN, Tahsin

ve devamlılık unsurları ile birlikte değerlendirildiğinde arka planda kalmaktadır. Zira önemli olan desteğin destek olduğu kişilere düzenli, fiili, geçimlerini sağlama amaçlı yaptığı yardımlar olup, destek ilişkisi bu yardımlar çerçevesinde kimi kez bir hizmetin görülmesi veya aynı nitelik taşıyan yardımlar da olabilmektedir. Bu anlamda Yargıtay 4. HD. 18.04.2002 T., 2002/757 E., 2002/5015 sayılı kararında “Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, desteğini yitiren kimsenin ölümle sonuçlanan olaydan önceki sosyal ve ekonomik yaşam düzeyinin devamını sağlayacak bir paranın ödetilmesidir. Destek sayılabilmek için, yardımın eylemli olması ve ölümden sonra da düzenli bir biçimde devam edeceğinin anlaşılması yeterlidir. Desteğin yardımının yalnızca parasal nitelikte bulunması zorunlu değildir. Eylemli ve düzenli olarak yapılan hizmet edimleri de bir kimsenin destek sayılması için yeterlidir.” hükmüne varılmıştır⁶².

Gerçek destek kavramı kimi zaman kanuni destek olarak ifade edilse de; kanuni destek, gerçek desteğe göre daha kapsamlı bir destek tanımını karşılamaktadır. Başkalarına bakmakla kanunen yükümlü bulunan kimse olan kanuni destek bu nedenle kimi zaman farazi destek kavramını da içine alabilmektedir⁶³. Kanuni destek kavramı daha ziyade aile hukuku bünyesinde yer alan bir ifade biçimi olup, kanunen bakmakla yükümlü tutulmak o kişiye evleviyetle destek olmasını da gerektiren bir özellik yüklemektedir⁶⁴.

Karı- koca birbiri için, ana-baba çocukları için, kardeşler birbirleri için gerçek destektir. Belirtilenlerin yanında, çalışıp ailesine hali hazırda bakan çocuklar da ana-babaları için destektirler. Özellikle kırsal kesimde yöresel örf, adet gereği nikahsız olarak yaşayan çiftlerin de birbirleri açısından bu anlamda gerçek (fiili) destek oldukları kabul edilmektedir.

Hasan: Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 1. Baskı, (Ankara, 2003),s.534.

⁶² SİNİERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları.

⁶³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 101

⁶⁴ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 101.

2. Farazi Destek

Ölümün gerçekleştiği dönemde fiilen hak sahiplerine destek olmayan ve fakat, ileride hayatın olağan akışı içerisinde ölmeseydi hak sahibine muhtemelen destek olacak olan kimse, farazi destektir⁶⁵. Muhtemel destek⁶⁶ farazi yardımcı⁶⁷ veya farazi muin⁶⁸ olarak da adlandırılan bu destek türünde önemli olan, destek tarafından ölümü öncesinde veya ölümü sırasında destek olunması değil; ileride destek olma ihtimalidir. Şüphesiz ki; müstakbel desteğin yardımından yoksun kaldıklarını ileri sürenlerin dava ve talep haklarını kabulde gerçek destek kadar rahat ve net bir kararın ortaya çıkması ihtimalin gerçekleşebilirliğine bağlıdır. Bu nedenle doktrinde, hakim bu kişilerin dava ve talep haklarını kabulde hükmün uygulama alanını dar tutması ve somut durumun şartlarının dikkate alınması gereği düşünülmektedir⁶⁹. Aynı şekilde İsviçre Federal Mahkeme Kararlarında da, bu hususta Mahkemenin çekingen ve titiz davrandığı ifade edilmektedir⁷⁰.

Çocuğun ana ve babasına, nişanlıların birbirlerine desteklikleri bu çerçevede farazi destek türleridir. Zira çocuğun ya da nişanlının ileride destek

⁶⁵ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.51, 52; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.441; ÖZTÜRKLER, Cemal: a.g.e., s.31; UYGUR, Turgut:a.g.e., s.2062; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 100; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.167; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.183; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 6, 7; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.566; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.86; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t., s.31; AŞÇIOĞLU, Çetin: Tazminat Davaları,s.181; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 16, 53; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.833, 834; EREN, Fikret :a.g.e. s.724; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s. 588; ÇELİK, Ahmet Çelik:Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.24; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1232.; GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s. 147; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t.; s.37;

⁶⁶ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.179.

⁶⁷ İNAN, Ali Naim:a.g.e., s.331.

⁶⁸ ÇAĞA, Tahir: “Ölüme Sebebiyet Halinde Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlara Verilecek Maddi Tazminatın Tayini Meselesi”, Adalet Dergisi, S. 4, s. 434–458, (Ankara, 1950), s.436.

⁶⁹ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.566; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.303; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.846; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 17; EREN, Fikret :a.g.e. s.724; ÇAĞA, Tahir: Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlar, s.436; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1233.

⁷⁰ ÇAĞA, Tahir: Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlar, S.436; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.52.

olabileceği fikri kesinlik taşımamakta, faraziye yani varsayıma dayandırılmaktadır⁷¹. Öte yandan doktrinde bir kısım yazarlarca destek tazminatı talebinde bulunanların bu talep şartını, ölen destek ile aralarında bulunan “hukuki bakım yükümlülüğü” ne bağlı olduğu ileri sürülmektedir. Her ne kadar desteklik şartını dar yorumlama gibi gözükse de; bu yazarlarca savunulan esas olarak bakım yükümlülüğünü, Alman Hukukunda yer aldığı gibi salt kanuni bakma şartına indirgemek değil akdi yükümlülüğü de eklemek suretiyle davacı yan açısından ispatlanabilirliği kolaylaştırmaktır⁷².

Farazi destek kavramının, yukarıda belirtilen dar yorumlama dışında daha geniş yorumlama eğilimi de, hukukumuzda değişik sözleşme tipleri düşünülerek yapılmıştır⁷³. Örneğin, bir hayırseverin eğitim masraflarını üstlendiği çocuk yahut ölünceye kadar bakma sözleşmesi ile bakımı üstlenilen kişinin bakımını üstlenen kişiden yoksun kalması durumunda da farazi desteğin kaybı gündeme gelebilecektir. Ancak destek kavramının bu şekilde geniş yorumlanması özellikle askeri idari yargı içtihatlarında, destek kavramının daha daraltılarak yorumlanması ile karşılık bulmuştur⁷⁴.

C. Genel Olarak Destek Tipleri

1. Destek olarak eş

Eşlerin birbirine destek olmalarını düzenleyen bir hüküm hukukumuzda açık bir şekilde yoksa da, MK md. 185 gereğince, eşlerin birbirlerinin yardımcısı olma zorunluluğu desteklişe işaret etmektedir. Bu

⁷¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 100; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.52.

⁷² SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.86; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 17;

⁷³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 100, 101;

Nitekim, Yargıtay’ ın destek kavramını daha esnek ve geniş yorumlama eğilimi göze çarpmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz: ; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1234; (Dn.28).

⁷⁴ ÖZGÜLDÜR, Serdar: a.g.m., s.132, 133; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 101,(dn.70)

itibarla koca karısı için ,kadın da kocası için birer destektirler⁷⁵. Her ne kadar eski MK' nun 152 .maddesi artık yürürlükte değilse de, toplumsal yapının tezahürü gereği erkekler daha ziyade iş yaşamında faaliyet gösterip, maddi katkılarıyla evin geçimini sağlamakta olduklarından ve kadın da genellikle ev hanımı olarak evin idaresi, çocukların bakımını üstlendiğinden, kocanın ölümü, çoğu zaman kadını desteğe muhtaç duruma düşürmektedir⁷⁶. Eşlerin bu yükümlülükleri gayet tabidir ki, evlilik birliği devamı süresince. Ancak eşlerin boşanma davaları devam ederken eşlerden birinin ölmesi durumunda; önceden, boşanma davası sürerken hakim tedbir nafakasına hükmetmişse ya da eşler arasında bir nafaka protokolü mevzu bahisse yahut da fiili bakım ilişkisi hali hazırda devam etmekteyse, bu halde diğer eşe destek tazminatı ödenmesi gereği bulunmaktadır.

2. Destek olarak ana-baba

Ana baba çocuklarının doğal olarak desteği konumundadırlar. Zira, MK md. 185/2 ve md. 327 ve 328 gereğince, bu sorumluluk ana ve babaya birlikte yüklenmiştir. MK gereğince, çocuğun bakımını, eğitimi, korunmasını birlikte üstlenen ana baba, çocuk ergin olana değin bu bakım borcunun altındadırlar. Bu itibarla çocuk için ana ve babası fiili bir destektir⁷⁷. Her ne kadar desteklik ilişkisinin çocuk ergin olana değin devam edeceği ifade edilmekteyse de, çocuğun hasta, özürlü, bakıma muhtaç olması hallerinde desteklik ilişkisinin çocuğun ömrü boyunca süreceği kabul edilmektedir⁷⁸. Doktrinde çocuğun eğitime devam etmesi durumunda desteklik ilişkisinin

⁷⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 24 vd.; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1307; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.289; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 8; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.35; ESİN, Yüksel: Danıştay' da açılacak Tazminat Davaları İkinci Kitap:Esas, İdarenin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, (Ankara,1976),s.444.

⁷⁶ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 109.

⁷⁷ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.53; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 9; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.107; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.838; ESİN, Yüksel:a.g.e.,s.444.

⁷⁸ ESİN, Yüksel:a.g.e.,s.444; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1307; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.289.

var olup olmadığı açıkça ifade edilmemişse de, bu halde de çocuğun ebeveynlerinin desteğine muhtaç olduğunun kabulü gerekmektedir.

3. Destek olarak çocuklar

Destekten yoksun kalma tazminatında destek isteyebilecekler içerisinde yer alan ana baba açısından, çocuklarının destekliği çocuğun ana babaya karşı fiilen bakım ilişkisi içerisinde olup olmamasına göre değişmektedir.

Zira, ölen çocuğun yaşının küçük olması halinde destekliği çocuk büyüyünce başlayacağı kabul edilmektedir. Bu durumda, ölümü dolayısıyla ana babayla da henüz desteklik ilişkisi fiilen kurulmamış olduğundan farazi bir desteklik ilişkisine yani gelecekte kurulması muhtemel bir desteklik ilişkisine dayanılarak tazminat istenebileceği kabul edilmektedir⁷⁹.

4. Destek olarak kardeşler

MK md. 315' de düzenleme alanı bulan "yardım nafakası" hükümleri uyarınca, kardeşlerin birbirlerine yardım nafakası ödemeleri için, yardım nafakası isteyen kardeşin muhtaçlık içerisinde olması ve diğerinin ise hali refahta olası beklenir. Bu şartların varlığı halinde kardeşler açısından desteklik ilişkisinin varlığı kabul edilir. Ancak kardeşin henüz hayattayken kardeşine destek olduğu hallerde bu şart aranmayacaktır⁸⁰.

⁷⁹ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1308; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.291, ESİN, Yüksel:a.g.e.,s.443; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 108 vd.; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 25 vd.

⁸⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 119 vd.; ESİN, Yüksel:a.g.e.,s.444, TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 34 , TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.841; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.450.

5. Destek olarak nişanlılar

MK' da evlenme amacıyla yapılan bir akit tipi olarak tanımlanan nişanlılık, evlenmenin gerçekleşeceği hakkında kuvvetli bir karine teşkil ettiğinden kural olarak nişanlılar desteklerini yitirdikleri ölen nişanlıları için destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunabilirler⁸¹. Yargıtay, nişanlılık açısından evlenme vaadini yeterli görmeyip, bu hususta nişanlısının ölümü dolayısıyla desteğinden yoksun kaldığı iddiasında olan davacının öncelikle nişanın örf adete göre yapıldığını kanıtlamasını şart koşmaktadır⁸².

6. Destek olarak birlikte yaşayanlar

Birlikte yaşayanlar açısından, yukarıda destek ilişkisinin tanımı ve destek türleri açısından açıkladığımız hususlar dikkate alındığında, fiili bakım ilişkisinin varlığı destekten yoksunluk taleplerinin dinlenmesinde kriter olacaktır⁸³. Yargıtay 4. HD.' nin nikahsız yaşadığı kadının ölümü dolayısıyla erkeğin destekten yoksun kaldığını kabul eden 5.1.1967 tarih, 10932 Esas, 55 Karar sayılı ilamında, "Davacının hamallık yaptığı ve ölen nikahsız kadınla bir arada yaşadığı ve ondan doğma çocukları bulunduğu üzerinde uyuşmazlık yoktur. Bu durumda, davacının Borçlar Yasası 45. maddesinin son fıkrası uyarınca ölenin yardımından ve desteğinden yoksun kaldığı ve bu nedenle maddi tazminat isteğinde haklı bulunduğu kabul edilmek gerekir" hükmüyle nikahsız olarak birlikte yaşayanların fiili bakım ilişkisi bulunması halinde tazminata hak kazanacağını vurgulamıştır⁸⁴.

⁸¹ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 11, GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 112; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.38. TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 39 vd. , TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.842.

⁸² Yarg. 2 HD. 8.9.1949 t., 2871/4269; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.452.

⁸³ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.39, GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.453, ESİN, Yüksel: a.g.e., s.445;

⁸⁴ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1315; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.297.

Toplumumuzda, resmi nikah olmaksızın sadece dini nikaha dayalı olarak gayri resmi evliliklerin varlığı sosyal bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Medeni kanuna göre evlilik olarak tanımlanmamış olsa da, birbirlerini karı-koca olarak gören, bu niyetle yaşamlarını birleştiren ve eylemli olarak birlikte yaşayan kişilerin, birbirlerinin desteği sayılmaları gerektiği açıktır. Zira, “Genel Olarak Destek Kavramı” konu başlığı altında belirtildiği üzere, destek kavramı, hukuki bir ilişkiyi değil, bir kimseye fiilen olmak üzere sürekli ve düzenli bir şekilde bakan ve yaşamın olağan akışına göre ileride de bakması kuvvetle muhtemel olan kişiyi tanımlamaktadır.

Ancak, burada dikkat edilmesi gereken iki önemli husus bulunmaktadır. Bunlardan birincisi salt dini nikah adı altında, toplumun kültürel, örf ve adetine uygun olan birleşmelerdeki kişilerin destek olarak kabul görüp, hiçbir nikah olmaksızın eylemli ve devamlı surette birlikte yaşayanların bu hükümlerden yararlanıp yararlanamayacağı hususudur. Destek kavramının açık bir şekilde yapılan tanımı karşısında, eylemli ve devamlı şekilde birlikte yaşayan kimselerin de, birlikte yaşama saikleri gayri ahlaki bir amaç taşımadığı sürece destek hükümlerinden yararlanması gerekmektedir. Diğer önemli husus ise, özellikle kırsal bölgelerde karşılaşılan dini nikahlı birlikteliklerin destekten yoksun kalma tazminatından yararlandırılması maksadının aşarak, bunun medeni hukukun yasal eşlere tanıdığı tüm hukuki sonuçları ve korumaları sağlamasına varacak şekilde geniş yorumlanması endişesidir. Yargıtay 10. HD. ‘ nin son dönem vermiş olduğu bir kararında da; “Gerekçede yer verilen <bakım yükümlülüğünü yerine getiren erkeğin destek sayılması>, Bk.’ nun 45. m. kapsamında destekten yoksun kalma tazminatı için geçerli bir ifade olup, evlilik dışı fiili birlikteliklerde sigortalı <desteğin> vefatı ile desteğini yitiren kişinin, 506 sayılı Kanun’ da ölüm sigortasından yararlanabilecek hak sahipleri arasında yer verilen <eş> tanımı kapsamında olduğunun kabulüne yasal olanak bulunmamaktadır”⁸⁵ ifadesiyle bu hususa dikkat çekilmiştir.

⁸⁵ Yarg.10 HD.01.03.2010 T., 2008/18155 E., 2010/2758 K.(SİNİERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları)

İKİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ MAHİYETİ, KAYNAKLARI, ÖZELLİKLERİ VE UNSURLARI

I. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ HUKUKİ MAHİYETİ

A. Tazminat Talebinin Bağımsız Olması

1. Genel olarak talebin bağımsızlığı

Destekten yoksun kalma tazminatının hem mahiyetini oluşturması; hem de en önemli özelliği olması bakımından tazminat talebinin bağımsızlığı, destekten yoksun kalan kişinin şahsında doğan ve doğrudan doğruya onun şahsına bağlanan, asli bir hak oluşundan ileri gelmektedir⁸⁶. Destekten yoksun kalma tazminatı, esas olarak fiili bir duruma dayanmaktadır ve bu bakımdan; destekten yoksun kalma tazminatının mirasçılık, halefiyet, nafaka hükümleri ile de bir ilgisi bulunmamaktadır⁸⁷. Bir kimse, arasında hiçbir kanuni ya da akdi ilişki olmadığı halde sadece aradaki bakım ilişkisinin varlığını ve ölenin kendi için bu manada bir destek olduğunu ileri sürerek destekten yoksun kaldığı iddiasında bulunabilir⁸⁸.

⁸⁶ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 45; ÇAĞA, Tahir: Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlar, s.436; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.169, 171; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s.64; ÇELİK, Ahmet Çelik: Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.32; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.118; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t., s.19; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.564; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t., s.16, 17.

⁸⁷ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 45; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.118; ÇELİK, Ahmet Çelik: Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.32; GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t., s.16, 17.

⁸⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 46

AŞÇIOĞLU, Çetin: Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, s.456, 457:

“Destekten yoksun kalma tazminatı nitelik itibarıyla bağımsız bir hak olup; ölen kimse ile davacı arasında kanuni veya akdi bir bakım yükümlülüğü, mirasçılık ya da akrabalık bulunması

2. Talebin bağımsızlığına bağlanan sonuçlar

a. Aile hukuku açısından

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsızlığı beraberinde bir takım hukuki sonuçları da getirmektedir. Aile hukuku açısından düşünüldüğünde, destekten yoksun kalma tazminatı herhangi bir hukuki ya da akdi bağa bağlı olarak kurulmadığından nafaka alacağı gibi değerlendirilemez. Zira, bu talep hakkında, ölen şahsın nafaka yükümlüsü olması gerekmediği gibi⁸⁹; nafaka alacaklısı olma durumunda aranan muhtaçlık halinden ziyade, desteğin ölümü sonucunda, desteğin sağlığında ve onun yardımıyla sürdürülebilen yaşam seviyesinin tesis edilmesi amaçlanmaktadır⁹⁰.

b. Miras hukuku açısından

Miras hukukunda, ölen kişinin sağlığında sahip olduğu malvarlığı, ölümü ile miras adını almaktadır. Borçlar hukukunda ise, destekten yoksun kalma tazminatının doğması, ölüm olayının gerçekleşmesine bağlıdır. Miras hukukunda, miras bırakanın ölümü ile mirasçı olma yoluyla miras bırakanın terekesinin kendisine intikal ettiği kişiler genellikle yasal mirasçılardır. Yasal mirasçılar, mirasçılık sıfatlarını miras bırakanın iradesinden değil; yasalardan alırlar. Destekten yoksun kalma tazminatı da, genellikle ölenin yasal mirasçıları tarafından ileri sürülür. Ancak, miras hukukundakinden farklı olarak destekten yoksun kalma tazminatında, tazminatı talep hakkı mirasçılıkta olduğu gibi murisin şahsında doğup da mirasçılara intikal eden bir hak olmayıp, tam aksi bağımsızlığının bir sonucu olarak doğrudan geride

gerekmediğinden mirasın reddedilmiş olması, destekten yoksun kalma davası açılmasına engel değildir....” YHGK. 18.04.2007/4-222/222 Ayrıntılı bilgi için: (YKD 2007 S.9, s.1642)

⁸⁹ UYGUR, Turgut:a.g.e., s.2069.

⁹⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 72, 73; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.157; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.113.

kalan, destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkı alacaklılarının kişiliklerinden doğmaktadır⁹¹.

Ancak, bu talep hakkının miras hukukunu tam olarak yadsıdığı da, söylenemez. Zira, MK. md. 578' de hüküm altına alınan "*mirastan yoksunluk*" hallerinde, ki bunlar hükümde yer aldığı şekilde, kasten ve hukuka aykırı olarak miras bırakanı öldürmek veya öldürmeye teşebbüs etmek (MK. md. 578/1), miras bırakanı kasten veya hukuka aykırı olarak sürekli şekilde ölüme bağlı tasarruf yapamayacak duruma sokmak (MK. md. 578/2), miras bırakanın ölüme bağlı bir tasarruf yapmasını veya böyle bir tasarruftan dönmesini aldatma, zorlama, korkutma yoluyla sağlamak, engellemek (MK. md. 587/3) ve miras bırakanın artık yeniden yapmayacağı bir durumda ve zamanda ölüme bağlı bir tasarrufu kasten ve hukuka aykırı olarak ortadan kaldırmak ve bozmak (MK. md. 578/4) olarak sınırlı sayıda belirtilen durumların gerçekleşmiş olması, failin bahsi geçen fiilleri kasıtlı işlemesi ve fiillerin hukuka aykırılığı murisin mirasçısını mirasından yoksun bırakması için yeterlidir⁹². Bu hallerde, bu fiiller, mirasçı ile muris arasındaki desteklik ilişkisini belirleyebilecek olan manevi yakınlığı yok ettiklerinden, mirastan yoksun bırakılan davacıların murislerinin desteğinden yoksun kaldıkları kabul edilemez⁹³. Aynı durum mirasçılıktan çıkarmada da söz konusudur. Ancak, burada ikili bir ayrıma gitmek gerekir. Şayet, muris kişiyi mirasçılıktan yukarıda belirtilen ve MK. md. 578' de sınırlı sayıda sayılan bu fiiller nedeniyle çıkarmışsa, bu durum aralarındaki desteklik ilişkisini belirleyen manevi bağları ortadan kaldıracığından, bu kimselerin destekten yoksun kalma tazminatı talep haklarının olmadığı kabulü gerekir ki; bu şartların bilinmesine karşın kişinin murisi tarafından mirastan çıkarılmaması

⁹¹ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.118; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.32; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 67; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.16, 17.

⁹² İMRE, Zahir / ERMAN, Hasan: Miras Hukuku, 4. Baskı,(İstanbul, 2003), s.288, 289; İNAN, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: Miras Hukuku, 6. Baskı, (Ankara, 2006), s. 463 vd., GENÇCAN, Ömer Uğur: Miras Hukuku, (Ankara, 2008), s. 461 vd.

⁹³ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.125; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 17; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 67.

durumunda ise, murisin mirasını bırakma iradesi dolayısıyla manevi bağı bulunmasından hareketle bu kimselerin destekten yoksun kalma tazminatı talep haklarının olduğu kabul edilmelidir⁹⁴. Miras hukukundan kaynaklanan diğer iki kurum olan mirasın reddi ve mirastan feragatte ise, muris ile mirasçılar arasındaki manevi bağı zedelenmesi durumu bulunmadığından bu kimselerin kural olarak destekten yoksun kalma talebinde bulunacakları kabul edilmektedir⁹⁵.

Öte yandan bağımsızlığın bir diğer sonucu da, ölen desteğin, destekten yoksun kalanlara tanınan tazminat talebi üzerinde herhangi bir tasarruf yetkisinin olmayışdır⁹⁶.

B. İstisnai Nitelikte Olması

Akit dışı sorumlulukta zararın giderimi için açılacak tazminat davalarında talep hakkı doğrudan doğruya zarar görene aittir. Bu kuralın istisnasını ise, BK. md. 45/2 de ifade edilen destekten yoksun kalma tazminatı oluşturmaktadır⁹⁷. Bu istisnai özellik ise kaynağını bizatihi BK md. 98/2' de ifade edilen; “haksız fiillerden mütevellit mesuliyete müteallik hükümler kıyasen akde muhalif hareketlere de tatbik olunur” hükmünden almaktadır. Zira, bu maddede belirtilmeye çalışılan haksız fiilleri düzenleyen kurallar, bu kurallardan biri olan BK md. 45/2 hükmünde yer alan, haksız fiil ya da akdi ilişkide taraf olmayan kimseye de bu ilişkiden faydalanarak talep

⁹⁴ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.123; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 17;

⁹⁵ TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.300; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 66; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.128; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.438;ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.32, 102; ÇELİK, Ahmet Çelik:Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.33.

⁹⁶ TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.300; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 67; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t., s.19. Aksi görüş için bkz. TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 67-70.

⁹⁷ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.437; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 18; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.64; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.848; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 50, 51.

hakkı tanımaktadır⁹⁸. Destekten yoksun kalma tazminatı, zarardan doğrudan doğruya zarar görenin değil, zarar görenin desteğinden faydalanan kişilerin talep edebileceği bir tazminat türü olması sebebiyle istisnai bir mahiyete sahiptir.

C. Tazminata Konu Zararın Bir Yansıma Zarar Olması

Destekten yoksun kalma tazminatı hukuka aykırı fiile uğrayan şahıs dışında başka şahıs veya şahısların da zarara uğramalarından kaynaklanmaktadır ve bu niteliği itibarıyla de yansıma zararıdır⁹⁹.

Desteğin ölmesinden dolayı doğrudan değil ve fakat; desteğin, destekliğinden yoksun kalınması dolayısıyla karşılaşılan bir zarar söz konusudur¹⁰⁰. Desteğin ölümü ,destek olunan kişilere, desteklik ilişkisinin artık yürütülemeyecek olmasından dolayı destekten yoksun kalma zararı olarak yansımaktadır.

D. Maddi Bir Tazminat Talebi Olması

Destekten yoksun kalma tazminatında, zararın maddi bir zarar olmasının bir sonucu olarak tazminat talebi de maddi bir edimin yerine getirilmesine yönelik bir talep hakkını içermektedir. Burada amaç, desteğin ölümün ardından destek olduğu kişilerden bu ölüm dolayısıyla uğranılan destek kayıplarını maddi açıdan telafi etmedir¹⁰¹. Ancak tüm bu özelliklerine karşın, destekten yoksun kalma zararının salt bir malvarlığı zararı olduğu da

⁹⁸ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.848.

⁹⁹ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.51; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.517; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.211;

¹⁰⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 60, 61; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.517.

¹⁰¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 54; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s. 18; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.64;

kabul edilmemektedir, zira, zarar burada desteğin ölümünden dolayı destek görenin malvarlığındaki azalmanın olması sebebiyle oluşmaktadır¹⁰².

Destekten yoksun kalma zararı, meydana geliş dinamikleri açısından bir müstakbel zarar bağlamında değerlendirilebilir¹⁰³. Zira, burada, geçmişte ortaya çıkmış ya da halen sürmekte olan bir zarar değil, desteğin ölümü dolayısıyla, ileride ve tedricen meydana gelmesi muhtemel bir zararın tazmini talep edilmektedir¹⁰⁴.

II. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ KAYNAKLARI

Destekten yoksun kalma tazminatının esas itibariyle hukukumuzda “Haksız fiiller ve diğer akit dışı sorumluluk sebepleri”, “Akitten doğan sorumluluk” ve “Vekaletsiz iş görme” olarak sınıflandırılan başlıca üç kaynağı bulunmaktadır¹⁰⁵.

¹⁰² GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 54

¹⁰³ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.518;

¹⁰⁴ ÇAĞA, Tahir: Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlar, s.439; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 54; ÇAĞA, Tahir/GÖKÇEN, Ahmet M. / GÜRAN, Tefik: “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 21–41, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, (Ankara, 1994), s.21; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.64;

¹⁰⁵ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.167; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.137; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.144; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 81-92.; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.153 ; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.24; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 78-88; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.847-850. Bununla birlikte sorumluluğun kaynaklarını, haksız fiiller ve sözleşmeden kaynaklanan sorumluluk olmak üzere iki farklı kaynağa dayandıran görüş de bulunmaktadır. Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439-440.

A. Akit Dışı Sorumluluk

1. Kusura dayalı (Haksız Fiiller)

BK md. 45/2' de düzenlenen destekten yoksun kalma tazminatı aynı zamanda haksız fiillere de uygulanacak kanun hükümleri arasında sayılmaktadır. Buna göre, bir kişinin eyleminden dolayı başka bir kimse ölür ise, ölüme sebebiyet veren kişinin, ölenin desteğinden yoksun kalanlara karşı Borçlar Kanununun ilgili hükümlerine göre sorumluluğu doğacaktır¹⁰⁶. Burada fiil, bir kimsenin kusurundan meydana gelmekte olduğundan, ölümden kaynaklanan fiilin bizzat bu kimsenin kusurundan yani davalının kusurundan meydana geldiğini ispatlamak da iddia eden tarafa yani davacıya düşecektir. Keza destekten yoksun kalma zararı da destekten yoksunluk iddiasında bulunan davacı yan tarafından ispat edilmelidir¹⁰⁷.

2. Kusursuz sorumluluk

Destekten yoksun kalma tazminatının akit dışı sorumluluk sebepleri sadece kusur sorumluluğuna dayalı haksız fiillerden oluşmamaktadır. Sorumluluğu doğuran olay BK. md. 41' de düzenlenen haksız fiillerin yanı sıra, BK. md. 55' de yer alan istihdam edenin sorumluluğu, BK. md. 56' da yer alan hayvan idare edenin sorumluluğu ve BK. md.58' de yer alan bina ve inşaa eseri sahibinin sorumluluğundan da kaynaklanabilmektedir.

Ayrıca, MK' nın 369.(e.MK. 320) maddesinde düzenleme alanı bulan ev başkanının sorumluluğu ve 2918 sayılı KTK' nın 85. maddesinde, "Bir motorlu aracın işletilmesi bir kimsenin ölümüne.... sebep olursa...." hükmüyle belirtilen motorlu aracın işleteni de, ölümüne sebep olduğu kimsenin

¹⁰⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.847; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 81; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.137.

¹⁰⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 82.

desteğinden yoksun kalan kişilere karşı, BK. md. 45/2 maddesi uyarınca sorumlu olacaktır¹⁰⁸.

Dolayısıyla, zararı giderim sorumluluğunun doğrudan haksız fiil failine ait olduğu durumlar dışında, bizzat haksız fiili işlememiş olmakla birlikte, kanun gereği fail tarafından işlenen fiillerden sorumlu tutulan kişilere de yöneltilebilmesi mümkündür¹⁰⁹. Burada aslolan zarar görenlerin zararlarının kanunda yer alan düzenlemeler çerçevesinde giderilmesi olduğu için sorumluluğun kaynağının sebep (kusursuz sorumluluk) veya kusur sorumluluğu olmasının bir önemi bulunmamaktadır¹¹⁰.

Gerçek failin fiilinden kanun gereği sorumluluğun söz konusu olduğu bu gibi durumlarda ispat yükü ise, davacıya yani destekten yoksun kalanlara değil; davalıya yani yasa gereği sorumluluk yüklenen kişiye düşecektir. BK md. 55, 56 ile MK. 369 .(e.MK. 320) ve KTK md. 85 uyarınca, sorumluluk altına giren davalılar, bu hükümlerde yer alan ispat külfeti ile karşılaşacaklar ve yine bu hükümlerde yer alan kurtuluş kanıtlarından faydalanacaklardır¹¹¹.

¹⁰⁸ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.847; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 81; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.137,138; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.24,25; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 78; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.167,168; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.153, 154.

¹⁰⁹ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 81; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.847; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.24.

¹¹⁰ GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.144; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439.

¹¹¹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 82 (Burada BK. md. 58’ de yer alan bina ve inşaa eseri sahibinin sorumluluğunda kurtuluş kanıtı getirme imkanı bulunmadığından, bu hükme göre sorumlu tutulan tam bir Kusursuz sorumluluk yükü altındadır. Bkz. :a.g.e.,s. 82)

Ayrıca, işleyen, kendisinin veya eylemlerinden sorumlu olduğu kişilerin kusursuz olduklarını, araçtaki bozukluğun kazayı etkilemediğini, kazanın münhasıran mücbir sebepten veya zarar görenin ya da üçüncü kişinin ağır kusurundan ileri geldiğini ispatlarsa sorumluluktan kurtulacaktır. Keza aracın çalınması veya gaspedilmesi hallerinde de KTK md. 107’ de özel bir kurtuluş kanıtı öngörülmüştür. Ayrıntılı bilgi için, bkz. GÖKCAN, Tahsin Hasan / KAYMAZ, Seydi: Karayolları Trafik Kanunu’ na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat- Sigorta Rücu Davaları ve Trafik Suç ve Kabahatleri, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, (Ankara, 2008), s.122-127.

B. Akdi Sorumluluk (Sözleşmeler)

Sözleşme koşullarına uymamaktan kaynaklanan bir davranışın sözleşmenin diğer tarafı olan sözleşme alacaklısının ölümüne sebebiyet vermesi durumunda, alacaklının desteğinden faydalanan kişilerin söz konusu zararlarını hangi hükümlere göre tazminini isteyebilecekleri, Türk Hukuk sisteminde mehzaz kanun İsviçre Borçlar Kanunundan farklı bir düzenleme yapılmasına neden olmuştur. Alman Hukukunun etkisinde kalmasının sebebiyle İsviçre Hukukunda, sözleşmenin kötü ifasından kaynaklanan desteğin ölümü hallerinde destekten yoksun kalanların zararlarının belli istisnalar dışında akdi sorumluluğa dayanabileceği reddedilmekte iken¹¹²; Türk hukuk sisteminde ise, destekten yoksun kalma tazminatının akdi ilişkiden de kaynaklanabileceği kabul edilmiştir¹¹³. Buna göre Türk Hukukunda destekten yoksun kalma tazminatının sözleşme ilişkisine de dayanabileceğini gösteren farklı Kanunlara ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler arasında TTK md. 806/2, 1130/1, TSHK md. 120 ve 106, BK md. 98/2 ve 332/2, 4077 sayılı TKHK md. 4/2 başlıca düzenlemeleri teşkil etmektedir.

1. Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna Göre

4077 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkındaki Kanunun 4/2 sayılı maddesi uyarınca, tüketicinin sahip olduğu seçimlik hakların yanı sıra, malın ayıplı olması dolayısıyla oluşan ölüm ve/veya yaralanma biçiminde meydana

¹¹² TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 83; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 79; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.847; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.154; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.168; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.138.

¹¹³ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 85 vd.; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 80; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.848 vd.; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.169; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.138, 139; EREN, Fikret :a.g.e. s.718; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.154,155;GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.144; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.25,26.

gelen zararlardan da üreticinin sorumluluğu asıldır¹¹⁴. Hükmün ölüm sonuçlu zararlardan meydana gelen sorumluluğu üreticiye yükleyerek, bir anlamda ölenin desteğinden yoksun kalanların uğramış olduğu zararları da içine alır bir düzenleme yaptığını söylemek yanlış olmayacaktır. Zira burada amaç, hukuki bir işlem olan üretici (imalatçı) ile tüketici ya da satıcı ile tüketici arasındaki sözleşmeden mütevellit oluşacak olan zararları üreticiye (imalatçı)yüklemektir.

2. Taşıma Sözleşmelerine Göre

TTK 806. maddesi; “Taşıyıcı yolcuları gidecekleri yere sağ ve salim olarak ulaştırmakla mükelleftir. Yolcuların kazaya uğramaları halinde bundan doğacak zararları taşıyıcı tazmin eder. Yolcunun kaza neticesinde ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalan kimseler dahi uğradıkları zararlara karşılık taşıyıcıdan tazminat isteyebilirler. Şu kadar ki; taşıyıcı, kazanın kendisine veya yardımcılara yükletilmesi mümkün olan bir kusurdan doğmadığını ispat ettiği takdirde bu iki haldeki tazminattan kurtulur.” hükmünü amirdir. Bu hükümle birlikte, ölen yolcunun desteğinden yoksun kalanların, taşıma akdinin tarafı olmamalarına karşın meydana gelen ölüm zararı sonrası bu akde dayanarak zararlarını tazmin edebilmeleri mümkün kılınmıştır¹¹⁵. Keza benzer bir hüküm TTK md. 1130’ da da yer almaktadır. Buna göre denizde yolcu taşıma sözleşmesi uyarınca, taşınan bir yolcu öldüğü takdirde, yolcunun yardımından mahrum kalanlar lehine doğan tazminat hakları 806. madde hükmüne tabi olarak tanınmıştır¹¹⁶.

¹¹⁴ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 85.(Ayrıntılı bilgi için, bkz. Dn.248)

¹¹⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 88; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 82; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.849;

¹¹⁶ Burada, Adliye Encümeni Mazbatasında TTK md. 806 çerçevesinde tanınan haklarla ilgili olarak gai bir yorum yapılmış ve madde çerçevesinde destekten yoksun kalanlara tanınan imkan hakkında açıklama getirilmiştir :

“Burada halledilmesi lazım gelen mühim bir mesele daha vardır; o da yolcunun kaza neticesinde ölmesi sebebiyle onun yardımından mahrum kalan kimselerin BK. md.45/2 hükmünce isteyebilecekleri tazminatın akdi tazminat hükümlerine tabi olmamasından doğan adaletsizliktir. Gerçekten yolcunun kaza sırasında ölmesiyle taraflar arasındaki akit sona ermekte ve yardımdan

Öte yandan, tazminatın yasal dayanağının haksız fiil veya sözleşmeye aykırı harekete dayandırılması uygulamada ispat mükellefiyeti ve zamanaşımı sürelerinin hesaplanmasıyla ilgili hususlar bakımından önem taşımaktadır. Zira, haksız fiile dayandırılan durumlar için zamanaşımı BK genel hükümleri uyarınca bir ve on yıllık zamanaşımına tabi iken; sözleşme hükümlerine dayandırılan hallerde aynı zamanaşımı BK md. 125 uyarınca, on yıllık zamanaşımına tabi olacaktır¹¹⁷.

3. Hasta-Hastane veya Hekim arasındaki Sözleşmelere göre

a. Hasta ve hastane arasındaki sözleşmeye göre

Hasta ile hastane işleticisi arasında ispat yükünün hastada olduğu ve karma nitelikte olan ve uygulanan hükümler bakımından vekalet akdini andıran bir sözleşme ilişkisi mevcuttur¹¹⁸. Burada, sorumluluğun ve dolayısıyla tazminat yükümlülüğün doğabilmesi için, öncelikle hasta ile hastane arasında kurulmuş bir sözleşmenin varlığı ve sözleşmeye aykırı hareket edilmiş olması gerekmektedir. Sözleşmenin gereği gibi ifa edilmemesi ya da hiç ifa edilmemesi BK md. 96' ya göre, sözleşmeye aykırılığın tipik unsurlarından kabul edilmektedir¹¹⁹.

mahrum kalanlar ancak haksız fiil hükümlerine göre hak isteme durumuna girmektedirler. Ekseriya ufak çocuklar veya kimsesiz kalan yaşlı insanların maruz kaldıkları felaketin neticelerini hafifletebilmek için ellerinde bulunan mahdut imkanlar, onları davalının kusurunu ispat etmeye muktedir kılmamakta ve böylece mağdur durumuna düşmektedirler. Çünkü, ölüm dolayısıyla kendilerine akitten doğan herhangi bir tazminat hakkı geçmiş olmadığı cihetle zararlarını akdi tazminatların tabi olduğu prensiplere dayanarak karşılayamamaktadırlar. Bu adaletsizliği, ancak tesis yoluyla önleme mümkündür. Bu itibarla bu maddeye yardımdan mahrum kalanların dahi akit hükümlerince tazminat isteyebilecekleri ve bu tazminatı istemeleri için taşıyıcının kusurunu ispata muhtaç olmadıkları esaslarını tespit eden bir şekil verilmiştir.” (TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 88, 89) TEKİNAY, amaç bakımından gerekçe metnine katılmakla birlikte, 806. md. Hükümü olmasaydı, destekten yoksun kalanların akitten dolayı tazminatlarını isteyemeyecekleri görüşüne katılmamaktadır. Bkz.TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 89.

¹¹⁷ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.440.

¹¹⁸ HATIRNAZ, Gültezer: Özel Hastanelerin Hukuki Sorumluluğu ve Hasta Hakları, 1. Baskı, (Ankara, 2007), s.113.

¹¹⁹ AYAN, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, (Ankara, 1991),s.63.

Ancak burada belirtmek gerekir ki, hastane ile hasta arasındaki ilişki her zaman akdi bir ilişki olmayabilir. Zira, kamu hastanelerine başvuran hasta ile kamu hastanesi ya da kamu personeli arasında sözleşme ilişkisi bulunmamaktadır¹²⁰. Buradaki ilişki, hasta bir kamu hizmetinden yararlanan konumunda bulunduğu için, idarenin sorumluluğu çerçevesinde değerlendirilmelidir.

Özel hastane işletmeleri açısından ise, tıbbi müdahaleden dolayı, kamuda devletin sorumluluğu gibi, kural olarak hastane işleticisinin sorumluluğu söz konusu olacaktır¹²¹. Bu sorumluluk doğrudan “Hasta kabul sözleşmesi” nden doğabileceği gibi; hastane işletmecisinin kendisi ile hizmet ilişkisi içerisinde bulunan bir şahsın, sözleşmeye aykırı ve kusurlu bir eylemi ile uygun nedensellik bağı içerisinde oluşan her zarardan sorumluluğunda olduğu gibi istihdam eden sıfatıyla bir sebep sorumluluğu çerçevesinde de meydana gelebilir¹²².

Özel hastanelerin sorumluluğunda şahsa verilen zarar önem taşır ve bu zarar türünün içinde, kişinin ölümü veya beden tümlüğünün ihlali neticesinde malvarlığında meydana gelen eksilmelerden ötürü oluşan tedavi giderleri, iş gücü kaybı, destekten yoksun kalma ve ölüm nedeniyle olan diğer maddi zararlar da yer alır¹²³.

¹²⁰ KIZILYEL, Serkan:” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007,s. 203–237, (Ankara, 2008),s.230.

¹²¹ HAKERİ, Hakan: “Hastane Yönetiminin Sorumluluğu”, ” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007,s.161-170, (Ankara, 2008),s.163.

¹²² ÖZPINAR, Berna: :”Tıbbi Müdahaleden Doğan Hukuki Sorumluluğun Türleri”, ” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007,s.269-291, (Ankara, 2008),s.287.

¹²³ HATIRNAZ, Gültezer: a.g.e., s.118; AYAN, Mehmet:a.g.e., s.169.

b. Hasta ve hekim arasındaki sözleşmeye göre

Günümüzde acil durumlar ve öngörülemeyen sağlık sorunları dışında hasta ve hekim arasındaki ilişkinin akde dayandığı genel olarak kabul görmektedir¹²⁴. Ancak hekim ile hasta arasındaki akdi sorumluluğun tipi açısından doktrinde tam bir görüş birliği bulunmamaktadır. Zira hekimin akdi sorumluluğu kimi yazarlarca vekalet akdine¹²⁵ dayandırılrsa da; bir kısım yazarlarca sui generis yani klasik hiçbir sözleşme tipine uymadığı da savunulmaktadır¹²⁶.

Hekimin akdi sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için, hekimle hasta arasında mevcut olan akdin hekim tarafından ihlali¹²⁷, yani BK md. 96 ya göre “borcun hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesi “ ve bundan dolayı bir zararın doğmuş olması gerekir. Burada akdin ihlali haksız fiil sorumluluğundaki hukuka aykırılığın yerini tutmaktadır¹²⁸. Bu durumda ise,

¹²⁴ REİSOĞLU, Seza: “Hekimlerin Hukuki Sorumluluğu” Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Ankara, 12-13 Mart 1982, s.1-17, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırma ve Uygulama Merkezi, (İstanbul, 1983), s. 12; BAYRAKTAR, Köksal: a.g.e., s. 33; ŞENOCAK, Zariife: Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu, (Ankara, 1998), s.8 vd.; ÖZKAN, Hasan / AKYILDIZ (ÖNER) Sunay: (Açıklamalı içtihatlı) Hasta-Hekim Hakları ve Davaları, 1. Baskı, (Ankara, 2008), s.210; ER, Ünal:a.g.e., s.321 vd.; DEMİR, Mehmet: : “Hekimlik Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğun Koşulları”, ” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007, s.153-160, (Ankara, 2008), s.153; ÖZPINAR, Berna:a.g.m., s.272-278 vd.; ŞENOCAK, Zariife: “Hekimin Hukuki Sorumluluğunun Özel Sorunları. Tıbbi Standartlar ve İspat”, ” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007, s.241-254, (Ankara, 2008), s.242.

¹²⁵ AYAN, Mehmet: a.g.e., s.53 vd.; ÖZPINAR, Berna:a.g.m., s.280; ŞENOCAK, Zariife: a.g.m., s.241 ;YILMAZ, Battal: Açıklamalı İçtihatlı Hekimin Hukuki Sorumluluğu, (Ankara, 2007), s. 69; HATIRNAZ, Gültezer: a.g.e., s.128 (naklen Aşçıoğlu, Tıbbi Yardım, s.21,22); REİSOĞLU, Seza: a.g.m., s.13; ÖZKAN, Hasan / AKYILDIZ (ÖNER) Sunay: a.g.e., s.210; ŞENOCAK, Zariife: a.g.e., s.24 vd.; KANETİ, Selim: “Hekimin Hukuksal Sorumluluğunda Kusur ve İspat Yüğü”, ” Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Ankara, 12-13 Mart 1982, s.61-75, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırma ve Uygulama Merkezi, (İstanbul, 1983), s. 61.

¹²⁶ BAYRAKTAR, Köksal: a.g.e., s. 36 (Dn. 55-naklen ATABEK-SEZEN, s.144)

¹²⁷ ŞENOCAK, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, (Ankara, 2000), s. 303.

¹²⁸ ŞENOCAK, Zariife: a.g.m., s.243; REİSOĞLU, Seza: a.g.m., s.12; ŞENOCAK, Zariife: a.g.e., s.74

hekimin hastanın uğramış olduğu maddi ve manevi zararları akde bağlı olarak tazmin etmesi gerekecektir.

Hekimin akdi açıdan tazminden sorumlu tutulabilmesinin bir diğer koşulu ise, akde aykırılığın tedavi yükümlülüğü veya buna bağlı yan yükümlülüklerin yerine getirilmesiyle ilgili tıbbi meslek kusuruna dayanmasıdır¹²⁹. Kural olarak, hekim sadece tıbbi müdahale neticesinde doğrudan zarar gören hastaya karşı tazminle yükümlü ise de, hastanın ölümü halinde geride kalıp, hastanın desteğinden yoksun kalanların da BK. md. 45/2 çerçevesinde tazminat talep hakları gündeme gelecektir¹³⁰.

4. BK. md.332/2 hükmüne (Hizmet Akdi) göre

BK md. 332/2 uyarınca; “İş sahibinin yukarıdaki fıkra hükmüne aykırı hareketi neticesinde işçini ölmesi halinde onun yardımından mahrum kalanların bu yüzden uğradıkları zararlara karşı isteyebilecekleri tazminat dahi akde aykırı hareketten doğan tazminat davaları hakkındaki hükümlere tabi olur” hükmü ile işverenin işçiye karşı sorumluluğunun hukuki dayanağını hizmet akdi nedeniyle akdi sorumluluğa bağlamıştır.

İşverenin, işçiye karşı sorumluluğunu BK’ nın lafzi yorumundan hareketle akdi sorumluluğa dayandıran görüşler¹³¹ mevcuttur. Bununla

¹²⁹ ER, Ünal:a.g.e.,s.327; ŞENOCAK, Kemal: a.g.e., s.303.

¹³⁰ AYAN, Mehmet: a.g.e., s.121; YILMAZ, Battal:a.g.e., s.67, 215, 216; ER, Ünal:a.g.e.,s.323; ÖZTÜRKLER, Cemal: Hukuk Uygulamasında Tıbbi Sorumluluk, Teşhis, Tedavi ve Tıbbi Müdahaleden Doğan Tazminat Davaları, 2. Baskı, (Ankara, 2006), (Kısaca: Tıbbi Sorumluluk), s. 104 vd.; REİSOĞLU, Seza: a.g.m., s.17; KIZILYEL, Serkan:a.g.m., s.223-225.

¹³¹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e.,s.12; ERDEM, Nafiz: Türk Borçlar Kanunu Şerhi ve Davaları (Özel Hükümler), (Ankara,1988),s. 868; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 84; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.154; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.439 (Dn. 14-naklen Reisoğlu; Seza , Hizmet Akdi, Ankara 1968, s.209); BAŞBUĞ, Aydın: Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), (Ankara, 2004), s.78,79; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.138; ULUSAN, İlhan: Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, (İstanbul, 1990), s.161; SÜZEK, Sarper: “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve

birlikte, ortada bir kanun boşluğu bulunduğu ve MK md. 1 gereğince hakim tarafından bu boşluğun kusursuz sorumluluk esasına göre doldurulması gerektiği de doktrinde savunulmaktadır.¹³²

Her iki görüşe katılmayarak sorumluluğu hakkaniyete dayandıran¹³³, veya kaçınılmazlık durumu dolayısıyla¹³⁴ veyahut da tehlike ilkesi gereğince¹³⁵ kusursuz sorumluluğun söz konusu olabileceğini savunarak sorumluluğu, kusursuz sorumluluğa bağlayan görüşlere de yer verilmektedir. Keza Yargıtay’ da; içtihatlarıyla bu konuda BK md. 332/2’ nin lafzi yorumunda yer alan akdi sorumluluktan ziyade işverenin kusursuz sorumluluğunu benimsemektedir¹³⁶.

İşveren kanun hükmü uyarınca, işçiyi işletme tehlikelerine karşı korumak, işçiye uygun ve sıhhi çalışma ve barınma ortama yaratmak, koruyucu ve gözetici tedbirleri almakla yükümlüdür. Koruyucu tedbirleri

Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 17–32, (İstanbul, 1996), s.24 vd.; AKIN, Levent:a.g.e., s. 273; TUNÇOMAĞ, Kenan: ”İşkazasından Doğan İşveren Sorumluluğunun Özellikleri”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 61, S. 4–5–6, s. 215–223, (İstanbul, 1987),s.219; TAŞMAN, Bilgehan: Bireysel İş Hukuku, Cilt:1, (İstanbul, 1998),s.439.

¹³² TAŞMAN, Bilgehan:a.g.e.,s.436 (Dn.31-naklen, Çenberci, İş Kanunu, s.989 vd.; EREN, İşverenin İş kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, s.92 vd)

Karşı görüş için bkz.; BAŞBUĞ, Aydın:a.g.e., s.81; SÜZEK, Sarper:a.g.m.,s.24 vd.

¹³³ ÖZÇELİK, A. Selçuk: “Hukuki Mesuliyetin Esası Üzerinde Bazı Düşünceler”, İÜHFM, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’ e Armağan, C.XLV–XLVII, S. 1–4, s.401–419, (İstanbul, 1982),s.225

(Özçelik burada en iyi çözüm tarzının işçinin tüm zararının mecburi-kanuni sigortalarca ödenmesiyle mümkün olacağını savunmuştur.)

TAŞMAN, Bilgehan:a.g.e., s.437 (Dn. 34-naklen Hatemi, İş Kasından Doğan Maddi Tazminat Takdiri,İHU 976; TUNCAY)

¹³⁴ TAŞMAN, Bilgehan:a.g.e., s.438 (Dn. 35-naklen EROL, İş kazaları ve meslek hastalıklarından doğan tazminat davaları,s.76)

¹³⁵ BALCI, Mesut: İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Davaları Destekten Yoksun Kalma Nedeniyle Tazminat Davaları Uygulaması ve İctihatlar, 1. Baskı,(Ankara,2008), s.117; TAŞMAN, Bilgehan:a.g.e., s.438 (Dn.36-naklen EREN, İşverenin iş kazası ve meslek hastalığından doğan sorumluluğu, s.92 vd.)

¹³⁶ Yarg. 21 HD. 1.2.2000,1999/9269 E,2000/496 K (Naklen: BALCI, Mesut:a.g.e., s.121); AKIN, Levent: “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlardan İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Kararları”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 33–50, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, (İstanbul, 1996),s.45.

almak, işverenin hizmet akdinden doğan borcu olup, zamanaşımı, ispat yükü, işverenin yardımcılarının fiillerinden sorumluluğu vb. gibi konularda akdi ilişkiye dair kurallar uygulanacaktır¹³⁷. Zira özellikle sözleşmenin tarafı durumunda olmayan ölenin desteğinden yoksun kalan kimselerin açısından sorumluluğun borca aykırılığa dayandırılması zamanaşımı, ispat ve yardımcı kişiler yönünden talep alacaklısı olan destek yoksun kalan kişilere taleplerine ulaşma kolaylığı bakımından daha müsait bir durum yaratmaktadır¹³⁸. Ancak, destek gören desteği olan işçinin ölümüyle birlikte ihtiyacını terekeden sağlamak olanağı bulmuşsa, tazminat hakkı doğmayacaktır¹³⁹.

5. İş Kanununa göre

İşverenin ölen işçinin desteğinden yoksun kalanlara karşı borcunun kaynağı sadece BK değildir. Aynı zamanda 4857 sayılı İK. md 77 vd. da düzenleme alanı bulunan hükümler (eİK. md. 73) uyarınca da, işverenin işçinin güvenliğini sağlama ve işçiyi gözetme yükümlülüğü bulunmaktadır. Ancak BK md. 332/2 'den farklı olarak burada işverenin sorumluluğunun daha ayrıntılı tanımlandığı görülmektedir. Burada işverenin sorumluluğunun kusursuz sorumluluğa daha çok yaklaştığı ve BK md. 332/2 ile birlikte değerlendirildiğinde her iki hükmün İş Kanununa tabi hizmet sözleşmelerinde işverenin sorumluluğunun tehlike sorumluluğuna dayalı Kusursuz sorumluluk olarak kabul edilmesini sağlayacağı düşünülebilir¹⁴⁰.

Destekten yoksun kalma tazminatında işveren ve işçi açısından üzerinde durulması gereken bir diğer husus ise bu konuda BK md.99 uyarınca işçi ve işverenin “Sorumluluk anlaşması” yapmaları hususudur.

¹³⁷ ERDEM, Nafiz: a.g.e.,s.868; ÖZÇELİK, A. Selçuk:a.g.m.,s.228. GÜRSOY, Kemal Tahir: “İşverenin Sorumluluğu”, AÜHFD, C. 31, S. 1-4, s. 185-198, (Ankara, 1974),S.187.

¹³⁸ ULUSAN, İlhan: a.g.e., s.161.

¹³⁹ TUNÇOMAĞ, Kenan / CENTEL Tankut: İş Hukukunun Esasları, 5. Baskı,(İstanbul, 2008),s.135.

¹⁴⁰ TUNÇOMAĞ, Kenan: a.g.m., s.219; AKTAŞ, Hakkı: “İş Kazalarında Zarar ve Sorumluluk”, İstanbul Barosu Dergisi, C.71, S.4-5-6, s.227-277, (İstanbul, 1997),s.230; SÜZEK, Sarper: İş Hukuku, 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006,s.146.

Her ne kadar BK md. 99/2 hafif kusur hallerinde bu anlaşmaya cevaz veriyor olsa da¹⁴¹, işçinin işveren karşısında Kanunlar nazarında zayıf taraf olması ve BK md. 332 ile İK md. 77' nin emredici nitelikte maddeler olması işçi ve işveren ilişkilerinde sorumsuzluk anlaşması yapmaya engel oluşturmaktadır¹⁴².

C. Vekaletsiz İş Görme

Bir akit benzeri olan vekaletsiz iş görme BK. md. 410-415 arasında düzenlenmektedir. Vekaletsiz iş gören kimsenin fiili sonucu, ölen kişinin geride kalan destek görenleri BK md. 45/2 çerçevesinde vekaletsiz iş gören kimseden destekten yoksun kalma zararlarının tazminini talep edebilirler¹⁴³. Çoğunlukla hayati hallerdeki hekim müdahalelerinden doğan sorumluluklarda karşılaşılan vekaletsiz iş görmede, BK md. 411 gereğince, başkası namına tasarrufta bulunan kimsenin her türlü ihmal ve ihtiyatsızlığından sorumlu tutulacağı hükmü getirilerek sorumluluk BK md. 99'a nazaran ağırlaştırılmıştır. Örneğin; yolda gördüğü bir yaralıya yardım etmek isterken alerjik reaksiyon sonucu anafilaktik şok nedeniyle ölümüne sebep olan doktor somut olayda vekaletsiz iş gören olarak ölen kişinin desteğinden yoksun kalanlara karşı BK md. 410 vd. hükümleri gereğince sorumludur.

¹⁴¹ Bkz. BK md. 99/2 "Hafif kusur halinde, borçlu iptidaen mesuliyetten beraeti tazammun eden şartın dermeyanı sırasında alacaklı borçlunun hizmetinde ise veya mesuliyet hükümet tarafından imtiyaz suretiyle verilen bir sanatın icrasından tevellüt ediyorsa; haiz takdir selahiyetine istinat ile hakim, bu şartı batıl addedebilir.

¹⁴² SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.77; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e.,s.71, 72; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları, s.159.

¹⁴³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 88; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.850 vd.; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.155; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.139; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e.,s.90 vd.

III. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ ÖZELLİKLERİ

A. Tazminat Talebinin Bağımsızlığı

Aynı zamanda destekten yoksun kalma tazminatının mahiyetini de oluşturan, tazminat talebinin bağımsızlığı; söz konusu tazminatın gerek nafaka; gerekse mirasçılık sıfatından kaynaklanmaması; başlı başına destekten yoksun kalan kişinin şahsından ve destek ilişkisinin kaybindan ileri gelmektedir. Bu özelliği ile, ölenin sağlığında bu talep hakkı üzerinde tasarrufta bulunması engellenmektedir¹⁴⁴. Ancak, bunu nihai bir kesinlikle hukukta uygulamak da, adaleti zedeleyici sonuçlara neden olabilir.

Şöyle ki; destekten yoksun kalma tazminatı borçlusunun henüz hayatta iken tam ve eksiksiz bir şekilde desteğin zararını gidermesi ve ardından desteğin vefatı neticesinde, bu kez geride kalan destek görenlerin, BK. md. 45/2 uyarınca aynı kimseden destekten yoksun kalma tazminatını talep etmeleri, tazminat borçlusunun, adil olmayan mükerrer bir ödemeyle karşı karşıya kalması sonucunu doğuracağı savunulmaktadır¹⁴⁵.

Keza tam tersi bir durum da; ölenin hayatta iken az bir tazminat karşılığı veya karşılıksız haklarından feragat etmesi sonucu, hayatta iken desteğinden faydalananların taleplerinin ortadan kalkacağına kabulü; o kimseler bakımından açık bir haksızlık doğuracağı endişesidir. Gerçekten de, bu şekilde yapılan bir feragatin hayatta kalan destek görenlerin taleplerini ortadan kaldıracağı düşüncesi açık bir haksızlık olacaktır¹⁴⁶.

¹⁴⁴ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.54.

¹⁴⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 69; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 47.

¹⁴⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 69;

B. Tazminat Talebinin Haczedilemezliği

İcra ve İflas Kanununda “Haczi Caiz Olmayan Mallar ve Haklar” başlığı altında düzenlenen md.82/1-11 bendi uyarınca; “Vücut ve sıhhat üzerine ika edilen zararlar için tazminat olarak mutazarrırın kendisine veya ailesine toptan veya irat şeklinde verilen veya verilmesi lazım gelen paralar haczedilemez”.

Kanun koyucunun burada amaçladığı maddenin lafzı yorumundan da anlaşılacağı üzere, borçluyu kanunen hükme bağlanmış olsun ya da olmasın¹⁴⁷ tazminat alacağından mahrum bırakmamaktır. İİK md. 82/11 de yer alan haczi kabil olmayan tazminat maddi tazminat talepleri olup, manevi tazminat haczedilemeyeceği hükmünün kaynağını oluşturmamaktadır. Zira, manevi tazminat haczedilemezlik özelliğini, münhasıran şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardan biri olması sebebiyle kazanmıştır¹⁴⁸. Keza, destekten yoksun kalma tazminatı alacaklısının tacir olması durumunda İİK md. 184 uyarınca, destekten yoksun kalma tazminatı iflas masasına girmeyecek, İİK md. 211 gereğince sadece deftere kayıtlı yetinilecektir¹⁴⁹.

Ayrıca, yine madde metninde geçen aile tanımına, ölenle arasında kan hısımlığı veya sıhri hısımlık bağı olmamakla birlikte; onunla yaşıyıp, bakımını ondan sağlayan kişilerin de gireceği tabiidir¹⁵⁰.

Bununla birlikte her ne kadar İİK md.82/11 hükmünde yer alan tazminat kavramının içine destekten yoksun kalma tazminatının da girdiği ve haczinin kabil olmadığının maddenin lafzından anlaşıldığı açıksa da; İsviçre Federal Mahkemesinin “yoksun kalma tazminatı ile sigorta şirketinin

¹⁴⁷ GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146.

¹⁴⁸ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.56.

¹⁴⁹ UYGUR, Turgut:a.g.e., s.2141; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146.

¹⁵⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 73; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.161; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.175; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 74.

ödeyeceği tazminatı yeniden tetkik ederek yoksun kalanın muhtaç olduğu miktardan fazla kalanın kabili haciz olmasına (JdT. 1962 II 89)” ilişkin kararı bu konuda esnekliğin olabileceğini göstermektedir.¹⁵¹

Söz konusu kararın da irdelenmesiyle ve geçinmek için gerekli asgari miktar ölçü alınmak suretiyle, İİK 83 deki ilama dayalı olmayan nafakaların borçlu ve ailesi için gerekli kısmı indirildikten sonra haczinde olduğu gibi; İİK md. 82 de yer alan haczedilmezlik yasağının da yumuşatılarak kısmi hacze cevaz verir bir nitelik taşıması savunulmuştur.¹⁵²

C. Tazminat Talebinin Devri ve Mirasçılara İntikali

1. Talebin devri bakımından

Destekten yoksun kalma tazminatının devri hususunda hukukumuzda açık bir hüküm olmamakla birlikte alacağın temliki hususunda BK md. 162/1 hükmünün uygulanabilirliği doktrinde kabul edilmektedir¹⁵³. BK. md. 162/1 uyarınca; “Kanun ve akit ile veya işin mahiyeti icabı olarak men edilmiş olmadıkça borçlunun rızasını aramaksızın alacaklı, alacağını üçüncü bir şahsa temlik edebilir.” Buna göre, destekten yoksun kalma tazminatında, nafaka alacaklarında olduğu gibi şahsa sıkı sıkıya bağlılık durumu bulunmadığından devrinin de mümkün olması halin icabıdır.

Bununla birlikte, destekten yoksun kalma tazminatının haczedilemeyeceği yolundaki kuralın konuluş amacı dikkate alındığında,

¹⁵¹ GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146.

¹⁵² TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 74-75; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t., s.20 (Dn.121,122), GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.146; ARAL, Fahrettin: Türk Borçlar Hukukunda Takas, 1. Baskı, (Ankara, 1994), s.82; Bkz. Karşıt görüş; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.161; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.175.

¹⁵³ TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s.300; EREN, Fikret :a.g.e. s.720; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.55; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 75; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.145.

destek görenin geçim imkanlarını kısıtlamamak, başka bir ifadeyle, tazminata eş bedel karşılığında olma kaydı ile tazminatın devri, yani ivazlı devri mümkün iken; ivazsız devrinin mümkün olamayacağı da savunulmaktadır¹⁵⁴.

2. Mirasçılara intikali bakımından

a. Zarar veren açısından

Destekten yoksun kalma tazminatının bağımsızlığı ve nafaka alacaklarından sayılmamasının uygulamaya yansıyan sonuçlarından olması bakımından zarar veren kimsenin ölümü halinde destekten yoksun kalma tazminatının ölen zarar verenin mirasçılara yöneltilmesi mümkündür. Bu durumda MK md. 641/1 (eski MK 582) gereği mirasçılar ölenin borçlarından müteselsilen sorumlu tutulacaklardır¹⁵⁵.

b. Destekten yoksun kalanlar açısından

Destekten yoksun kalanlar açısından tazminat talebinin mirasçılara intikali hususunda ise hukukumuzda birçok ihtimale göre ayrıma gidilmektedir.

İlk olarak, şayet; davacı destek gören, davanın görülmesi esnasında ölürse, onun mirasçılarının davayı sürdürmeleri mümkündür¹⁵⁶. Bu halde, ölen destek gören davacının mirasçıları, bakım ihtiyacının doğduğu andan ölüm anına değin olan dönemde oluşan zarar tutarınca tazminat almaya hak kazanırlar¹⁵⁷. Ancak, destekten yoksun kalan bakım ihtiyacı içine düşmeden

¹⁵⁴ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 77; ACAR, Bülent Hayri: a.g.t., s.21

¹⁵⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 79; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 77; EREN, Fikret :a.g.e. s.721; HATEMİ, Hüseyin: Miras Hukuku, 4. Baskı, (İstanbul, 2004), s. 12 vd.

¹⁵⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 78; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 76; KANBUR, Zafer:a.g.t., s.55; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.20.

¹⁵⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 78; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 76; KANBUR, Zafer:a.g.t., s.55; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.20; EREN, Fikret :a.g.e. s.721.

önce öldüğü takdirde doğal olarak bu hakkın mirasçılarına geçmesi beklenemez¹⁵⁸.

Bir diğer ihtimale göre ise, farazi desteklik ilişkisine binaen destekten yoksun kalan davayı açmışsa, bu durumda mirasçılarının davaya devam edemeyecekleri tabiidir¹⁵⁹. Diğer taraftan tazminat alacaklısı olan destekten yoksun kalanın tazminatın ifası esnasında ölmesi durumunda, bakım ihtiyacına bakılmaksızın mirasçılarına tazminatın intikali mümkündür¹⁶⁰.

D. Tazminat Alacağının Takası

BK md. 123/2' de, "Nafaka ve iş ücreti gibi borçlunun ve ailesinin iiaşesi için mutlak surette zaruri olup, hususi mahiyeti itibariyle fiilen alacaklının eline verilmesi icap eden alacakların takas edilemeyeceği belirtilmektedir. Kanun koyucunun madde metnini ifadesinden, burada, nafaka ve iş ücreti gibi alacakların örnek olarak sayıldığı, esas tanımı ise borçlu ve ailesinin yaşamını sürdürebilmesi için gerekli ihtiyaçların oluşturduğu anlaşıldığından, destekten yoksun kalma tazminatının da bu nitelikte bir alacak olması nedeniyle takası mümkün değildir¹⁶¹.

Ancak, burada haczedilemezlikte de olduğu gibi, hükmü yumuşatarak desteğin ölümünden dolayı verilen tazminatın, destek görenin rızası dahilinde takasa konu olabileceği görüşü de ileri sürülmektedir¹⁶².

¹⁵⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 76; EREN, Fikret :a.g.e. s.721; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.20.

¹⁵⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 76.

¹⁶⁰ EREN, Fikret :a.g.e. s. 721; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 76; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 79; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.20.

¹⁶¹ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.56; ARAL, Fahrettin: a.g.e., s.82; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 79, 80;

¹⁶² GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 77.

E. Tazminat Alacağıнын Nafaka Alacağı Olmaması

Destekten yoksun kalma tazminatının aynı zamanda bağımsız bir tazminat olmasına bağlanan sonuçlardan biri olarak da kabul edilen bir diğer özelliği ise; alacağın bir nafaka alacağı olmayışıdır.

Nafaka alacaklarında yer alan nafaka alacaklısının muhtaçlık durumu¹⁶³, burada, özellikle son dönemlerde destek ve destekliğin kapsamına nelerin girdiği kavramlarının esnek ve geniş bir şekilde hayatın olağan akışı da dikkate alınarak yorumlanması neticesinde asli unsur değildir. Zira; destek olma, mutlaka maddi bir yardım mahiyetinde olmayabileceği gibi; aynı yardım ve hatta hizmet, manevi ödevleri yerine getirme de bu minvalde destek olarak kabul edilebilir; dolayısıyla her bayram ve hafta sonu ailesini ziyaret edip, hal hatırlarını soran kimse de ailesinin bu manada desteği sayılacaktır¹⁶⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatının nafaka alacağı olmayışının doğurduğu bir diğer sonuç ise, destekten yoksun kalan kişi, tazminatı alması sonrasında herhangi bir sebeple ek bir tazminat talebinde bulunamamasıdır¹⁶⁵.

Keza yoksulluk nafakasındaki, yardım nafakasındaki ve iştirak nafakasındaki gelişen ekonomik koşullara, tarafların sosyal durum ve

¹⁶³ KAÇAK, Nazif: Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat ile Yoksulluk Nafakası; 1. Baskı, (Ankara; 2006), s.145 vd.; YAVUZ, Nihat: Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, 1. Baskı, (Ankara, 2008), s.257 vd.; GENÇCAN, Ömer Uğur: Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku; 1. Baskı; (Ankara, 2008), s.1043 vd.; ŞANVER, Şerafettin: Boşanma Davaları El Kitabı; 2. Baskı, (Ankara, 2009),s.221vd; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e.s.568;

¹⁶⁴ “Davacıların maddi durumlarının ve gelirlerinin pek fazla ve yeterli derecede bulunması ve ölenin gelir ve yardımına muhtaç olmamaları davacıların destekten yoksun kalma tazminatı talep etmelerine mani değildir. Nitekim destekten yoksun kalma yalnız parasal yardım olarak düşünülemez. Evladın bayram günlerinde ana ve babayı ziyareti ve evde ailesine yardımcı olması her türlü hastalık ve sair sıkıntılarında yardıma koşma görevi maddi desteğin kapsamında kabul edilmelidir” (19 HD.06.10.1992,E./2629; K./4737, UYAP BİLGİ BANKASI)

¹⁶⁵ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.18; EREN, Fikret :a.g.e. s.720; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 73.

statülerine göre nafaka miktarlarının arttırılması yahut azaltılmasını öngören uyarılama davaları bu bağlamda destekten yoksunluk taleplerinde, tazminat sonrası defaten ileri sürülemez. Yoksulluk nafakasının süresiz istenebilmesi de, destekten yoksun kalma tazminatını nafaka alacaklarından ayırmaktadır¹⁶⁶.

Destekten yoksun kalma tazminatının kusura dayalı sorumluluktan doğabileceği gibi, kusursuz sorumluluk hallerinden de kaynaklanabileceği tezimizin önceki bölümlerinde ayrıntılı olarak açıklanmıştı. Tazminat sorumlusunun kusuru olmamasına karşın kanundan kaynaklanan sorumluluk nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı borçlusu olması, nafaka sorumluluğunda nafaka borçlusu bakımından kusurun aranmamasıyla benzerlik göstermektedir.

Gerçekten de; özellikle tedbir ve iştirak nafakalarında, nafaka alacağına hükmedilirken, nafaka borçlusunun kusurlu olup olmadığı göz önünde tutulmaz. Keza, nafaka talep edenin, diğer taraftan daha az kusurlu olmasının arandığı yoksulluk nafakalarında dahi, şayet şartları varsa; nafaka ödeyecek taraf kusursuz olsa dahi, nafaka ödemekle sorumlu tutulur¹⁶⁷.

F. Haksız Fiilden de Kaynaklanmasına Karşın BK. da ayrı bir hüküm olarak düzenlenmiş olması

Her ne kadar destekten yoksun kalma tazminatının kaynakları bölümünde destekten yoksun kalma tazminatının akitten doğabileceği veyahut vekaletsiz iş görme neticesinde meydana gelebileceği vurgulanmışsa da; gündelik yaşamda destekten yoksun kalma tazminatının

¹⁶⁶ KAÇAK, Nazif: a.g.e., s.155

¹⁶⁷ Örneğin; akıl hastanesinde yatan karısına karşı boşanma davası açmış ve kazanmış olan kocanın, bu boşanma sonrası yoksulluğu düşecek karısına karşı kusuru olmasa bile yoksulluk nafakası ödemesi halinde olduğu gibi.

doğmasına genellikle akit dışı kaynaklardan biri olan Haksız fiillerin neden olduğu görülmektedir.

Ancak, desteğin ölümü sebebiyle dolaylı bir şekilde zarara uğrayan destek görenin, BK md. 41 uyarınca tazminat talep etmesi mümkün değildir¹⁶⁸. Zira, BK md. 41' de zarar verici davranıştan doğrudan doğruya zarar görenlerin maddi bir zarara uğramaları söz konusu iken, özel bir düzenleme olan BK. md. 45/2' de ölen kişinin desteğinden yoksun kalanların uğradıkları dolaylı bir zararın giderimi düzenlenmektedir.

IV. DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATININ UNSURLARI

A. Genel Unsurlar

1. Desteğin Ölümü

BK md. 45/2 gereğince destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için öncelikli şart desteğin ölmüş olmasıdır. MK md. 31 ve 32/1 de yer alan ölüm karinesi ve gaiplik halleri de bu anlamda destekten yoksun kalma tazminatına konu edilebilecektir¹⁶⁹. Hukukumuzda, ölüm olarak kaynağını aslen 1968 yılındaki Harvard Tıp Fakültesinde oluşturulan bir komitenin yapmış olduğu tanımdan alan beyin ölümü kabul edilmektedir. Buna göre, bilinç kapalılığı, hareket, solunum ve tüm reflekslerin yokluğu ve

¹⁶⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 53.

¹⁶⁹ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.30; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.22, 23; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 92, 93; AYİTER, Nuşin/ KILIÇOĞLU, Ahmet M. : Miras Hukuku, 2. Bası, (Ankara 1991), s. 205.

EEG¹⁷⁰ de beyne ait herhangi bir elektriksel aktivasyona rastlanmaması beyin ölümü olarak tanımlanmıştır¹⁷¹.

Ancak, geçirmiş olduğu trafik kazası neticesinde bitkisel hayata giren ve makinelere bağlı olarak yaşatılan veya boyundan aşağısı hayat boyu felç kalan kişilerden dolayı destek görenlerinin tazminat talepleri mevcut düzenlemede dinlenmeyecektir. Keza, trafik kazası sonucu çalışamayacak derecede sakat kalan, ardından da buna bağlı bir tedavide doktor hatası sonucu ölen kimseden dolayı veyahut gene doktor kusuru sonucu doğuştan sakat olan kimseden dolayı ailesi destekten yoksun kalma tazminatı talep edemez¹⁷².

2. Ölümden Dolayı Sorumlunun Bulunması

Destekten yoksun kalma tazminat talep hakkının doğabilmesi için, desteğin ölümünün yanında, tazminatın talep edileceği bir muhatap yani desteğin ölümünden sorumlu olan bir kimsenin mevcudiyetine ihtiyaç vardır. Tazminat borçlusu olan kişinin sorumluluğu, destek görenlere karşı daha önceki bölümlerde belirttiğimiz akit dışı sorumluluk, akdi sorumluluk ve vekaletsiz iş görme olmak üzere üç farklı kaynağa dayanabilir¹⁷³. Ancak, destekten yoksun kalanların desteğin ölümünden doğan talep haklarını desteğin ölümünden sorumlu olana yöneltmesi kuralının istisnasını trafik kazalarından dolayı meydana gelen ölüm olaylarında failin belirlenememesi durumunda devreye giren “Güvence Hesabı”¹⁷⁴ oluşturmaktadır.

¹⁷⁰ EEG; elektroensefalografinin kısaltması olan bu kavram; beyne ait elektriksel aktivasyonların makine yardımıyla incelenmesidir.

¹⁷¹ ELMAS, İmdat: “Tıp ve Hukuk Açısından Ölüm, Tanı Kriterleri ve Organ Naklindeki Önemi”, Adalet Yüksekokulu 20.Yıl Armağanı, (İstanbul, 2001),s....; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.136.

¹⁷² GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 91.

¹⁷³ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.24.

¹⁷⁴ GÖKCAN, Tahsin Hasan / KAYMAZ, Seydi: a.g.e.,s. 549 vd.
İlk ifadesi Garanti Fonu olup, 4629 sayılı Kanunun 6/f maddesi ile adı “Karayolu Trafik Garanti Sigortası Hesabı” olarak değiştirilmiştir. 3/6/2007 tarih, 5684/45 md ile 2918 sayılı KTK’

Güvence hesabı; sigortalının tespit edilememesi hallerinde, rizikonun meydana geldiği tarihte geçerli olan teminat tutarları dâhilinde sigortalılığın olmamasında veya sigorta şirketinin malî bünye zaafiyeti nedeniyle sürekli olarak bütün branşlarda ruhsatlarının iptal edilmesi ya da iflası halinde ödemekle yükümlü olduğu maddî ve bedensel zararlar için veya çalınmış veya gasp edilmiş bir aracın karıştığı kazada, Karayolları Trafik Kanunu uyarınca işletenin sorumlu tutulmadığı hallerde, kişiye gelen bedensel zararlar için, yeşil kart sigortası uygulamaları için faaliyet gösteren Türkiye Motorlu Taşıt Bürosunca yapılacak ödemelerde başvuru bir hesaptır. Bakanlar Kurulu, gerekli görülen hallerde, eşyaya gelecek zararların kısmen veya tamamen bu hesaptan karşılanmasına karar vermeye yetkilidir¹⁷⁵.

3. Bir Zararın Doğması

Destekten yoksun kalma tazminatı talep hakkının doğabilmesinin bir diğer koşulu ise, destekten yoksun kalanların bu ölümden kaynaklanan zararlarının olmasıdır. Zaten destekten yoksun kalma tazminatında zarar kavramı, konu başlığında açıkça destekten yoksunluk biçiminde kendini göstermektedir. Bir başka ifadeyle “destekten yoksun kalma”, konumuza özel bir zarar şeklidir¹⁷⁶. Buradaki zarar kavramı daha önce tezimizin birinci bölümünde ayrıntılı bir şekilde değinmiş olduğumuz zarar türlerinden maddi zarar kavramına girmektedir¹⁷⁷. Zarar kavramı, tazminin hangi ölçüde yerine getirileceğinin belirlenmesinde de rol oynamaktadır¹⁷⁸. Zararla ilgili bir başka

nın 108. maddesinin mülga olmasıyla hesabın son adı “Güvence Hesabı” olmuştur.

¹⁷⁵ 03.06.2007 tarih, 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu md. 14.

¹⁷⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 44.

¹⁷⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 44, 45; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.155, GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.33.

¹⁷⁸ GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan: Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 1. Baskı, (Ankara, 2003),s.150.

unsur ise, zararın kesin ve gerçek olmasıdır¹⁷⁹. Gelecekte oluşacak zararın kesin olması hali bu şartta getirilen yegane istisnadır¹⁸⁰. Bu açıdan bakıldığında, destekten yoksun kalma tazminatında farazi desteğin kaybindan kaynaklanan zararın gelecekte oluşacak kesin nitelikte bir zarar olması da bu istisnai durumun bir örneğini teşkil etmektedir.

4. İlliyet Bağı

Hukuka aykırı bir fiil işleyen kişi ancak bu fiilin sebep olduğu zararları tazminle yükümlüdür¹⁸¹. Dolayısıyla zararın tazmini için zarar ile zarara sebep olan fiil arasında bir bağıın mevcudiyeti veya fiil olmadan zararın meydana gelmeyeceğinin kesin olarak bilinmesi şarttır¹⁸².

Destekten yoksun kalma tazminatında da, bu bakımdan desteğin ölümüne neden olan fiil ile desteğin ölümü arasında bir bağıın yani illiyetin varlığı aranır ki; desteğin ölümü nedeniyle uğranılan zarar ölüme neden olan fiilin failinden talep edilebilsin. Bu bakımdan illiyetin uygulamada mantıklı bir sınırlamaya tabi tutulması gerekir. Ancak bu her zaman kolay olmamaktadır. Örneğin; özellikle, çok uzun mesafelerde etkisini gösteren nükleer sızıntı, hava kirliliği, asit yağışına sebep olan kimyasal gazların uzaklara yayılması gibi hallerde, fiil ile zarar arasında ve fiil ile sorumlu tutulacak kişi arasında uygun illiyet bağıının varlığını ortaya çıkarmak ve sağlıklı sonuca ulaşmak kolay olmamaktadır¹⁸³.

¹⁷⁹ Dan. 10 D.,E.1996/9628; K.1997/183,25.12.1997 t. Kararında, tazmin edilecek maddi zararın malvarlığında eksilme veya çoğalma olanağından yoksunluk anlamına geldiğine hükmetmiştir. (Naklen, GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan:a.g.e., s.151)

¹⁸⁰ GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan:a.g.e., s.151.

¹⁸¹ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.518.

¹⁸² ÇALKIN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: Haksız Fiillerden Doğan Tazminat Davaları, (İstanbul, 1948), s.51; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.86; TANDOĞAN, H., Mesuliyet, s.71.

¹⁸³ GÜNEŞ, Yusuf / COŞKUN AYDIN, Aynur: Çevre Hukuku, 1. Baskı, (İstanbul, 2004), s.140, 141.

Sorumlunun sorumluluğunun sınırları ve dolayısıyla tazminatın belirlenmesi için gerekli olan bu sınırlamalar genel olarak üç teori esas alınarak yapılmaktadır. Şart, en uygun şart ve uygun illiyet bağı olarak sınıflandırılan bu teorilerden İsviçre-Türk doktrininde ve uygulamalarında kabul gören teori, uygun illiyet bağı teorisidir¹⁸⁴. Bu teori uyarınca, hayat tecrübeleri ve olayların alışılmış akışına göre, bir zarar belli bir fiilin uygun ve normal bir sonucu olarak doğmuşsa, bu ikisi arasında olan mantıki illiyet bağına uygun illiyet bağı denmektedir¹⁸⁵.

Ancak, uygun illiyet bağı teorisinin sorumluluğu yeterli ölçüde sınırlandırmadığı düşüncesi, sorumluluğun sınırlandırılmasında yeni bir teorisinin benimsenmesine yol açmıştır. Hukuka aykırılık bağı veya diğer adıyla normun koruma amacı teorisi, ihlal edilen bir davranış kuralının amacını esas almaktadır. Buna göre, fail, sadece ihlal edilen normun önleme amacını güttüğü zararlardan sorumludur¹⁸⁶.

B. Özel Unsurlar

1. Bakım unsuru

Bakım unsuru destek kavramının esaslı bir ögesidir¹⁸⁷. Destekten yoksun kalma tazminatında da, bu bağlamda ölenin destek olarak kabul

¹⁸⁴ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e.s.771; NOMER, Haluk N. :a.g.e., s.72.

Doktrinde aynı tanım Tam İlliyet adı altında yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için Bkz. ÇALKİN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: a.g.e., s.53.

¹⁸⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.771, 772; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.519; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.84.

¹⁸⁶ EREN, Fikret: “Hukuka Aykırılık Bağı veya Normun Koruma Amacı Teorisi”, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:367, (Ankara, 1975), s.461,465. (Naklen, Dn. 3-naklen Bydlinski. sh. 63)

¹⁸⁷ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.180.

edilebilmesi için destek olduğu kişiler arasındaki desteklik ilişkisinde bakım unsurunun bulunması şarttır.

Bir başkasına bakmak, onun normal yaşam ihtiyaçlarını devamlı ve az çok düzenli bir şekilde gidermek için yardımda bulunmaktır¹⁸⁸. Bu nedenle yardım gören kişinin normal yaşama ihtiyaçlarını gidermek haricindeki amaçlarla yapılan yardımlar örneğin; borcunu ödemesi için düzenli para verilmesi, hediye verilmesi bakma unsuruna dahil değildir¹⁸⁹. Keza bakım unsurunun karşılıksız olması¹⁹⁰ ve ahlaka aykırı bir amaç taşımaması¹⁹¹ ve iktisadi olması¹⁹² da destekten yoksun kalma tazminatında bakım ilişkisinin mevcudiyetinde aranan şartlardandır. Bakmanın nedeni (saiki) bakımın devamlılığının tayini açısından gerekli olup, bakma unsurunun kendisi bakımından önem taşımamaktadır¹⁹³. Zira, bakım unsurunun kendisi bakımından önemli olan, bakmanın destek göreni zaruretten koruma amacıyla yapılmış olunmasıdır¹⁹⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatının özel unsurlarından olan bakım unsurunu desteğin bakım gücü ve destek olunan kişinin bakım ihtiyacı oluşturmaktadır.

¹⁸⁸ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.834; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 19; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.40.

¹⁸⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s.102; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.834; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 19; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s. 301; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1231; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.147.

¹⁹⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s.105.

¹⁹¹ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.83; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 19; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s.105 vd; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.147; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.52.

¹⁹² Burada önemli olan bakımın iktisadi nitelik taşıması olup, destek yardımının eylemli ve düzenli hizmet yardımı şeklinde yapılması da bakım unsuru olarak kabul görmektedir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.180, 181; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.836, 837.

¹⁹³ GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.147; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.52.

¹⁹⁴ SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1232.

a. Bakım gücü (Destek açısından)

Destek ilişkisinin varlığı için öncelikle desteğin bakım gücüne sahip olması gerekir¹⁹⁵. Bakım gücünden anlaşılması gereken ise, bir kimsenin kendi ihtiyaçlarını karşıladıktan ve hayatın olağan akışı uyarınca geliri ile orantılı olarak bir miktar tasarruf yaptıktan sonra yardımda bulunacağı kimselere de pay ayırabilecek, bu kimselerin ihtiyaçlarını tamamen veya kısmen karşılayabilecek maddi olanağa sahip bulunmasıdır¹⁹⁶.

Bakım gücünü yukarıda da açıklandığı üzere salt parasal açıdan değerlendirmemek gerekir. Bu nedenle ölen desteğin parasal gücü ve malvarlığı olmasa bile, bedensel varlığından yoksun kalınması, başlı başına bir “destekten yoksunluk” sayılarak değerlendirilmelidir¹⁹⁷. Bakım gücünün ispatı kural olarak davacıya yani destek görenlere aittir¹⁹⁸.

(1) Fiili Destek açısından

Destekten yoksun kalma tazminatında, destek görenlerin desteğin bakım gücünü ispatlaması bakımından uygulamada ayrıma gitmek gerekir. Davacılar, destek gördüklerini fiili yani gerçek destek açısından desteğin ölümüne kadarki bakım ilişkisini ispatlamak suretiyle sağlayabilirler.

Fiili desteğin bakım gücünün tespitinde, bu bakım gücünün mutlaka ölenin kendi mal varlığından doğmasına gerek yoktur. Örneğin; kişi, karısının eski kocasından olma çocuklarına yaptığı yardımları, karının haksız bir fiil yüzünden ölmesi üzerine kesmiştir. Bu halde çocukların destekten yoksun

¹⁹⁵ GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.590; EREN Fikret :a.g.e. s.725; KÖROĞLU, Hasan: Türk Mahkemelerinde Bilirkişilik ve Bilirkişi Kurumları, 1. Baskı, (Ankara, 2001),s.135.

¹⁹⁶ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.90 (Naklen Dn.21 -naklen ULUSAN,167)

¹⁹⁷ ÇELİK, Ahmet Çelik:Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.25.

¹⁹⁸ EREN Fikret :a.g.e. s.725.

kalma zararının gerçekleştiğinin kabulü gerekir. Zira, çocukların bakımının sağlanma sebebini ananın varlığı oluşturmaktaydı¹⁹⁹.

(2) Farazi Destek açısından

Ölen kişi ile destekten yoksun kaldığı iddiasına dayanan davacı arasında, ölüm anına kadar fiili bakım ilişkisi kurulmamışsa, başka bir ifadeyle, ölen davacı bakımından farazi destek ise, davacı ölüm meydana gelmeseydi, ölenin bakım gücüne sahip olacağını ve ölen ile aralarında fiili bakım ilişkisinin kurulacağını ispatlayacaktır²⁰⁰.

Öte yandan, destek ile davacı arasında kanundan kaynaklanan ya da akdi olan bakma mükellefiyeti olması halinde, zararın ispatı, MK' da yer alan usûl-fûru ile kardeşler arasında söz konusu olan "yardım nafakası" na kıyasla daha kolaydır²⁰¹.

Ancak mükellefiyetin bulunmadığı hallerde de, yargıç ölenin, sağlamakta olduğu ya da olacağı kazanca, davacı ile aralarındaki yakınlık derecesine, davacının yaş, cinsiyet, ihtiyaçları ve sürdürmekte olduğu yaşam seviyesine ve ölen kişideki manevi duygulara bakarak söz konusu zararın tayinine çalışacaktır²⁰².

b. Bakım İhtiyacı (Destek gören açısından)

Desteklik ilişkisinin kurulduğunun kabulü için desteğin bakım gücüne sahip olmasının yanında destek görenlerin, bakım ihtiyacı içinde olması da

¹⁹⁹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 48

²⁰⁰ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.91; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.843; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.29.

²⁰¹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.843; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.29;

²⁰² TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.855.

gerekir. Burada bakım ihtiyacı davacının zaruret veya sefalet içinde olmasını değil, sosyal seviyesine uygun hayatı sürdürebilmesi için gerekli imkanlardan yoksunluğunu ifade etmektedir²⁰³. Keza, desteğin arada sırada destekten yoksun kaldığı iddiasında olan kişiye yardım yapması, o kişiye hediye alıp, bir takım hibelerde bulunması da bu manada desteklik iddiasında bulunan kişinin bakım ihtiyacı içerisinde bulunduğuna delalet etmez. Yine bakım ihtiyacı içerisinde olduğunu ileri süren davacının işi, mesleği veya serveti dolayısıyla yeteri ölçüde geliri varsa, bakım ihtiyacından bahsedilemez²⁰⁴.

Bakım ihtiyacının tespiti ve kanıtlanması desteğin bakım ihtiyacı içerisinde bulunduğu iddiasında olan kişiye karşı bakma mükellefiyetinin bulunup bulunmamasına ve bu bakma mükellefiyetinin türüne göre de farklılık gösterir. Şayet ölen destek, geride kalan davacılara karşı bakma mükellefiyeti altında ve fakat bu mükellefiyet eşler veya usül-füru arasında mevzu bahis olan “bakma nafakası” şeklinde ise, ölen desteğin ölüm anına değin fiilen bakıp bakmamasına göre davanın ispatı farklılık gösterecektir.

Buna göre, bakma mükellefiyeti olup da, fiilen bakım ilişkisinin olmadığı durumlarda, ihtiyacın derecesi, davacının önceki yaşayışındaki değişikliğe göre değil, ölen bakma mükellefiyetini yerine getirse idi, ölüm yüzünden davacının yoksun kalacak olduğu yardımların tahmini miktarına göre tayin edilecektir²⁰⁵. Fiili bakım ilişkisinin mevcudiyeti halinde ise, bakım ihtiyacı, ölen desteğin ölüm anına değin, destekten yoksun kalana yaptığı ayni ve nakdi yardımların tutarına göre takdir edilecektir²⁰⁶.

²⁰³ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.844; TANDOĞAN, H., Mesuliyet, s.304; EREN Fikret :a.g.e. s.725; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.590; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları s.165; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 49; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.93; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1317; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.300; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.568; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1232; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 135; GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.157; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.31.

²⁰⁴ GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.590.

²⁰⁵ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 50.

²⁰⁶ GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.157; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.31.

Bakma mükellefiyetinin, MK' da yer alan "yardım nafakası" halinde olması durumunda ise, kişilerin kendilerine yardım edilmediği takdirde, zarurete düşecek olduklarını ispatlamaları gerekecektir²⁰⁷.

Bununla birlikte, ölenin bakmakla yükümlü olmadığı kişilerin tazminat talep etmeleri durumunda ise, sadece bakım ihtiyacı değil, ölenin ölmeseydi kendilerine yardımda bulunacağını da ispat etmeleri beklenir²⁰⁸.

2. Devamlılık-Düzenlilik unsuru

Destekten yoksun kalma tazminatında desteklik ilişkisinin bakım unsuru dışındaki bu ilişkiye has unsuru şüphesiz bakma yani desteklik ilişkisinin belli bir devamlılığa, düzene oturtulmuş olmasıdır. Bu durum desteklik ilişkisindeki diğer unsurlara nazaran gölgede kalan güven unsurunun önemini gösterir. Zira, bu şekilde olmayan yani belirsiz ve düzensiz bir şekilde yapılan yardımlar, yardım görenler bakımından, ileride de bu yardımı yapan kişi tarafından yardımın yapılacağı hususunda güven duygusu uyandırmazlar²⁰⁹.

Esasen, gerek düzenlilik, gerekse devamlılık unsurları, ölenin kendilerine karşı kanuni bakım mükellefiyetinin bulunmadığı kimseler için önemlidir²¹⁰. Şayet, ara sıra ve düzensiz yapılan bakım yardımı söz konusu ise, destekten yoksunluk iddiasında bulunanlar bu yardımlara dayanarak tazminat isteyemeyeceklerdir²¹¹. Destek ilişkisindeki devamlılık unsuru bünyesinde düzenliliği de barındırmakta olduğundan; destekten yoksun kalma tazminatının özel unsurları içerisinde devamlılık ve düzenlilik unsurları birbirinden bağımsız kavramlar olarak değerlendirilmezler.

²⁰⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 51.

²⁰⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e.,s.132.

²⁰⁹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.835; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.28..

²¹⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.835.

²¹¹ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.89; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.41; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.28.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINDA ZARAR MİKTARININ VE TAZMİNATIN TESBİTİ

I. DESTEK TİPLERİ BAKIMINDAN

A. Eşler bakımından

Destekten yoksun kalma tazminatında, desteğin eş olması durumunda, geride kalan zarar gören eşin zararının olacağı tabiidir. Eşlerden kocanın ölmesi durumunda, geride kalan kadının destek zararı ile karşılaşacağı muhakkaktır. Bu durumda kadın destek zararının tazminini isteyecektir²¹². Her ne kadar kocanın sakat olması, hiç çalışamayıp kadının desteğine muhtaç halde bulunması da kocanın sağlığında sağlamış olduğu desteğin fiilen kaybı anlamına gelse de, destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için desteğin ölümün vuku bulmuş olması şarttır²¹³.

Eşlerden kadının ölmesi durumunda ise, genelde kadının çalışıp çalışmadığına göre erkeğin destek zararı değişen oranlarda olabilmektedir. Kadının çalışmayıp, ev hanımı olduğu hallerde dahi, ölümü ile kocanın evin idaresi ve yemek, bulaşık, çamaşır, ev temizliği gibi hizmetlerin artık karşılanamayacağı ve belki kocanın bu hizmetlerin karşılanması için eve hizmetli tutacak olması durumunda ödeyeceği parayı kocanın isteyebileceği kabul edilmiştir²¹⁴.

²¹² ORHUNÖZ, Ergun: Tazminat Davalarında (Ölüm Ve Bedeni zararlar) Uygulama Sorunları, 3. Bası, (İzmir, 1998), s.108.

²¹³ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.176; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.22.

²¹⁴ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 122; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.108; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 21; 27.

Öte yandan, kadının kazanç getiren bir işle uğraşması ya da gelir getiren malvarlığına sahip bulunması sebebiyle kocanın desteği olması mümkündür²¹⁵.

B. Ana-baba bakımından

Destek olarak ana-babanın ölümü çocuklar açısından destek zararını doğurmaktadır. Ana babanın çocuklarına bakma yükümlülüğü MK md. 328 gereğince, çocuğun ergin olmasına kadar devam eder. Çocuğun 18 yaşını ikmali ile ana babanın çocuğa ilişkin bakım borcu sona ermektedir²¹⁶. Ancak, MK md. 328/2 uyarınca; “Çocuk ergin olduğu halde eğitimi devam ediyorsa, ana ve baba durum ve koşullara göre kendilerinden beklenebilecek ölçüde olmak üzere, eğitimi sona erinceye kadar çocuğa bakmakla yükümlüdürler” Bu hallerde ana babanın bakım yükümlülüğü çocuk lehine halin icabına göre esnetilebilmektedir. Hatta çocuğun evlatlık veya üvey çocuk olması hallerinde dahi şartlar oluşmuş ve fiili bir bakım ilişkisi bulunmakta ise destek zararının varlığından söz edebilmek gerekecektir²¹⁷.

C. Çocuklar bakımından

Çocuğun destekliği daha önceki bölümlerde ifade ettiğimiz gibi genelde iki türde olabilmektedir. Şayet çocuk hali hazırda ölmeden evvelde ana babası için fiilen destek ise, çocuğun gerçek destek olması sebebiyle destek zararının varlığı karine olmaktan çıkmakta ve somut bakma ilişkisinden yola çıkılarak zarar hesaplanabilmektedir. Bu konuda Yargıtay’ ın daireleri arasında bakım ilişkisinin niteliği açısından görüş farklılıkları bulunmaktadır. 9 HD. 31.10.1989 T., 1989/5442 E-9353 ²¹⁸ sayılı kararında “...evladın belirli günlerde ve zamanlarda ana ve basına yardım yapmış

²¹⁵ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 123.

²¹⁶ ÇALI, Murtaza:a.g.e., s.64; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.203.

²¹⁷ HGK 4.4.1974 T, 1973/33651 E., 6416 K.(naklen, ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.115)

²¹⁸ ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.107.

olması bunun sürekli bir destek yardımı niteliğinde kabulünü gerektirmez...” derken, 19 HD. 6.12.1992 T., 1992/2629 E.-4737²¹⁹ sayılı kararında, “...Nitekim destekten yoksun kalma sadece para yardımı olarak düşünülemez, evladın bayram günlerinde ana babasını ziyareti ve evde ailesine yardımcı olması..... desteğin maddi yardımı olarak düşünölmelidir” hükmü ile soyut ve hizmet olarak varolan bakım ilişkisini de destek zararları açısından kabul etmiştir.

Çocuğun küçük yaşta ölmesi hallerinde ise, ana baba için farazi destek olarak ilerde destek olacağı varsayımından hareketle destek zararları hesaplanmaktadır. Ancak burada farazi desteğin destekliğinden yoksun kalınmasından dolayı zararın hesaplanmasında, desteğin bakım yardımına başlayacağı kabul edilen tarihten itibaren destek zararı, yetiştirme masrafları da indirilmek suretiyle hesaplanacaktır²²⁰.

D. Kardeşler bakımından

Kardeşler bakımından destek zararının varlığı uygulamada desteklik iddiasında bulunan kardeşin, ölen kardeşinden hali hazırda destek yardımı gördüğü ve bu yardımın ölüm nedeniyle kendisinde yoksunluğa ve zarurete düşecek olmasına yol açtığı iddialarını ispatlamaya bağlı tutulmuştur²²¹.

E. Nişanlılar bakımından

Nişanlıların destek zararları, şayet ölen nişanlının diğerine düzenli ve fiili bir bakım yardımı söz konusu ise, uygulamada²²² ve doktrinde kabul

²¹⁹ ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.107.

²²⁰ ÇALI, Murtaza:a.g.e., s.71; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.106.

²²¹ 4 HD. 9.1.1957 T., 4590 E., 112 K. (naklen, ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.116); HGK 26.10.1960 T., 256 E., 257 K. , HGK 27.9.1967 T., 966/9-1262 E., 420 K.(naklen, KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1314, 1321)

²²² 11 HD 31.01.1975 74/575 (naklen, GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.452)

edilmektedir²²³. Bu hallerde nişanlı ölüm olayı olmasa idi ölen nişanlının desteğinden yararlanmaya devam edeceğini ve nişan ilişkisini ispatladığı surette destek zararını talebe hak kazanacaktır²²⁴.

F. Diğer haller bakımından

Nikah akdi olmaksızın yaşanan fiili birleşmelerde ise, hukukumuzda fiili birleşmenin niteliği açısından ayırım yapılmaktadır. Buna göre, para ve maddi yardımlar karşılığında cinsel ilişkiye razı olunan metreslik hallerinde, ahlaka aykırı bir saikin varlığı söz konusu olacağından, bu halde metresin destekten yoksunluk iddiasının dinlenemeyeceği tabiidir²²⁵. Ancak, sosyal, kültürel ve toplumsal yapı dikkate alınarak genelde kırsal kesimde görülen dini nikahlı beraberliklerde duraksamaya yer verilmeden desteklik ilişkisinin varlığı kabul edilerek geride kalan eşin ölüm sebebiyle destek zararının doğduğu kabul edilmektedir²²⁶.

II. DESTEĞİN GELİRİ BAKIMINDAN

A. Desteğin gelirinin tespit edilmesi

1. Gerçek desteğin geliri

Destekten yoksun kalma tazminatında zarar miktarının ve buna bağlı olarak tazminatın hesaplanmasında desteğin gelir durumu da önem

²²³SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.105-106; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.296; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s.37; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.58.

²²⁴ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.451; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1314; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.113)

²²⁵ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.453; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 41,42; SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: a.g.e., s.473-474.

²²⁶ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.453; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.113.(karşı görüş açısından bkz. SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, (İstanbul, 1965), s.403 vd)

taşımaktadır. Nitekim Yargıtay içtihatları da, desteğin gelirini açıkça zararın giderilmesindeki etmenlerden biri kabul etmiştir²²⁷.

Gerçek desteğin geliri sadece sağlığında sahip olduğu malvarlığı esas alınarak değil, malvarlığında veya gelirinde, destek ölmeseydi meydana gelmesi kuvvetle muhtemel olan gelişmeler de dikkate alınarak artan oranlı olarak hesaplanmalıdır²²⁸. Gerçek desteğin hesaplanmasında bu veriler desteğin yaşamı incelenerek, sağlığındaki gelirleri gözetilmek suretiyle daha somut sonuçlara götürebilmektedir. Zira, ölen desteğin, ücretli olarak bir kamu kurumu veya herhangi bir kuruluşta çalışan memur veya işçi olması durumunda, gelirin hesaplanması yapılırken somut verilere dayanabilme imkanı yüksek olacaktır²²⁹. Buna göre ölen desteğin memur olması durumunda, desteğe ölümünden önce son ayda ödenen maaş, aylığın net tutarı ile ödenen prim, ek ödeme, makam ücreti, fazla çalışma ücreti, tazminat, ikramiye gibi diğer adlarla yapılan net ödemeler, ölenin hangi devrelerde terfii ettirileceği, her üst kademeye geçişindeki maaş ve diğer mali haklarındaki artışlar ölenin zarar devresi içindeki toplam gelirini ifade edecektir²³⁰.

Öte yandan ölen desteğin işçi statüsünde çalışan kişi olması durumunda ise, bunu saptamak bazen zorlaşabilmektedir. Zira, ülkemizde kamu kurumları haricindeki işyerlerinde çalışanların gerçek ücretleri genellikle bordrolara yansıtılmamakta, bazı işyerlerinde ise işçi kayıtdışı çalıştırılmak suretiyle herhangi bir sosyal güvence altında yer

²²⁷ Yarg. 4 HD. 24.09.1998 T, 1998/5665 E., 1998/7072 K.; Yarg. 4 HD. 6.3.1997 T., 1996/ 1333 E., 1997/2076 K., Yarg. 4 HD. 2.2.1999 T., 1998/7345 E., 1999/504 K. (naklen, KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.188 vd.)

²²⁸ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 126.

²²⁹ SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1236.

²³⁰ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.458; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.171; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.591.

almamaktadır²³¹. Bu durumda ise, destekten yoksun kalanlara , ölen desteğin işyeri tarafından bildirilen ücrete karşı gerçek ücretinin tespitinde her türlü delile başvurusu imkanı tanınmıştır²³². Nitekim yerleşik Yargıtay içtihatları da bu yönde olup, ölenin gelirinin özenli araştırılması gereği de Yargıtayca üzerinde durulan bir nokta olmuştur²³³.

Destekten yoksun kalma tazminatını konu alan davalarda, ölenin işçi olması durumunda hakim, sadece işyerinin mahkemeye sunduğu ücreti delil olarak kabul etmekle yetinmemeli, hayatın olağan akışına ve desteğin yaptığı işe uygun düşmesi gereğini de göz önünde bulundurarak işçinin yaşı, mesleki birikimi, işyeri faaliyetleri, işin niteliği gibi unsurları da gözетerek ölen işçinin mensup olduğu iş koluna ait mesleki kuruluşlardan, o meslek dalına veya iş koluna ait ortalama kazancı sormak suretiyle işçinin gerçek kazancını tespit etme yoluna gitmelidir²³⁴. Bununla birlikte destekten yoksun kalma tazminatında, tazminatın hesaplanması için baz alınan ücret asgari ücretin altında da olmamalıdır²³⁵.

Diğer taraftan ölen desteğin doktor, avukat, eczacı, esnaf gibi serbest meslek erbabı olması durumunda ise, gelirinin tespitinde vergi beyannameleri, ticari defterleri kazancın belirlenmesine esas teşkil edebilir²³⁶. Ancak, vergi beyannameleri çoğu kez kazancın düşük gösterilmesi nedeniyle kanıt olarak yetersiz kalabilmektedir²³⁷. Bu gibi hallerde hakim ölenin yaş ve

²³¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 142; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.39; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.62.

²³² GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.62.

²³³ Yarg. 9 HD. 13.1.1996 T., 19957 26211 E., 1996/615 K., (İBD. C.71,Yıl 1997,s. 4-5-6, s.400), Yarg. 19 HD. 15.11.1993 T., 908 E., 669 K., (YKD. Yıl 1994, S. 8 s. 1317 vd.), Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.62,63 dn.231 ve dn.236.

²³⁴ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.63; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.39; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.138; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 143.

²³⁵ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.139.

²³⁶ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.458, 459; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 145; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.63, 64;

²³⁷ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.64; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 145; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 127.

geçimini sağladığı meslek dalının bağlı olduğu dernek, meslek örgütü, odaya da sorulmak suretiyle kazancın belirlenmesi yolunu seçmesi mantıklı olacaktır.

Öte yandan gerçek kazancın tam olarak saptanamadığı hallerde, Yargıtayın yerleşik kararları²³⁸ uyarınca, kazancın asgari ücretin altında olamayacağı kabul edilmektedir.

2. Farazi desteğin geliri

Destekten yoksun kalma tazminatında şayet ölen destek farazi destek ise, gelirin saptanması ortadaki muğlaklık ve geleceğe yönelik belirsizlikler nedeniyle fiili desteğe göre daha zor olabilmektedir. Bu da desteğin gelirin belirlenmesinde farklı parametrelerin kullanılmasına neden olmaktadır²³⁹.

Farazi destekler içerisinde yer alan çocuğun yüksek öğrenimde olması halinde desteklik gelirin saptanması nisbeten kolaydır. Farazi desteğin okuduğu bölümün gelecekte onu yönlendireceği meslek veya meslek grubu göz önüne alınarak ortalama bir kazanç tespiti yapılarak farazi desteğin geliri belirlenebilir²⁴⁰. Örneğin hukuk fakültesinde okuyan gencin ölümü dolayısıyla ailesinin açmış bulunduğu destekten yoksun kalma tazminatı davasında hakim, ölen gencin farazi destek olması nedeniyle geleceğe ilişkin kazancının belirlenmesiyle ilgili tahmini bir değerlendirme yaparken, gencin hukuk fakültesinden mezun olduktan sonra yapabileceği meslek grupları olan avukatlık, hakimlik, savcılık gibi meslek türlerini inceleyip, gencin bunlardan birini seçmesi halinde elde edeceği kazanç miktarını bu mesleklerin hali

²³⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.62, dn.231; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.105, dn.57; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.592,dn.157.

²³⁹ Bkz. EK-5’ de yer alan farazi desteğin başlangıç ve gelecek dönem gelirlerine ilişkin hesap tablosu (ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.106)

²⁴⁰ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.64; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.460; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.42; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 126; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.592.

hazırda kazanmakta olduğu ortalama kazancı esas alarak desteğin muhtemel gelirini hesaplamaya çalışacaktır. Keza, ölen destek şayet bir mesleğe yönelmiş bir okulda okumuyorsa veya herhangi bir şekilde gelecekteki statü ve ekonomik durumuna ilişkin bir tahmin yürütülemeyecek bir durum söz konusu ise, asgari ücret esas alınarak saptama yapılması uygun olacaktır²⁴¹.

Nitekim, Yargıtay 11. HD' , 16.11.1992 T, 1992/4952 E.; 1992/10585 sayılı kararında²⁴², “Mahkemece murisin pazarlarda çorap, çatal, kaşık gibi emtia sattığı şahitlerce ifade edildiğinden gerek mahalli esnaf derneği ve ilgili meslek kuruluşlarından bilgi almak, gerekse mahkemece uygun görülecek usullerle murisin günlük gelirini gerçeğe uygun şekilde tespit edilmesi, bu suretle hakikate yakın bir miktar tespit edilemediği takdirde asgari ücret üzerinden yeniden bilirkişi tetkikatı yaptırılması ve sonucuna göre karar verilmesi gerekir.” hükmüne varmıştır.

B. Desteğin gelirinde meydana gelebilecek muhtemel değişiklikler

Destekten yoksun kalma tazminatının hesabında desteğin geliri kadar bu gelirden meydana gelen değişiklikler de hesaba katılarak, hüküm oluşturmada dikkate alınmalıdır. Gerçekten de, desteğin geliri, ölüm anındaki hal ve şartlar yanında, ileride meydana gelmesi muhtemel değişiklikler de hesaplanarak tespit edilmelidir²⁴³.

²⁴¹ EKMEKÇİ, Ömer: “Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Unsurları”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 91–112, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, (İstanbul, 1996),s.104.

²⁴² KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.193.

²⁴³ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 126; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1236; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.66; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 149.

Özellikle desteğin işçi olduğu durumlarda Yargıtay tarafından, işçinin, mesleğinde ustalaşması ve buna bağlı olarak yükselmesi durumu bilimsellikten uzak bir şekilde maktu %5 olarak kabul edilmiştir²⁴⁴.

Ancak Yargıtay 04.12.1985 tarihli kararında mili gelir, iş hayatındaki toplu iş sözleşmesi, genel konjonktür gibi unsurları gözetmek suretiyle müstakbel yıl kazançlarının gerçeğe uygun şekilde saptanmasının adalet ve nesafet gereği olduğu ilkesinden de hareketle bu görüşten vazgeçerek gelirin %5 lik maktu değer üzerinden belirlenmesi usulünden ayrılmıştır²⁴⁵. Bu karar YHGK' nun 21.3.1990 t., E. 4/92, K.192 sayılı kararıyla da istikrar kazanmıştır²⁴⁶. Son zamanlarda ise bu oran %10 a çıkarılmıştır²⁴⁷.

Ancak, her olayın somut durum ve şartlara göre değerlendirilmesi gerçeğinin hakim olduğu hukuk sisteminde, desteğin gelirindeki muhtemel artışın maktu bir değerde sabitlenmeye çalışılması düşüncesi doktrinde kimi yazarlarca eleştirilmiştir²⁴⁸.

Bunun yanında, ülkemizde olduğu gibi yüksek enflasyonun bulunup, ülke parasının değer kaybının yaşandığı durumlarda ise %10 değeri

²⁴⁴ GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.191 (Bkz., Yarg. 9 HD. 25.6.1965 T., K.5669, 9 HD. 13.06.1969 T., K. 6793.); GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.42; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1237, (Bkz Yarg. 10 HD 11.4.1975 T., 737 E., 2044 K.); GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 149; AKIN, Levent:a.g.e., s. 252.

²⁴⁵ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.42.

²⁴⁶ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 149, dn.71.

²⁴⁷ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 149 (Bkz. Yarg. 21. HD. 22.10.1996,4570/5879.); AKIN, Levent:a.g.e., s. 252; PESOK, Abdi: “Özel Hukukta Tazminat Hesabının Unsurları”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 113–121, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, s.116, (İstanbul, 1996)(Bkz. Yarg. 9 HD. 18.1.1994 t., 1993/12485 E.,1994/89 K.)

²⁴⁸ İYİMAYA, Ahmet: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Cilt:2, (Ankara, 1995),s.17
AKIN, Levent:a.g.e., s. 252; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 150; AŞÇIOĞLU, Çetin: “Tazminatın Hesabında Yöntem Sorunu”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 59–78, BATİDER, (Ankara, 1994), S. 68,

Yargıtay uygulamasında, %10 artışın yanında, %10 iskonto oranı uygulamak suretiyle “denklik kuralı” gerekçesine dayanmıştır. Ancak bilimsel bir veriyle bu sonuca nasıl ulaştığını açıklayamamıştır.(Bkz. AŞÇIOĞLU, Çetin: a.g.m., s.68)

enflasyon oranı karşısında erimekte ve gerçek geliri belirlemekten uzak hale gelmektedir. Bu durumda ise, değer kaybını önlemek için, desteğin ölümü ile hesaplamanın yapıldığı tarih arasındaki döneme ilişkin veriler de hesaplama dahil edilecek ve daha o dönemler gelmeden yapılan peşin hesaplama sonucu bu kez de sonraki yılların enflasyon değeri üzerinden hesaplama olduğu için tazminat miktarı olduğundan fazla bir miktara ulaşabilecektir²⁴⁹. Bunların önüne geçmek içinse, desteğin gelecekteki artış hızının hesaplanışında, enflasyon değerinin göz ardı edilerek sadece terfi, uzmanlık, ustalaşma, görevde yükselme gibi unsurların dikkate alınması gerekmektedir²⁵⁰.

III. DESTEK SÜRESİ BAKIMINDAN

A. Destek açısından bakım gücünün süresi

Destekten yoksun kalma tazminatında asıl olarak zarar, bakım gücünün devam ettiği süre boyunca söz konusu görüşü gerek doktrinde²⁵¹ ; gerekse Yargıtay kararlarında²⁵² hakimken, zamanla bu görüş yerini yaşama süresi ile iş görebilme süreleri ayrılması gerekliliğine bırakmıştır. Bu düşüncenin doktrin ve yargı bakımından hakim olmasının nedeni ise, kişilerin aktif çalışma ve iş görebilirlik sürelerinin bitimiyle birlikte reel ücret ve gelirlerinde yadsınamaz bir düşüşün olduğunun gözlenmesi düşüncesidir. Gündelik yaşamda özellikle kamudan emekliliklerde çalışma yaşamının sona erip, kişinin emekli olduğu dönemde, çalışma yaşamı esnasında aldığı tüm yan ödeme, gelir ve ek ücretlerin emekli maaşlarında yer almaması ve giydirilmiş yan gelirler çıktıktan sonra çıplak maaşın da iş yaşamında alınan

²⁴⁹ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.44.

²⁵⁰ SEPİCİ, S. Kaya: "Maddi Tazminat Hesabı Unsurları Tazminatın Hesaplanması", İBD, 4–5–6, s. 258–279, (İstanbul, 1987), s.273.

²⁵¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 174; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.550.

²⁵² Yarg. 4. HD. 17.6.1963 t., E. 7017/6620, (Ayrıntılı bilgi için bkz., SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1242, dn.58; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.44, dn.173).

maaşın yarısına yakın bir oranda düşmesi desteğin bakım gücünde ikili bir ayrımın doğuşuna da sebebiyet vermiştir. Ancak doktrinde bu ayrıma karşı olan görüşe²⁵³ de rastlamak mümkündür.

Bu konuda Yargıtay, desteğin çalışabilme süresinin memleketin iktisadi durumu, çalışma şartları, yapılan işin niteliği, sağlık endeksleri ve istatistikler çıkarılarak belirlenmesi gerekliliğine işaret ederek, iş görebilirlik çağını da 60 yaş olarak genel anlamda belirlemiştir²⁵⁴.

Her ne kadar Yargıtay' ın yaşam süresini çağımız şartlarında genel bir bakış açısıyla bir rakama indirgemesi ilk bakışta doğru görülme de herkese göre ayrı ayrı saptanacak yaşam süresi ve çalışabilme süresine yer verilmesinin imkansızlığı karşısında hakime düşen görev her zamanki gibi önüne gelen somut uyumsuzluğu desteğin ölümü sırasındaki yaş, meslek, özel durumu, sağlık sorunları, yaşam stili ve genetik özelliklerini dikkate alarak belirlemesidir²⁵⁵.

²⁵³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 175.(Yazara göre, kişi iş görebilirlik süresi sona ermesine karşın aldığı emekli maaşı sayesinde yardımda bulunmaya devam edebilir. Emekli maaşı düşük olsa da, bakım gücüne sahip olabilir ve hatta çalışırken yaptığı bazı harcamalardan kurtulduğu ve bu nedenle bakım gücünün azalmadığı da söylenebilir.)

²⁵⁴ Yarg. 9 HD. 5.6.1970 t., 727 E., 5963 K. (Ayrıntılı bilgi için, bkz. SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1237,dn. 60)

²⁵⁵ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1329-1332; ÇAĞA, Tahir/GÖKÇEN, Ahmet M. / GÜRAN, Tefik: “Tazminatın Hesabına Dair”, s.23; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1243; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.52; GÜRAN, Sait: “Türk İdare Hukukunda Tazminat Miktarının Saptanması”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 151–170, İÜMHE Yayınları,(İstanbul, 1980),S.166.

B. Destek görenler açısından bakım ihtiyacı süresi

1. Sağ kalan eş açısından bakım ihtiyacı süresi

a. Sağ kalan eşin erkek olması halinde

Destekten yoksun kalma tazminatında zararın ve tazminatın hesaplanmasında bir diğer önemli unsur ise, desteğin destekliğinden faydalanan kişilerin bakım ihtiyaçlarının devam süresidir. Bu noktada, eğer ölen kadın ise, kocanın destek ihtiyacının süresini yoksunluk zararı belirleyecektir²⁵⁶. Şöyle ki, koca sağlığı, fiziksel durumu veya benzeri sebepler nedeniyle çalışamayıp, karısının çalışmasına bağlı olarak yaşamını idame ettirmekteyse, bu durumda ölen kadın destekliğine duyulan ihtiyaç elbetteki normal bir erkeğin karısına duyduğu ihtiyaçtan fazla olacaktır. Keza, erkeğin çalışma gücünün bulunması durumunda ise, karısının ev işlerini görmesinden ölüm nedeniyle yoksun kalan kocaya, yaşı, sosyal konumu nedeniyle muhtemel evlenme tarihine değin, şayet dava esnasında yeniden evlenmemişse o tarihe dek bakım ihtiyacı içerisinde bulunduğu kabul edilerek tazminat verilmesi gerekliliği savunulmaktadır²⁵⁷.

Yaşam deneyimleri, sosyal yapı ve erkekle kadın arasındaki sosyal ve biyolojik gereksinimler açısından farklılıklar dul erkeğin, dul kalan kadına göre evlenme şansının daha fazla olduğunu göstermektedir. Bu da Yargıtay kararlarında dul kalan erkeğin sonraki evliliğini yapma şansı kadar bir oranda zarardan indirimine gidilmesine sebep olarak gösterilmektedir²⁵⁸.

²⁵⁶ KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.320; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.52; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1338.

²⁵⁷ SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1247; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.55; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.321; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1339.

²⁵⁸ Yarg. 4 HD. 5.1.1967 t., 10932/55; Yarg. 4 HD. 13.4.1976 T, 3029/3914, (naklen; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.603, dn.183, 184); Yarg 11. HD E. 2000/7837 K. 2000/9373 T. 27.11.2000 T., (UYAP BİLGİ BANKASI);

b. Sağ kalan eşin kadın olması halinde

(1) Kadının yeniden evlenmesi halinde

Destek tazminatında destek gören sıfatıyla geride kadının kalması halinde ise, kadının geri kalan yaşamını eşinin yani kocanın desteği olmadan ne şekilde devam ettirebileceğine göre, bakım ihtiyacı süresi farklılık göstermektedir.

Buna göre, dul kalan kadının yeniden evlenmekle bakım ihtiyacından kurtulacağı kabul edilerek kadının desteğinden yoksun kaldığı iddiasında bulunduğu ilk eşinden kaynaklanan bakım ihtiyacı süresi kocanın ölümünden ikinci eşle evlenmeye kadar olan süre için bakım ihtiyacında olduğu varsayılacaktır²⁵⁹. Evlenme şansının belirlenmesinde AYİM'in de kararlarında baz aldığı tablolardan faydalanılmaktadır.

Tablo 1. Evlenme Şansı

Yaş	17-20	21-25	26-30	31-35	36-40	41-50	51-55
Oran %	50	40	27	17	9	2	1 ²⁶⁰

Ancak kadının desteğinden yoksun kaldığı iddiasında bulunduğu ilk eşi ile ikinci eşinin geliri ve kendisine olan destekliğin maddi açıdan karşılaştırılmasında desteğinden yoksun kalınan ilk eşin geliri açık şekilde yüksek ise, bu farkın da tazmin edilmesi gerekliliği kabul edilmektedir²⁶¹. Dul

²⁵⁹ KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.315; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.56; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1333; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.601; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1246.

²⁶⁰ GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.601.

²⁶¹ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 148; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1246; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.81; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 181; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.56;

kalan kadın tazminat davası sonuçlanana değin evlenip boşanmış ise, bakım ihtiyacı süresinin saptanmasında ikinci evlilik süresinin mahsubu gerekmektedir²⁶².

(2) Kadının çalışması halinde

Bakım ihtiyacının belirlenmesi açısından sağ kalan ve desteklik iddiasında bulunan kadının durumunda ikinci ihtimal ise, sağ kalan kadının tekrar çalışma yaşamına dönebilmesidir. Buna göre kadın, dava devam ederken, desteği olan kocasının sağlığında kendisine sağladığı yaşam standardını sağlayan bir işte çalışmaya başlamışsa, çalışmaya başladığı tarih itibarıyla kadının bakım ihtiyacı süresi sona erecektir²⁶³.

Ancak kadının çalışması o an için söz konusu değil ve fakat ileride muhtemel ise, o vakit bu olasılık da zarar tutarının saptanmasına etki edecektir ve tüm bunlar dikkate alınırken, kadının çocuklarını yetiştirmek zorunda olup olmadığı da özel bir dikkatle araştırılmalı, ileride bu açıdan çalışıp çalışmamasının gerekliliği de göz önünde tutulmalıdır²⁶⁴. Yine, dul kalan kadının çalışmaya başlaması durumunda bile kocası hayattayken sürdürmekte olduğu yaşam standardını devam ettirememesi durumunda ise, aradaki farkın kural olarak sorumludan tazmini gerektiği kabul edilmektedir²⁶⁵.

KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.315; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.153; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1333.

²⁶² KANBUR, Zafer: a.g.t., s.53.

²⁶³ SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1247; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.318; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.57; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1336.

²⁶⁴ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1336 ve Tazminat Hukuku,s.318.

²⁶⁵ SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1247; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.156; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.82; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 182.

2. Çocuklar açısından bakım ihtiyacı süresi

a. Kız çocuklar açısından

Destekten yoksun kalma tazminatında bakım ihtiyacı süresinin hesaplanmasında kız ve erkek çocuklar için hukukumuzda, özellikle sosyal güvenlik hukuku mevzuatında ayrıma gidilmektedir. Genel olarak çocukların bakım ihtiyacı süresi, kendi yaşamlarını idame ettirebilme imkanına sahip oldukları zamana dek devam etmektedir. Ancak, kimi kez çocukların özel durumları, bakım ihtiyacının bu durumları nedeniyle yaşam boyu sürmesi gerekliliği, bakım ihtiyacı süresini yukarıda geçen genel kuraldan ayırmaktadır²⁶⁶. Bunun yanı sıra, bu sürenin özel duruma sahip olmayan çocuklar açısından değerlendirildiğinde de yaş, sosyal yapı, çocuğun kişisel yetenekleri, ailenin mali ve içtimai durumu göz önünde bulundurularak çocuğun hangi yaşa değin bakım ihtiyacına gereksinim duyacağı saptanmalıdır²⁶⁷.

Kız çocuklarda, şayet çocuğun okuyacağı ve bir iş sahibi olacağı yönünde olasılık yoksa, evleneceği muhtemel tarih bakım ihtiyacı süresinin saptanmasında yardımcı olacaktır²⁶⁸. Yargıtay kız çocukların muhtemel evlilik yaşını kentlerde 22, kırsal kesimde ise 18 olarak belirlemekle²⁶⁹ birlikte bazı kararlarında da somut durumun özelliklerinin göz önünde tutulması gereğine işaret etmektedir²⁷⁰.

²⁶⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 146; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.321; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.58; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1339; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.157; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.82; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 185.

²⁶⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 146.

²⁶⁸ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.158; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 187; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.59; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1249.

²⁶⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 188, dn.270,271.(Bkz. Yarg. 4 HD. 1.8.1980 T, 1979/10758 E., 1980/426; Yarg. 10 HD. 1.7.1982 T., 3085/3291)

²⁷⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 188, dn. 271.(Bkz. Yarg. 10 HD. 20.6.1984 T., 3436/3547)

Kız çocuklarının yüksek öğrenim görmeleri durumunda veya görmelerinin muhtemel olduğu durumlarda ise, bakım ihtiyaçlarının bu süresinin sonuna dek devam ettiği kabul edilmelidir.

b. Erkek çocuklar açısından

Erkek çocukların desteğin yardımından mahrum kalmaları durumunda ise, zararlarının saptanmasında rol oynayan husus, bakım ihtiyacının devam süresidir. Özellikle yüksek öğrenim görmeyen erkek çocuklar açısından bu süre, çocuğun bakım ihtiyacına artık ihtiyaç duymamaya başladığı zaman olan normal yaşam ihtiyaçlarını karşılamaya başlamasıyla sona ermektedir²⁷¹.

Keza, 5510 sayılı SSGSSK md. 3/10-b bendi uyarınca, genel sağlık sigortalısının bakmakla yükümlü olduğu kişiler tanımlanırken çocuklar için: “18 yaşını, lise ve dengi öğrenim veya 5.6.1986 tarihli ve 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanununda belirtilen aday çıraklık ve çıraklık eğitimi ile işletmelerde mesleki eğitim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını yaşını doldurmamış ve evli olmayan çocukları ile yaşına bakılmaksızın bu Kanuna göre malül olduğu tespit edilen evli olmayan çocuklarını,” ifadesiyle bu görüş yaş sınırı koyulmak suretiyle daha somut bir şekilde ifade edilmiştir.

Kural olarak erkek çocuklarında kız çocuklara nazaran süreler daha kısa tutulmuş, kız çocuklarda göz önünde bulundurulmuş evlilik erkek çocuklarda sosyal yapı, toplumsal gelenekler ve toplumlarda erkeğe biçilen rol nedeniyle belirleyici etmen olarak kabul görmemiştir. Bu nedenle aynı kanunun 34. maddesinin (b) bendinin 3. maddesinde, “Yaşları ne olursa olsun evli olmayan, evli olmakla beraber sonradan boşanan veya dul kalan

²⁷¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 185; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1248; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.158.

kızlarının her birine %25' i" ifadesine yer verilerek ölen sigortalıdan kaynaklanan ölüm aylığının bağlanacağı belirtilirken; bu kapsamda olmayanlar için aynı maddenin (b) bendinin bu kez 1. maddesinde "18 yaşını, lise ve dengi öğrenim görmesi halinde 20 yaşını, yüksek öğrenim görmesi halinde 25 yaşını doldurmayanların" ifadesiyle bakım ihtiyacı süresi yaşla sınırlandırılmıştır.

Bakım ihtiyacının belirlenmesinde, erkek çocuğun çalışmaya başlayacağı süre önem kazandığından askere gitmesi durumunda çalışamayacağından, bakım ihtiyacının devam süresi erkek çocuğun askerden dönüşte çalışmaya başlayacağı hesap edilerek saptanmalıdır²⁷². Yine kırsal kesimde erkek çocuğun aile işinde daha erken çalışmaya başlamasının yaygınlığı göz önünde bulundurularak, somut olaya göre bakım ihtiyacının daha erken yaşlar olan 15-18 yaşlarında sona ereceği de göz önünde tutulmalıdır. Yargıtay içtihatları da bu görüşü desteklemektedir²⁷³.

3. Ana-baba açısından bakım ihtiyacı süresi

a. Çocuğun fiili destek olması durumunda

Normal şartlar altında, çocukların yaşam sürelerinin ana babalarından uzun olması beklendiğinden çocuğun ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunacak olan ana baba açısından bakım ihtiyacında olduğu düşünülen süre de çocuğun ölümünden itibaren ana babanın ölümü tarihine değin uzanan süre olacaktır²⁷⁴.

²⁷² SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1248; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.158; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.322; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.59; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1340.

²⁷³ Yarg. 10 HD.11.12.1980 T., 6595/7272 no'lu kararı.(SİNERJİ Mevzuat ve İctihat Programları); (Yarg. 15 HD. 22.10.1974 T., E. 809/K. 1207), Ayrıntılı bilgi için, bkz.KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.323 ve KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1341.

²⁷⁴ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.84; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.323 ve KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1341; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.604.

b. Çocuğun farazi destek olması durumunda

Çocuk ana ve babası açısından farazi bir destek ise, bu takdirde ana baba açısından bakım ihtiyacı süresinin belirlenmesi farklılık gösterir. Buna göre, çocuğun gelecekte bakım gücüne kavuşacağı tarih ile ana babasının bakım ihtiyacına düşmesi tarihinden hangisi sonra ise, ihtiyaç süresi de bu en son süreden itibaren başlatılacak ve ana babanın ömrü sonuna dek devam edecek şekilde hesaplanacaktır²⁷⁵.

4. Kardeşler açısından bakım ihtiyacı süresi

Destekten yoksun kalma tazminatı talebinde bulunulması kardeşler açısından MK. md. 364' de yer alan şartların gerçekleşmesine bağlı olduğundan, halihazırda desteklik ilişkisinin bulunmadığı hallerde, ihtiyaç süresi kardeşler açısından ölen kardeşten nafaka talep edileceği anda veya ölen kardeşin hali refahta bulunduğu anda başlayacaktır.

Şayet hali hazırda ölen kardeşin geride kalan ve destekten yoksunluk iddiasında bulunan kardeşe karşı fiili ve düzenli bir bakım yardımı varsa ve desteklik ilişkisi devam ediyorsa, bu takdirde geride kalan kardeş açısından bakım ihtiyacı süresi, destek olan kardeşin ölümü tarihinden itibaren başlayacaktır.

5. Nişanlılar açısından bakım ihtiyacı süresi

Nişanlılar destekten yoksun kalma tazminatı bakımından birbirlerinin müstakbel eşi olduklarından dolayı aynı zamanda birbirlerine de farazi destektirler. Bu noktada eşlerin ihtiyaç süresi hususlarında yapılan

²⁷⁵ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 190; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1250.

açıklamalar nişanlılar için de söz konusu olacaktır²⁷⁶. Zira, nişanlıların birbirlerine destek olmalarının ancak evlendikten sonra tam anlamıyla gerçekleşeceği varsayılır²⁷⁷.

6. Birlikte yaşayanlar açısından bakım ihtiyacı süresi

Birlikte yaşayanlar açısından bakım ihtiyacı süresinin belirlenmesi yaşamanın fiili bir durum olması hasebiyle eşler arasındaki bakım ihtiyacı süresindeki gibidir²⁷⁸. Zaten hali hazırda fiili bir beraberlik söz konusu olduğu için burada nişanlılıkta olduğu gibi farazi bir değerlendirme yapılarak ihtiyaç süresinin belirlenmesi yoluna gidilmesine gerek de yoktur. Bu nedenle birlikte yaşayanlar açısından bakım ihtiyacı süresinin desteğin ölümüyle birlikte başlayacağı kabul edilmektedir²⁷⁹.

IV. DESTEK GÖRENLERİN ÖLÜM SONRASI ELDE ETTİKLERİ MENFAATLERİN DENKLEŞTİRİLMESİ İLKESİ BAKIMINDAN

A. Miras menfaatleri açısından

Destekten yoksun kalmaya neden olan olay bazı hallerde desteğin ummadığı menfaatlere erken bir şekilde kavuşmasına imkan tanır. Ancak bu durum da çözüm bekleyen bazı sorunları beraberinde getirmektedir. Zarar verici fiilin, zarar görenin malvarlığında bir takım artışlara neden olması sonucunda oluşan bu artışların tazminat borcunu ne şekilde etkileyebileceği sorunu bunlardan biridir²⁸⁰. Denkleştirme sorunu olarak hukuki literatürde yerini alan bu sorunun çözümü denkleştirmenin miras menfaatleri, sigorta

²⁷⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 84.

²⁷⁷ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 190.

²⁷⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 191.

²⁷⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 191.

²⁸⁰ AKÜNAL, Teoman: “Uygulamada Denkleştirme Sorunu”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu, 15–16 Ekim 1978, s. 163–185, İÜMHE Yayınları,(İstanbul, 1981),S.163.

tazminatları ve diğer indirim sebepleri yönünden yapılmasıyla çözümlenmeye çalışılmıştır.

Miras menfaatleri açısından, destekten yoksun kalma tazminatında tazminattan indirim yapılıp yapılmayacağı hususu doktrinde tartışmalıdır. Bir kısım hukukçuların savunduğu görüşe göre, mirastan doğan menfaatler, desteğini yitiren kişiyi bakım ihtiyacından kurtardığı ölçüde tazminattan indirime tabi olacaktır²⁸¹. Yargıtay da miras menfaatlerinin mahsubu konusunda bu yönde hüküm kurmaktadır²⁸².

Savunulan bir başka görüşe göre ise²⁸³, destekten yoksun kalma tazminatının koyulma gayesinden hareketle, her ölen için destekten yoksun kalma tazminatı istenemiyor, geride kalanların bakım ihtiyacı istemeyi belirliyorsa, o halde, bakım ihtiyacı yoksa, zarar da yoktur ve dolayısıyla, ölüm nedeniyle miras menfaati elde eden kişi de bakım ihtiyacından kurtulacağından mantiken bu tazminatı isteyememelidir.

Olaya farklı bir bakış açısından bakan diğer bazı hukukçular ise, ölen destekten geride kalanlarına intikal eden miras menfaatleri ile haksız fiil arasında doğrudan bir bağ bulunmadığından, bu iki kavram farklı olayların sonuçlarından doğduğundan, destekten yoksun kalmadığı iddiasıyla miras menfaatlerinin mahsubunu uygun bulmamışlardır²⁸⁴.

²⁸¹ KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.332; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1255; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1350; GÖNENSAY, A. Samim:a.g.e.,s.194; ÇALI, Murtaza:a.g.e., s.77; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.71; ÇETİNTÜRK, Mustafa: “Destekten Yoksun Kalma ve Bedensel Tazminatlardan İndirim Nedenleri”, Bursa Barosu D., Yıl:8, S.20, s.5–11, (Bursa, 1984), s.6.

²⁸² Yarg. 4 HD. 26.6.1978 t., 78/7081 E., 8404 K.; Yarg. 4 HD. 5.6.2001 t., 2001/3647 E., 2001/5965 K.

²⁸³ ÖZTÜRKLER, Cemal: “Ölüm Tazminatının Miras Yararı ile Denkleştirilmesi”, Ankara Barosu Dergisi, S.2., s.227-229, (Ankara, 1980),s.229; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 173; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.187; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.517; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.188;

²⁸⁴ AKCISAK, Besim: “Destekten Yoksunluk Zararından Mahsup Edilemeyen Menfaatler”, Manisa Barosu Dergisi, S. 44, s. 17–21, (Manisa, 1993), s.20; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.124; ÇELİK, Ahmet Çelik:Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, s.502.

Öte yandan son dönemlerde, Yargıtay yukarıda da belirttiğimiz görüşünden ayrılarak, (4 HD, 24.01.2005 tarih ve 2004/9783 E-2005/207 sayılı kararında), "destekten yoksun kalma" tazminatında miras gelirlerinin denkleştirilmesine ilişkin yerleşik içtihadın tersine hüküm kurmuştur. Kararda, mirasçı olmayanların da destek tazminatı davası açabilecekleri, miras geliri denkleştirme sebebi kabul edilirse, bunlar lehine eşitsizlik doğacağı ve desteğin kişisel yetenek ve emeğinin şirket gelirine katkısı belirlenmeli ve bu miktar üzerinden destekten yoksunluk zararı belirlenmeli gerekçeleri öne sürülmek suretiyle miras menfaatlerinin mahsup edilemeyeceği yönünde hüküm kurulmuştur²⁸⁵.

B. Sigorta tazminatları açısından

1. Özel sigorta açısından

Ölüm nedeniyle destekten yoksun kalma iddiasında bulunan davacılar aynı zamanda kendileri sigorta poliçesinin lehdarı da olabilirler. Bu halde, sigorta tazminatının indirilip indirilemeyeceği hususunda doktrinde tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüşe göre, sigorta şirketi ile yapılan akitten kaynaklanan sigorta tazminatı ile destekten yoksun kalma tazminatı arasında illiyet bağı bulunmadığından ve sigortacı ile ölen destek arasındaki sigorta akdinin sigortalının (lehdarın) çıkarları gözetilerek yapılmasından dolayı, sigorta tazminatından faydalandırılmaması gerekir; ki aksinin kabulü, haksız fiil failini bundan yararlandırıp, geride kalan kişileri mağdur edecektir²⁸⁶.

²⁸⁵ DARENDE, M. İhsan: "Destek Tazminatında İçtihat Değişikliği: Miras Gelirleri Zarardan İndirilemez!"Türk Hukuk Sitesi (<http://www.turkhukuksitesi.com>) kütüphanesinde yayınlanmıştır.

²⁸⁶ SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: a.g.e., s.497; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.520; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s. 270; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.58; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1255; AKCISAK, Besim:a.g.m., s.19; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.130.

Her ne kadar, TTK md. 1301 de düzenlenen mal sigortalarında sigortacıya tanınan rücu hakkının, hayat sigortalarını düzenleyen TTK md. 1321-1333, 1334-1338 de sigortacıya rücu hakkının tanınmayışı doktrindeki yazarları haklı kılar bir durumu göstermekte ise de, katıldığımız diğer görüş uyarınca²⁸⁷, ölüm üzerine geride kalanlara “hayat sigortası” veya “can sigortası” adı altında ödenen sigorta tazminatı, geride kalanları sigorta nisbetinde bir bakım ihtiyacından kurtarmaktadır ve dolayısıyla, sigorta tazminatının, destekten yoksunluk tazminatından indirilmesi gerekmektedir.

2. SGK ca sağlanan tazminatlar açısından

Ölen destek şayet SSK’ lı ise, mülga 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu uyarınca, yapılacak yardım ve bağlanacak aylığa hak kazanmış ise, yapılacak yardımlar ve bunlar çerçevesinde bağlanan aylıkların destekten yoksunluk tazminatından indirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Ancak, burada, Yargıtayca²⁸⁸ da desteklenen ikili bir ayırım yapılarak, SSK md. 23 uyarınca SSK md. 26’ ya uygun olarak SSK tarafından ödenen tazminattan dolayı 3. kişilere rücu mümkünken; ölüm sigortasından dolayı bağlanan aylıklar yüzünden SSK’ ya haksız fiil failine rücu imkanı tanınmamıştır²⁸⁹.

Emekli Sandığı iştirakçileri açısından ise, dar bir çerçevede rücu imkanı 5434 sayılı, ESK md. 129 ile hüküm altına alınmıştır. Yine Kurumdan yapılan yardım ve aylıkların tazminattan indirilmesi gereğini savunan görüşler²⁹⁰ doğrultusunda karar veren Yargıtay ise 6..3.1978 gün, 1978/1-3

²⁸⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 176; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.71; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 212.

²⁸⁸ YHGK., 28.11.1979 T., E.1977/1190, K.1979/1395, GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.73.

²⁸⁹ TUNCAY, A. Can: ”Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuunda Karşılaşılan Sorunlar”, İstanbul Barosu Dergisi, C. 61, S. 4–5–6, s. 240–248, (İstanbul, 1987),s.243.

²⁹⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 208; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 186.

sayılı İBK²⁹¹ sonrası, ES tarafından bağlanan gelir ve yardımların indirilemeyeceği hükmüne varmıştır.

Mülga 1479 sayılı Bağ-Kur Kanunu md.65 uyarınca ise, Kuruma haksız fiil failine rücu imkanı tanındığından, Kurumca bağlanan gelir ve yardımların da destekten yoksun kalma tazminatından indirilebileceği öngörülmüştür²⁹².

C. Diğer indirim sebepleri açısından

Diğer indirim sebeplerini de ölüm sebebiyle geride kalan ve destekten yoksunluk iddiasında bulunan davacıların tasarruf ettiği giderler oluşturmaktadır. Bu giderlere örnek olarak, evhanımı olan kadının ölümü dolayısıyla, desteğinden yoksunluk iddiasında olan kocanın eşine bakım ve iiaşesi dolayısıyla ayırdığı payın indirilmesi gösterilebilir.

Keza, henüz ailesine fiili bir desteklik sağlayamayan çocuğun ölümü neticesinde, desteğinden yoksun kaldığı iddiasında olan ana babasının çocuk şayet yaşamış olsaydı çocuğun bakımı ve öğrenimi için sarfedecekleri yetiştirme giderlerinin indirilmesi de diğer indirim sebepleri arasında gösterilebilir.

²⁹¹ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.126.

²⁹² TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 188; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.128; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1262; OZANOĞLU, Teoman: “Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımların Etkisine İlişkin Kurallar”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 147–163 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, (Ankara, 1994),S.153.

V. ZARAR BAKIMINDAN

A. Ölen desteğin kusuru

BK md. 44/1 uyarınca, ölen desteğin ölümüne gerekli dikkat ve özeni göstermemesi sonucu kendi kusuruyla sebep olması veya zararın artmasına neden olması halinde şayet ölen desteğin bu hareketiyle meydana gelen ölüm olayı arasında uygun illiyet bağı varsa, zarar miktarından indirim yapılabileceği kabul edilmektedir²⁹³. Bu yetki dahilinde hakim somut olayın özelliğine göre tazminattan belli bir oranda indirim yapabileceği gibi, tazminata hiç hükmetmeyebilir de. Ancak ekseriyetle ölen kişinin ağır kusurunun bulunması halinde hakimce takdir edilen tazminata hükmetmeme durumunda, bunun nedeni hakimın takdir hakkı kullanmasından ziyade illiyet bağının da bu ağır kusur nedeniyle kesilmiş olmasıdır²⁹⁴.

B. Ölen desteğin rızası

Destekten yoksun kalma tazminatında zarara bağlı olarak yapılan indirimlerden bir diğeri ise, desteğin bu zarar verici olaya rıza göstermiş olmasıdır. BK md. 44/1’ de “Mutazarrır olan taraf zarara razı olduğu yahut kendisinin fiili zararın ihdasına veya zararın tezayüdüne yardım ettiği ve zararı yapan şahsın hal ve mevkiini ağırlaştırdığı takdirde hakim, zarar ve ziyan miktarını tenkis yahut zarar ve ziyan hükmünden sarfınazar edebilir” hükmüyle zarar miktarına bağlı olarak ödenecek tazminattan indirime gidilebileceği belirtilmiştir.

Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus zarara gösterilen rızanın haksız fiilin hukuka aykırılık boyutunda bir değişikliğe meydan vermemesidir²⁹⁵. Zira, zarar ve haksız fiile gösterilen rızanın fiilin hukuka

²⁹³ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.80; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.151; TİFTİK, Mustafa:a.g.e.,s.92; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 206.

²⁹⁴ TİFTİK, Mustafa:a.g.e.,s.107; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.81.

²⁹⁵ KANBUR, Zafer: a.g.t., s.64,65.

aykırılık boyutunu ortadan kaldırdığı hallerde doğal olarak ortada mevcut bir haksız fiil de söz konusu olamayacaktır.

C. Üçüncü kişinin kusuru

Destekten yoksun kalma tazminatında, üçüncü kişi destek, desteğin ölümünden sorumlu olan kişi ve destek görenlerin dışında olan kişidir. Kural olarak, üçüncü kişinin fiili destekten yoksunluk zararında tazminatın belirlenmesinde etkili olmamakla birlikte, illiyet bağının kesilmesine yol açan hallerde hakim takdiren üçüncü kişinin kusuru nedeniyle tazminattan indirim veya tazminata hiç hükmetmemeye karar verebilir²⁹⁶.

D. Zarar verenin zor duruma düşecek olması

Destekten yoksun kalma tazminatında tazminattan zarara bağlı olarak yapılacak indirim nedenleri arasında zarar verenin zor duruma düşecek olması da takdiren göz önünde bulundurulur. BK. m. 44/2 hükmü gereğince, hakim zarar, kasden veya ağır ihmal sonucu meydana gelmediği takdirde, şayet zararın tazmini borçluyu zor durumda bırakacak, dara düşmesine neden olacaksa, adalete uygun bir indirim yapabilecektir. Bunun temelinde ise, bir tarafın zararının tazmin edilmesi sağlanırken, diğer tarafın bir başka zarara sürüklenmesine engel olunması düşüncesi yatmaktadır²⁹⁷.

E. Hal ve Şartların özelliği

Belirtilen tüm bu indirim nedenleri dışında hal ve şartların gerektirdiği indirim nedenleri de destekten yoksun kalma tazminatı davasında yeri geldikçe hakim tarafından göz önünde bulundurulacaktır. Bunların başında, beklenmeyen durumlar, zarar görenden kaynaklanan ama zarar görenin

²⁹⁶ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 273

²⁹⁷ TANDOĞAN, H., Mesuliyet, s. 326; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 270; TİFTİK, Mustafa: a.g.e., s.92; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.66 vd.

kusuru olmaksızın oluşan haller, zarar miktarının çok büyük olması dolayısıyla duruma göre yapılacak hakkaniyet indirimleri ve zararın zarar görene yardımdan doğması hali gelmektedir²⁹⁸. Özellikle hatır taşımalarında söz konusu olan bu son halde, bir kimsenin hatır için taşınması veya aracın hatır için bir başkasına verilmesinde, araçta hatır için taşınan veya aracın hatır için verildiği kişi öldüğü takdirde ölüm dolayısıyla meydana gelen zararlardan dolayı verilecek tazminatın tayini haksız fiil hükümlerine göre takdir olunacaktır²⁹⁹.

²⁹⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 273-279; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.85; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.67..

²⁹⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 278; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.85; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku, s.821.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATINDA TAZMİN BİÇİMİ, MÜTESELSİLLİK DURUMU, FAİZ HESABI

I. TAZMİN BİÇİMİ

A. İrat Şeklinde Tazminat

1. Genel olarak

Destekten yoksun kalma tazminatında, zararın mahkeme nazarında netleşmesinden sonra, zararın tazmini ve bu tazminin nasıl ve ne şekilde olacağı sorunu ortaya çıkacaktır. BK md. 43 ile bu konuda hakime takdir yetkisi tanımıştır. BK md 43; “Hakim hal ve mevkiin icabına ve hatanın ağırlığına göre tazminatın suretini ve şumulünün derecesini tayin eyler” hükmüne yer vermiştir.

Maddi zararı gidermenin çeşitli yolları vardır. Kimi zaman, haksız fiilden önceki durumun yeniden ve aynı şekilde tesisine karar verilir ki, buna “aynen tazmin” denir. Kimi zaman da, haksız fiil sonucu zarar gören kişinin malvarlığındaki azalmanın para ödenmesi suretiyle giderilmesine karar verilir ki, buna da “nakden(nakdi)” veya “para ile tazmin” denir³⁰⁰. Uygulamada

³⁰⁰ ÖZGÜLDÜR, Serdar: a.g.m., s.138; TİFTİK, Mustafa:a.g.e.,s.65; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.187; NOMER, Haluk N. :a.g.e., s. 97; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.145, 146; ÇALKIN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: a.g.e., s.64; AKINCI, Şahin: a.g.e., s.141; SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: a.g.e., s.492; GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan:a.g.e., s.165; NOMER, Haluk N.: Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s.203;EREN, Fikret: “Destekten Yoksun Kalma ve Vücut Bütünlüğünün İhlali Hallerinde Ödenecek Tazminatın Şekli”, Prof. Dr. H.C.Oğuzoğlu’na Armağan, AÜHF Yayınları No: 303, (Ankara,1972), s.167; ÇAĞA, Tahir: Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlar, s. 455; DALAMANLI, Lütü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.9, 10; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.243; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 297; GÖNENSAY, A. Samim:a.g.e.,s.182; KILIÇOĞLU, Mustafa: “Ölüm-Cismani Zarar Hallerinde Tazminat Prensipleri ve Hesap Yöntemleri”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 197–234, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, (İstanbul, 1996), s.204, (Kısaca, Tazminat Prensipleri ve Hesap Yöntemleri).

daha ziyade nakden tazmin yolu tercih edilmekteyse de, aynen tazmine gidebilmeye imkan veren hallerde hakim borçluyu kötü duruma düşürmeyecekse, zarar görenin de tercihini dikkate almalıdır³⁰¹.

Aynı tazminatın bedensel zarar ve ölüm durumlarında uygulanma imkansızlığı nedeniyle hukuk sistemlerinde bu hallerde nakdi tazminat ödenmesi ön plana çıkmıştır. Nakden tazmin şekli de kendi içerisinde, irat biçiminde veya sermaye (kapital) biçiminde olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

İrat biçiminde tazminat, BK md. 43/2 de yer almaktadır. İrat biçiminde tazminatın maddede vurgulanma nedeni, kanun koyucunun sermaye biçiminde tazminatı asıl kabul ederek mağduru koruma gereği duyması ve bunu yaparken de istisnai olarak yer verdiği irat biçiminde tazminat biçiminin teminatsız olamayacağını vurgulayarak bu biçimdeki tazminatları da himaye etme lüzumu duymasındır³⁰². Buna göre, irat biçiminde tazminat, zarar ziyana karşılık olarak tayin edilen ve taksitler halinde belli zaman içerisinde zarar görene ödenmesi icap eden meblağdır ve bu tazminatın tayininde tazminat borçlusundan teminat alınması لازم gelir³⁰³.

2. İrat türleri

a. Sürekli iratlar

Sürekli iratlar derhal başlayarak, kaydı hayat şartıyla ölüncüye kadar devam ederler. Dolayısıyla bu gruba giren iratların devam süresini zarar gören tazminat alacaklısının yaşam süresi tayin eder³⁰⁴.

³⁰¹ REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.187;

³⁰² EREN, Fikret: “Tazminatın Şekli”, s.173.

³⁰³ DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.9; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.145; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 215; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1264; ; NOMER, Haluk N. :a.g.e., s. 98; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.187; ÖZGÜLDÜR, Serdar: a.g.m., s.138; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.341, 342; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1359; 1360; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.619, 620; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.201; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.249.

³⁰⁴ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.624; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.89; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 304.

b. Ertelenmiş iratlar

Genellikle farazi destekliğin söz konusu olduğu durumlarda tayin edilen iratla ödeme şekli türü olan bu irat türünde, olayın olduğu tarihten uzunca bir süre sonra başlayacak zararları karşılamak hedeflenir. Örneğin ölümü ile ana babasının destekten yoksun kaldıkları iddiasında bulunmalarına neden olan çocuğun destekliğinde, ana babanın çocuğun muhtemel destek olmaya başlayacağı süreden itibaren hesap edilerek bağlanacak iratları ertelenmiş iratlardır³⁰⁵.

c. Kısaltılmış iratlar

Bu iratlarda ertelenmiş iratların tersine irat hemen bağlanır ancak, belli bir süre sonra kesilir. Ana babanın ölümü halinde çocuğa verilecek iratlar bu şekildedir³⁰⁶.

d. Ertelenmiş ve kısaltılmış iratlar

Destekten yoksun kalma zararına neden olan olaydan daha sonra bağlanıp belli bir süre devam eden iratlardır³⁰⁷. Örneğin akrabaları tarafından büyütülen iki kardeşten büyük olanın ölmesi durumunda geride kalan kardeşe bağlanacak irat bu şekildedir.

3. Özelliği

İrat şeklindeki tazminatın özelliklerinden biri bu tazminat biçimine karar verilebilmesi için BK md. 43/2 uyarınca teminat gösterilmesi gereğidir³⁰⁸.

³⁰⁵ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.624; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.89; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 304,305.

³⁰⁶ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.624; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.90.

³⁰⁷ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.624; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.90.

³⁰⁸ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1360; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.342; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.621; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.90; ÇAĞA, Tahir: “Tazminatın Tayini Meselesi”, s. 456; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1265;

Teminatın amacı iratların ödenebilirliğini garanti altına almak ve tazminat alacaklısına bu yönde bir güvence sağlamaktır. Teminata anlaşılamaması hallerinde ise, hakim teminatın cinsine karar verme yetkisine sahiptir. Hukukumuzda en çok tercih edilen teminat türü gayrimenkul rehnedir. Bunun dışında banka teminat mektupları ve tazminatın sigortalanması da teminat türü olarak getirilebilir. Ayrıca, teminat miktarı irat taksitleri toplamından fazla ve irat taksitlerinin peşin olarak ödenme değerinden az olmamalıdır³⁰⁹.

Destekten yoksun kalma tazminatına konu zarar devamlı ve düzenli bir gelir kaynağından mahrum kalınması biçiminde de oluşabilmektedir. Bu hallerde tazminatın irat biçiminde hükmedilmesinin teorik açıdan uygunluğu, irat şeklindeki tazminatın bir diğer özelliği olarak karşımıza çıkmaktadır³¹⁰.

B. Sermaye Şeklinde Tazminat

1. Genel olarak

Destekten yoksun kalma tazminatında takdir edilen ve Türk hukukunda ağırlıklı olarak uygulanan tazminat şekli sermaye biçiminde tazminattır. Bu tazminat türünde, yardımın devam süresi göz önünde tutulmak suretiyle desteğini yitiren kişiye toplu bir ödeme yapılır³¹¹.

KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.249; ÇALKIN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: a.g.e., s.64; KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Prensipleri ve Hesap Yöntemleri,s.210.

³⁰⁹ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.621; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.90.

³¹⁰ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.618-619.

³¹¹ ÖZGÜLDÜR, Serdar: a.g.m., s.138; TİFTİK, Mustafa:a.g.e.,s.65; REİSOĞLU, Safa: a.g.e., s.187; NOMER, Haluk N. :a.g.e., s. 98; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.282; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.149; AKINCI, Şahin: a.g.e., s.141; SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: a.g.e.,s.492; GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan:a.g.e., s.166; NOMER, Haluk N.: Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s.204; ÇAĞA, Tahir: “Maddi Tazminatın Tayini Meselesi”,s. 456; DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.9; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 305; ;GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.91; KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1360; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.342; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.625; SEZER, Ahmet Necdet:a.g.m., s.1265; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.204; KARAKAŞ, Fahri: “Ölüm ve Sakatlık Hallerinde Maddi Zararın Hesap Yöntemleri”, Ölüm ve

Bu ödeme türünde öncelikle destekten yoksun kalma zararı ve tazminatının belirlenme kıstasları, eldeki veriler ışığında dikkatle irdelenmelidir. Keza, desteğin bakım gücü, gelir durumu netleştirilmeli ve destek gören açısından da bakım ihtiyacı ve ölüm sonrası sağlanabilecek menfaatler denkleştirilmek suretiyle geleceğe yönelik desteğin desteklik geliri belirlenmelidir. Desteğin geliri, peşin sermaye değeri üzerinden bu belirtilen hususlar da dikkate alınarak belirlenmelidir. Bu tür davalarda hep müstakbel hakların dava edilmesi ve hükme bağlanması söz konusudur³¹². Toptan bir ödeme söz konusu olduğu için de, gelirlerin taksitleri toplamından, faizler açısından toptan bir indirim yapılmak gerekir³¹³. Ancak bu indirim ölüm sonrası elde edilecek menfaatler bakımından yapılacak denkleştirmeden farklı bir durumdur³¹⁴. Bu durum, tazminatın sermaye biçiminde ödenmesi hallerinde tazminatın hesaplanma biçimine göre değişik metodların uygulamada tercih edilmesine neden olmuştur.

2. Hesaplanma metoduna göre biçimleri

a. Ortalama ücret, sabit rant metodu

Yıllık ortalama gelir yöntemi olarak da bilinen bu yöntemde, yıllık gelir taksitlerinin her yıl %10 oranında arttırılması ve tespit edilen dönem sonundaki gelir taksitleri toplamının aritmetik ortalamasının alınması suretiyle bulunan yıllık ortalama gelirden; %10 oranında iskonto yapılmak suretiyle sermayeleştirme gerçekleştirilmektedir³¹⁵. Ortalama ücret, sabit rant

Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 103–109, BATİDER, (Ankara, 1994),S.106.

³¹² ÇAĞA, Tahir: “Mahkemece Hüküm Verilirken Dava Tarihindeki mi, Yoksa Hüküm Tarihindeki Maddi ve Hukuki Durum mu Esas Tutulmalıdır?” Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VIII, s. 135–149, BATİDER, (Ankara, 26–27 Nisan 1991), s.146.

³¹³ KARAHASAN, Mustafa Reşit: Borçlar Hukuku,s.1360; KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.342;

³¹⁴ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 307.

³¹⁵ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.270 vd.; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.94 vd.; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.120.

metoduna göre yapılan hesaplamalarda, değişik ortalama hesapları kullanılmaktadır. Bunlar mod, medyan, aritmetik ortalama, harmonik ortalama, geometrik ortalamadır³¹⁶.

b. Progressif rant metodu

Ortalama ücret, sabit rant metodu uygulamada hesaplamaların sonucunda çok yüksek meblağlara varan tazminat bedelleri yöntemde yeni arayışlara neden olmuştur. Bu nedenle son dönemlerde Yargıtay' ın da içtihatları³¹⁷ bu yönde değişerek maddi tazminat hesaplamalarında ortalama ücret, sabit rant metodu terk edilerek progressif rant metodu uygulanmaya başlanmıştır.

Ortalama sistemine doktrinde ilk itiraz “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, adlı tebliğ ile Çağa’ dan gelmiş, tebliğ de Çağa ve arkadaşları “ Bilirkişiler tatbikatta bu iradın peşin değerini hesap için zamlı iratların yekununu bulup bunu iradın devam süresi yıllarına bölmekte,ve böylece iradı taksitleri eşit ve her bir taksidi yıllık vasati gelir(veya gelir kaybı) olan “sabit taksitli” bir irada tahvil ederek bunun yine %10 faiz (iskonto) haddi üzerinden peşin değerini hesap etmektedirler ki, matematik açıdan tamamen yanlıştır ve tazminatın lüzumsuz ve haksız yere artmasına yol açmaktadır ³¹⁸.” görüşüyle bu konuda Yargıtay uygulamalarında da devrim sayılabilecek bir yöntem değişikliğinin kapılarını açmışlardır.

Bu sistemde, her yıl yapılan artış aynı yıl iskontoya da tabi tutulduğundan önceki hesaplama yönteminin aksine iratlar tüm zarar süresi

³¹⁶ Bkz. Ekler bölümü.

³¹⁷ Bkz. İçtihatlar; Y.9.HD. 18.01.1974 T., E.1993/10367, K.1994/63 (UYAP BİLGİ BANKASI), Y.21.HD. 28.03.1995 T., E.905/K.1720, Y.21.HD.20.04.1995 T., E.887/K.1093, Y.4.HD., 15.04.1999 T., E.2466/K.3326 (Yargıtay emsal karar arama web sitesi, GÜNDÜZ, Hakan: a.g.t.,s.98, 99)

³¹⁸ ÇAĞA, Tahir/GÖKÇEN, Ahmet M. / GÜRAN, Tevfik: “Tazminatın Hesabına Dair”, s.28,29.

boyunca aynı kalmaktadırlar³¹⁹. Yani ortalamalar metodunun aksine, her bir taksit arttırmaya tabi tutulduktan sonra, bu artırmanın sonucunda bulunan miktara ayrıca %10 iskonto uygulanarak ayrı ayrı peşin değerler hesaplanmakta ve bunların toplamıyla da aktif döneme ait peşin değere ulaşılmaktadır³²⁰. Aktif dönemin bitimi ile kişinin ölümüne dek süren pasif döneme ilişkin hesaplamada ise, kişinin yaşlılık aylığı ve onlara ek olarak bağlanacak sosyal yardım zamlarının söz konusu olduğu hallerde gene aktif dönemdeki gibi,%10 arttırım ve %10 iskonto uygulanmak suretiyle pasif döneme ilişkin peşin değer bulunmaktadır³²¹. Her iki döneme ait peşin değerlerin toplanması suretiyle de işleyecek toplam tazminat tutarına ulaşılmaktadır³²².

Buna göre, her yıl için gelir taksidini önce %10 arttırıp, ardından tutar üzerinden %10 iskonto uygulandığında o yılın peşin sermaye değerli iradına ulaşılmaktadır. Keza, o yılın iradı üzerinden de yine aynı işlem tekrarlandığında bulunan sonuç bu kez bir sonraki yılın peşin sermaye değeri olacaktır. Tüm bu hesaplamaların her yeni yıl ile birlikte alt alta gelmesi ve bulunan tüm bu alt alta değerlerin toplanması da toplam tazminat tutarı meblağını verecektir. Burada dikkat edilmesi gereken husus her bir yıla ilişkin değerlerin bir önceki yıla ait tutarın üzerinden gelir artış oranı olarak %10 arttırım yapıp, ardından %10 iskonto uygulanarak bulunması ve böylelikle her yıl için bulunan gelir taksidinin peşin değerinin bir önceki yıldan kademeli olarak farklı bir değer taşımasıdır³²³.

³¹⁹ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.96.

³²⁰ SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.167-169, AKIN, Levent:a.g.e., s. 250-259, GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.107 vd.; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.99.

³²¹ AKIN, Levent:a.g.e., s. 256, 257.

Yarg. 9 HD' nin, 21.10.1994 t., 9497/14510; 17.10.1994 t., 10131/14234 sayılı kararlarında çalışılmayan pasif döneme ilişkin zararın da, aktif dönemdeki yöntemle yıllara göre hesaplanıp, hüküm tarihi itibarıyla peşin sermaye değeri haline dönüştürülmesi gerektiği belirtilmiştir. (naklen, AKIN, Levent:a.g.e., s. 257)

³²² SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.167-169, AKIN, Levent:a.g.e., s. 250-259, GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.107 vd.; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.99.

³²³ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.267, SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.167-169, AKIN, Levent:a.g.e., s. 255, GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.100; TURAL, Turabi: "Tazminat

Tablo 2. Progressif rant metodu

YIL	GELİR (TL.)	KATSAYI	İSİKONTOLU KAZANÇ (TL)
1996	10.00	0.9091	9.09
1997	11.00	0.8264	9.09
1998	12.10	0.7513	9.09
1999	13.31	0.6830	9.09
2000	14.64	0.6209	9.09
2001	16.11	0.5645	9.09
2002	17.72	0.5132	9.09
2003	19.49	0.4665	9.09
2004	31.44	0.4241	9.09
2005	23.58	0.3855	9.09
2006	25.94	0.3505	9.09
2007	28.53	0.3186	9.09
2008	31.38	0.2897	9.09
2009	34.52	0.2633	9.09
2010	37.97	0.2394	9.09
2011	41.77	0.2176	9.09
2012	45.95	0.1978	9.09
2013	50.54	0.1799	9.09
2014	55.60	0.1635	9.09
2015	61.16	0.1486	9.09
2016	67.27	0.1351	9.09
2017	74.00	0.1228	9.09
2018	81.40	0.1117	9.09
2019	89.54	0.1051	9.09
2020	98.50	0.0923	9.09
2021	108.35	0.0839	9.09
2022	119.18	0.0763	9.09
2023	131.10	0.0693	9.09
2024	144.21	0.0630	9.09
2025	158.63	0.573	9.09
TOPLAM	1,644.94		272.72 ³²⁴

Hesapları”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 195–210 BATİDER, (Ankara, 1994), s .201.

³²⁴ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.269.(Bkz. EK-I)

30 yıl üzerinden yapılacak bir hesaplamada bulunacak peşin sermayeli değeri bize vermektedir. Burada 272.72 rakamı, progressif rant metoduna göre bulunan peşin sermaye değerini işaret etmektedir. Katsayı ise, $1/k^{325}$ formülü ile bulunmaktadır. 10.00 olan gelirin bir sonraki yıl elde edilen değeri 11.00 olarak bulunması ise k^{326} formülü ile bulunmaktadır.

3. Hesaplama başlangıç tarihi sorunu

Uygulamada özellikle, faizin hesaplanmasında karşılaşılan en büyük sorun hesaplamanın başlangıç tarihinde düğümlenmektedir. Buna göre, hesaplama esas olarak, zarara uğrayanın bilirkşi raporu tarihindeki geliri esas alınarak yapılmaktadır ki, bu durumda da, faizin rapor tarihinden itibaren itibaren başlaması kabul edilecektir. Ancak, borcun haksız bir fiilden doğduğu ve bu nedenle olay tarihinden itibaren başlaması gereken hallerde gelirin de olay tarihindeki satın alma gücü baz alınarak hesaplama konu edilmesi gerekecektir³²⁷. Ancak, tazminatın çok olması durumunda irat şeklinde tazminatın daha uygun olacağı ve uygulama birikiminin olmamasının bu konuda çekingenliğe yol açmaması gereği de doktrinde savunulmaktadır³²⁸.

4. Özelliği

Tazminatın hesaplanmasında, sermaye şeklinde hesaplamanın tercih edilmesi şüphesiz bu şekildeki ödemenin bazı özellikleri bünyesinde barındırmasıyla ilgilidir. Sermaye şeklinde tazminat, tazminat alacaklısı mağdura, mağduriyetini arkasında bırakarak bu suretle yeni bir başlangıç yapma imkanını vermektedir. Ayrıca, bu tazminat şeklinde, ekonomik açıdan paranın değer kaybı minimize edildiğinden, tazminat alacaklısı para değişimlerine karşı kendini güvence altına alabilmektedir. Özellikle, teminatın

³²⁵ $1/k^n$; %10 olan iskonto çarpanını simgelemektedir.

³²⁶ k^n ; %10 gelir artışını simgelemektedir.

³²⁷ KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, s.278.

³²⁸ İYİMAYA, Ahmet:a.g.e.,s.9.

bulunmadığı hallerde ödemenin bu şekilde yapılması, yukarıda belirtilenler haricinde, psikolojik olarak da tazminat alacaklısına fayda sağlamaktadır. Zira, semaye biçiminde hesaplama şeklinde, desteğin kaybının irat biçimindeki tazminatta olduğu gibi her ay tazminat alacaklısına hatırlatmak yerine bir kerede ödeme ile kişinin acılarının tazelenmesinin önüne geçilmektedir³²⁹.

II. BİRDEN ÇOK TAZMİN YÜKÜMLÜSÜ OLMASI HALİNDE YÜKÜMLÜLÜK DURUMU

A. Genel olarak

Destekten yoksun kalma tazminatına neden olan olayın kimi zaman aynı veya farklı olmak üzere çeşitli nedenlerden dolayı birden fazla sorumlusu olabilmektedir. Bu tarz sorumluluklarda, sorumlular zarara birlikte neden olabilecekleri gibi, sorumlulardan sadece biri gerçekten sorumluluğa kusuruyla neden olup, diğerinin sebebiyet vermediği bir zararı tazminle yükümlü olması durumu da söz konusu olabilir³³⁰.

B. Birden çok kişinin aynı sebepten kaynaklanan tazmin yükümlülüğü

BK md. 50' de "Birden ziyade kimseler birlikte bir zarar ika ettileri takdirde müşevvik ile asıl fail ve fer'an methali olanlar, tefrik edilmeksizin müteselsilen mesul olurlar" hükmüne yer verilerek müşterek kusurla hareket etmek suretiyle bir haksız fiile neden olanların ayırım yapılmaksızın birlikte sorumlu olacakları ifade edilmiştir. Bu durumda bu kişilerin zararın tazmininden de birlikte sorumlulukları gündeme gelecektir.

³²⁹ ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.283, 284; NOMER, Haluk N.: Maddi Tazminatın Belirlenmesi, s.212, 213.

³³⁰ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 282; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.928.

Tam teselsül olarak da ifade edilen birden çok kişinin aynı sebepten ötürü sorumluluğunda, müşterek kusurlarıyla zarara neden olanların haksız fiile katılma şekilleri yani azmettirici, fail, şerik veya yardım ve yataklık eden olup olmamaları önemli değildir³³¹. Önemli olan bu kişilerin birbirleriyle fiil hususunda anlaşmaları veya fiilin oluşundan haberdar olmalarıdır³³².

C. Birden çok kişinin farklı sebeplerden kaynaklanan tazmin yükümlülüğü

Birden çok kişinin sorumluluğunun farklı sebeplerden doğması da mümkündür. BK md. 51’de “Müteaddit kimseler muhtelif sebeplere (haksız muamele, akit, kanun) binaen mesul oldukları takdirde haklarında, birlikte bir zarar vukuuna sebebiyet veren kimseler hakkındaki hükümlere göre muamele olunur” hükmüne yer verilerek farklı sebeplerle de olsa tüm bu kişileri olayın sorumlusu olarak kabul etmiştir.

Destekten yoksun kalma tazminatında da, birden çok kişi farklı sebeplerden dolayı sorumlu tutulabilir. Örneğin iş kazasından dolayı açılan destekten yoksun kalma tazminatı davasında işverenin yanında kanun gereği SGK da sorumlu olacaktır³³³. Bir diğer adı eksik teselsül olan birden çok kişinin farklı sebeplerden dolayı sorumluluğunda, sorumluluğu doğuran sebeplerin ille de “haksız fiil” , “akit” gibi ayrı ayrı borç kaynaklarına dayanması gerekmez; borç kaynakları aynı olup, mahiyet ve sebepleri açısından farklılık gösterebilirler³³⁴.

³³¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 283.

³³² OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.678; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 283; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.929; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s. 370-372; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XXX, S. 1-4, (Ankara, 1973), s.59.

³³³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 284.

³³⁴ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.941.

III. FAİZ

Destekten yoksun kalma tazminatı esas itibariyle bir maddi tazminat davası türü olduğundan bu davalarda davacıların faiz taleplerinde bulunmaları da kaçınılmazdır. Destekten yoksun kalma davaları destekten yoksunluğa neden olan ölüm olayının kaynağı ister haksız fiil isterse akde muhalefet olsun faiz talebinin dava dilekçelerinde belirtilmesi zorunludur³³⁵.

Faizin türü ise, davanın kaynaklandığı olayın mahiyetine göre değişiklik arzedecektir. Zira, haksız fiillerden kaynaklanan ölüm olayından dolayı destekten yoksunluk zararının doğduğu hallerde istenebilecek faiz “kanuni faiz” olacakken; ticari ilişkinin bulunduğu durumlarda faizin türü değişecek ve artık ticari faizini talebi söz konusu hale gelecektir³³⁶.

Destekten yoksun kalma tazminatında uygulanacak faiz niteliği itibariyle ise bir gecikme yani temerrüt faizidir³³⁷. Bu nedenle, sorumlu kişi, ihtar ile temerrüde düşer. Ancak burada önemle vurgulamak gerekir ki, haksız fiillerden kaynaklanan destekten yoksun kalma nedeniyle açılan tazminat davalarında, sorumlunun ihtara gerek duyulmaksızın temerrüde düşeceği doktrinde³³⁸ ve Yargıtay içtihatlarında da³³⁹ kabul edilmiştir.

³³⁵ İYİMAYA, Ahmet: “Destekten Yoksun Kalma ve İş Göremezlik Tazminatlarına Yürütülecek Faizin Başlangıç Tarihi Sorunu”, TBBD, S. 2, s. 175–218, (Ankara, 1995), s. 459.

³³⁶ İYİMAYA, Ahmet:a.g.m.,s.456 vd.; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.104 vd.; KANBUR, Zafer: a.g.t., s.74.

³³⁷ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 313; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.105; İYİMAYA, Ahmet: a.g.e., s.196; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.161.

³³⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 313; GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.453; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.105; İYİMAYA, Ahmet: a.g.e., s.196; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.161; TANDOĞAN, H.,Mesuliyet, s. 478. KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.381.

³³⁹ YHGK 13.11.1991 t., E.1991/11-303, K.1991/567,(naklen-YKD Mart 1992,s.349 vd.); Yarg. 4. HD. 2.10.1989, 7458/7207, (KARAHASAN, Mustafa Reşit:Tazminat Hukuku,s.381); GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 314,dn.420.

IV. FAİZ HESABINDA BAŞLANGIÇ TARİHİ

Hukukumuzda faizin ana paranın fer'isi olduğu kabul edilmektedir. Ancak, davacı zarar gördüğü tarih bakımından tazminat hakkına sahip olmasına karşın, bu tarihte destekten yoksun kalması nedeniyle meydana gelen zararının tazminini talep hakkı hemen yerine getirilememektedir. Bu konuda tazminat alacaklısı olan davacının mağduriyetini gidermek amacıyla, ödenmesi gerekli ana paranın doğduğu andan başlayarak davacının bu para miktarının işleyeceği süre boyunca faize hak kazandığı kabul edilir³⁴⁰.

Çağa' nın sunduğu tebliğden³⁴¹ etkilenilerek Yargıtay 9. HD.' nin 18.1.1994 tarihli içtihatı ile "...işlemiş dönem için olay tarihi ile hüküm tarihi arasındaki ortalama bir tarihten itibaren yasal faiz yürütülmelidir..... işleyecek dönem için de hüküm tarihinden başlamak üzere yasal faiz yürütülmesine ..." şeklinde hüküm kurulmuştur³⁴².

Ancak bu durum doktrinde ve yargı dünyasında büyük tartışma ve eleştirileri beraberinde getirmiştir. Şöyle ki, doktrinde özellikle İyimaya tarafından, anılan karar, aksi doğrultudaki asra yakın uygulamada bulunan kemikleşmiş içtihatlarla yeni bir alternatif getirecek yasal zeminden yoksun bulunmuştur. Zira, yazara göre 9. HD.' nin benimsediği içtihatta, iskontonun hüküm tarihi itibari ile yapılması ve iskontolu zararın tamamının alacaklıya ödenmesi söz konusu olacaktır. Bu durumda da, dava dosyası eğer Yargıtay' dan bozularak döndüğü takdirde, bu kez hesaplanacak miktar ikinci

³⁴⁰ GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku, s.453.

³⁴¹ ÇAĞA, Tahir: "Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, s. 1–30, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 8–9 Mayıs 1992, s.4 vd.

³⁴² (Naklen, GÜRBÜZ, Metin: a.g.e., s.162)

hüküm tarihine yakın olacaktır. Sonuçta ise, tazminat hakkı ikinci hüküm ile birinci hüküm arasında bulunan süre kadar faiz zararına uğrayacaktır³⁴³.

Yazara göre, tazminat borçlusuna kolaylık sağlarken, alacaklının hakkını koruyamayan bu çözüm yerine yerleşmiş içtihatlar minvalinde hukuki sebebe ve kaynağa bakılmaksızın tazminat alacağına yürütülecek faizin başlangıç tarihinin zararın meydana geldiği tarih olması gerekmektedir³⁴⁴.

Öte yandan istisnai bazı hallerde, zarar, ölümden sonraki bir tarihte de meydana gelebilmektedir. Örneğin kendine dönemsel yardımlarda bulunan kişinin desteğinin bu yardımlardan birinin hemen ertesinde ölmesi halinde, zarar bir sonraki dönemde yoksun kalınan yardımdan itibaren doğacaktır³⁴⁵.

Bizce de, destekten yoksun kalma tazminatında, zarar görene ödenecek tazminata uygulanacak faizin zararın doğduğu tarihten itibaren yani ölüm olayının meydana geldiği tarihten itibaren başlatılması gerekmektedir. Zira, aksinin kabulü halinde, zararın oluş tarihi ile hüküm tarihi arasındaki dönemde zararın hali hazırda varlığına karşın faiz işletilmemesi nedeniyle alacaklının bu döneme ilişkin zararı sanki yokmuş gibi düşünülmesine neden olacaktır ki, bu da bu döneme ilişkin hak kaybı açısından zarar görenin mağduriyetini doğuracaktır.

³⁴³ İYİMAYA, Ahmet: “Destekten Yoksun Kalma ve İş Göremezlik Tazminatlarına Yürütülecek Faizin Başlangıç Tarihi Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 2, s. 175–218, (Ankara, 1995),s.183.

³⁴⁴ İYİMAYA, Ahmet: a.g.m.,s. 190.

³⁴⁵ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 312.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÖLÜM SEBEBİYLE DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI DAVALARI

I. DAVANIN TARAFLARI

A. Davacılar

Destekten yoksun kalma tazminatını isteyebilecek olanlar kural olarak fiili veya farazi desteğin ölümü dolayısıyla zarara uğradıklarını iddia eden kişilerdir³⁴⁶. Bu kimseler ölenin eşi, çocukları, ana babası, kardeşleri, nişanlılar, evlatlık ve ölenin sağlığında ondan yardım gören diğer kimselerdir³⁴⁷. Destekten yoksun kalma tazminatında bahsi geçen bu kimseler dışında, çeşitli nedenlerle destekten yoksun kalanların bu yoksunluklarını telafi eden kişilerin de uygulamada, zarardan sorumlu kişiye rücu edebilmeleri bu doğrultuda dava açabilmeleri mümkündür³⁴⁸. Destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibariyle gerçek kişilerin açabileceği bir dava olduğundan, çeşitli sebeplerle destekten yoksun kalanların zararını telafi etme gayesiyle hareket eden kişiler içerisinde yer alan tüzel kişilerin sorumluya karşı açacakları davalar rücu davası niteliğinde olup, destekten yoksun kalma tazminatı davası altında nitelendirilemezler.

Bu manada, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu md. 21 uyarınca³⁴⁹, Sosyal Güvenlik Kurumu (eski hali, 506 sayılı

³⁴⁶ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 93; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.107.

³⁴⁷ DALAMANLI, Lütü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.27.

³⁴⁸ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 93; GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.153, 154; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.107; ÇALKİN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: a.g.e., s.67.

³⁴⁹ SSGSSK md. 21- “İş kazası ve meslek hastalığı, işverenin kastı veya sigortalıların sağlığını koruma ve iş güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi sonucu meydana gelmişse, Kurumca

SSK md. 26) madde metninde belirtilen hallerde destekten yoksun kalanların, bu nedenle tazmin ettiği zararlarına karşılık yapmış olduğu ödemeler nisbetinde, işverene, zararda üçüncü bir kişinin kusuru varsa üçüncü kişiye veyahut kusuru varsa, bu kişiyi çalıştırana rücu edebilecektir.

Şüphesiz işverene karşı Kurumun rücu hakkının gerek eski 506 sayılı SSK da; gerekse de yeni 5510 tarihli SSGSSK da yer almasının nedeni, işverenin Kurum karşısındaki sorumluluğunu, bir yandan sosyal riskin niteliği ve insan yaşamı, öbür yandan sosyal sigortaların işlevlerinden yola çıkılarak kabul edilmesidir³⁵⁰.

Keza 5434 sayılı Emekli Sandığı Kanunu md. 129 da, ölenin dul ve yetimlerine ödenen tazminat dolayısıyla sorumluya karşı dava açmak üzere Sandığa doğrudan doğruya dava hakkı tanımaktadır³⁵¹.

sigortalıya veya hak sahiplerine bu Kanun gereğince yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değeri toplamı, sigortalı veya hak sahiplerinin işverenden isteyebilecekleri tutarlarla sınırlı olmak üzere, Kurumca işverene ödetilir. İşverenin sorumluluğunun tespitinde kaçınılmazlık ilkesi dikkate alınır. İş kazasının, 13 üncü maddenin ikinci fıkrasının (a) bendinde belirtilen sürede işveren tarafından Kuruma bildirilmemesi halinde, bildirim tarihine kadar geçen süre için sigortalıya ödenecek geçici iş göremezlik ödeneği, Kurumca işverenden tahsil edilir.

Çalışma mevzuatında sağlık raporu alınması gerektiği belirtilen işlerde, böyle bir rapora dayanılmaksızın veya eldeki rapora aykırı olarak bünyeye elverişli olmadığı işte çalıştırılan sigortalının, bu işe girmeden önce var olduğu tespit edilen veya bünyeye elverişli olmadığı işte çalıştırılması sonucu meydana gelen hastalığı nedeniyle, Kurumca sigortalıya ödenen geçici iş göremezlik ödeneği işverene ödetilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık, üçüncü bir kişinin kusuru nedeniyle meydana gelmişse, sigortalıya ve hak sahiplerine yapılan veya ileride yapılması gereken ödemeler ile bağlanan gelirin başladığı tarihteki ilk peşin sermaye değerinin yarısı, zarara sebep olan üçüncü kişilere ve şayet kusuru varsa bunları çalıştıranlara rücu edilir.

İş kazası, meslek hastalığı ve hastalık; kamu görevlileri, er ve erbaşlar ile kamu idareleri tarafından görevlendirilen diğer kişilerin vazifelerinin gereği olarak yaptıkları fiiller sonucu meydana gelmiş ise, bu fiillerden dolayı haklarında kesinleşmiş mahkûmiyet kararı bulunanlar hariç olmak üzere, sigortalı veya hak sahiplerine yapılan ödemeler veya bağlanan gelirler için kurumuna veya ilgililere rücu edilmez. Ayrıca, iş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölümünde, bu Kanun uyarınca hak sahiplerine bağlanacak gelir ve verilecek ödenekler için, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesinde kusuru bulunan hak sahiplerine veya iş kazası sonucu ölen kusurlu sigortalının hak sahiplerine, Kurumca rücu edilmez.”

³⁵⁰ GÜZEL, Ali: “Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunlar”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, (İstanbul, 1996),s.281.

³⁵¹ GÜRİSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.154.

Ticaret Kanunu açısından ise, İsviçre Hukukundan farklı olarak, Türk Hukukunda sigortacı ödediği tazminat miktarınca sigortalının yerine geçerek haklarına halef olur³⁵².

Destek gören kimse, aynı zamanda nafaka yükümlüsü de olan desteğin ölümü sonrası kendisine nafaka vermekle mükellef diğer hısımlarına başvurabilir. Bu hallerde, başvuru bu hısımlar desteğin ölümünden sorumlu olan kişiye destek görene ödemekle yükümlü oldukları nafaka miktarı oranında rücuu edebilirler. Aynı şekilde, desteğini kaybeden kimseye, hiçbir hukuki mecburiyet altında olmaksızın desteklik ilişkisinin bitmesinden dolayı uğranılan zararı telafi etmek için ödemedede bulunan kişinin de “vekaletsiz iş gördüğü” düşünülerek sorumlu kişiye rücuu doktrinde kabul görmektedir³⁵³.

B. Davalılar

Destekten yoksun kalma tazminatında, ilk sıradaki sorumlu esas olarak desteğin ölümüne kusuruyla neden olan kişidir³⁵⁴. Dolayısıyla davalı konumunda ilk bu kişi düşünülecektir. Ancak kimi zaman sorumluluğun kaynağı kusur sorumluluğu dışında, kanunlarda yer alan kusursuz sorumluluk hallerinden biri de olabilir. Bu hallerde kanunlarda yer alan bu kişilere karşı da destekten yoksun kalma iddiasına dayanılarak dava açılabilir. Örneğin, istihdam edenin sorumluluğunda, ev başkanının sorumluluğunda, bina eseri sahibinin sorumluluğu hallerinde bu kimseler kusursuz sorumlulukları çerçevesinde davalı sıfatını taşıyabilirler³⁵⁵.

³⁵² GÜRSOY, Kemal Tahir: “Haksız Eylemden Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Hakkıyla Yarışması”, AÜHFD, C. 31, S. 1–4, s. 149–183, (Ankara, 1974),s.182.

³⁵³ Ayrıntılı bilgi için bkz., TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 94.

³⁵⁴ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 102.

³⁵⁵ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.109.

Desteğin ölümü dolayısıyla birden ziyade kişinin kusura dayalı sorumluluğunun gündeme geldiği hallerde ise, şayet aynı sebepten kaynaklanan sorumluluktan söz ediliyorsa BK md. 50, farklı sebeplerden kaynaklanan sorumluluktan söz ediliyorsa ise BK md. 51 hükümleri uygulanacaktır³⁵⁶. Birden çok kişinin sorumluluğu ister farklı sebeplerden kaynaklansın; isterse aynı sebepten kaynaklansın, müteselsil sorumluluk söz konusu olacağından, dava müteselsil sorumlulardan birine, birkaçına veyahut hepsine karşı açılabilir.

Birden fazla kişinin sorumluluğunun akdi ilişkiden kaynaklanması hallerinde ise, BK md. 98/2 hükmünün yollamasıyla BK md. 50 gereğince, gene bu kişilerin destekten yoksun kalan talep alacaklılarına karşı sorumlulukları gündeme gelebilecektir³⁵⁷.

Öte yandan, destekten yoksun kalma zararından sorumlu olan kişinin ölmesi durumunda tazminat yükümlülüğü, mirasçılara geçecektir³⁵⁸.

II. GÖREVLİ MAHKEME

Konusu, miktarı, değeri ve niteliği açısından bir davaya, hangi mahkemenin bakması görev ve bunu tayin eden kurallara göre kuralları denir³⁵⁹. Destekten yoksun kalma tazminatı niteliği itibariyle mamelek hukukundan doğan bir dava olup, bu davaların görüleceği mahkeme

³⁵⁶ GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, s.154; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 102; ÇALKİN, Fahri / TUĞSAVUL Muhsin: a.g.e., s.70; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.109, 110.

³⁵⁷ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 103.

³⁵⁸ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.539; SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkay: Miras Hukuku, 2. Baskı, (Ankara, 2008),s.67.

³⁵⁹ ALANGOYA, H. Yavuz / YILDIRIM, M.Kamil / YILDIRIM-DEREN, Nevhis: Medeni Usul Hukuku Esasları, 4. Bası, (İstanbul,2004), s. 60; PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, (Ankara, 2005), s.83; KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder: Medeni Usul Hukuku, 19. Baskı, (Ankara, 2008), s.121.

hukukumuzda desteğin ölümüne neden olan olayın niteliğine, sorumlunun statüsüne, zararın kaynaklanma nedeni ile meydana gelen zarar doğrultusunda talep edilen tazminat miktarına göre değişmektedir.

Buna göre, şayet, dava konusu şeyin değeri HUMK. md. 8' de belirtilen miktarın altında ise Sulh Hukuk Mahkemeleri, sınırın üstünde ise Asliye Hukuk Mahkemeleri görevli olacaktır. Destekten yoksun kalma tazminatının TTK md. 4 gereğince, ticari davalardan sayıldığı hallerde ise, tazminat davasının açıldığı yerde ayrı bir ticaret mahkemesi bulunuyorsa, dava TTK md. 5 gereğince o yer ticaret mahkemesinde görülecektir.

Destekten yoksun kalma tazminatı bir haksız fiilden ileri geliyor ve aynı zamanda TCK anlamında suç da teşkil ediyorsa, destekten yoksun kalma iddiasında bulunan kişiler, ceza mahkemesindeki yargılamaya müdahil sıfatıyla katılarak tazminat talebinde bulunabilirler. Davaya katılma, zarar görene bazı olanaklar da sağlamaktadır. Buna göre davaya katılan kişi, mahkemeden kendisine vekil tayin edilmesini isteyebilir, duruşmalara girebilir, davasını geri alabilir ve kanun yollarına başvurabilir.³⁶⁰

Destekten yoksun kalma tazminatının, şayet idarenin fiillerinden dolayı yahut idari hizmetlerin iyi işlememesi veya hiç işlememesinden kaynaklanması halinde ise uyuşmazlığın çözülmesinde görevli yargı yolu idari yargı yolu ve görevli yargı yeri de idare mahkemeleri olacaktır³⁶¹. Keza askerlikle ilgili bir görevin ifası sırasında veya o göreve ilgili olarak meydana

³⁶⁰ YAŞAR, Osman: Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, 2. Cilt, 4. Baskı, (Ankara, 2009), s. 2491, 2497; PARLAR, Ali / HATİPOĞLU, Muzaffer: Ceza Muhakemesi Kanununun Yorumu; 2. Cilt, 1. Baskı, (Ankara, 2008), s.1522 vd; KUNTER, Nurullah / YENİSEY, Feridun / NUHOĞLU, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Bası, (İstanbul, 2006) , s. 433 vd; CENTEL, Nur / ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4.BASKI, (İstanbul, 2006),s.114; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 114.

³⁶¹ SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: a.g.e., s.519; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.216; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.s.,s 72 vd; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 115.

gelen bir olay neticesinde desteğini kaybeden kişiler içinse görevli mahkeme Askeri Yüksek İdare Mahkemesi (AYİM) olacaktır³⁶².

Desteğin ölümüne neden olan olayın bir iş kazası olması durumunda, desteğin gelirinden yoksun kalanlar davalarını müteveffa destek ile işveren arasında mevcut olan iş akdine dayanarak İş Mahkemelerinde açabileceklerdir³⁶³. Zira, 5521 sayılı İş Mahkemeleri Kanununun 1. maddesi İş Mahkemelerinin görev sahasını; “İş Kanununa göre, işçi sayılan kimselerle, işveren veya işveren vekilleri arasında iş akdinden veya iş kanununa dayalı her türlü hak iddialarından hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde İş Mahkemeleri kurulur” ifadesiyle belirlemiştir. Buradaki koşul iş kazası koşuludur³⁶⁴.

Öte yandan, 5510 tarihli SSGSS Kanunu md. 101’ de yer alan, “Bu Kanunda aksine hüküm bulunmayan hallerde, bu kanun hükümlerinin uygulanmasıyla ilgili ortaya çıkan uyuşmazlıklar iş mahkemelerinde görülür.” Hükmü uyarınca, SGK tarafından desteğin ölümünden dolayı geride kalan kişilerine yapılan ödemeler nedeniyle işveren ve üçüncü kişilere karşı açılacak rücu davalarında da görevli mahkeme gene İş Mahkemeleridir³⁶⁵.

Hukukumuzda görev kamu düzenine ilişkin olduğundan, mahkemenin görevsizliği davanın her aşamasında taraflarca ileri sürülebileceği gibi, mahkeme de davanın her aşamasında görevli olup olmadığını re’sen inceleyebilir.

³⁶² DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.27; ÖZGÜLDÜR, Serdar: a.g.m., s.128 vd; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.666; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.76.

³⁶³ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.16; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.218; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.667; DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer:a.g.e.,s.27; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.69 vd. TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 110.

³⁶⁴ ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.218;

³⁶⁵ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.667; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 112.

III. YETKİLİ MAHKEME

Yetki kavramı hukukumuzda, bir davaya yer itibarıyla hangi yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılacağı anlamına gelmektedir³⁶⁶. Genel olarak hukukumuzda her dava, kanunda aksine yer verilmedikçe, açıldığı tarihte davalının MK' ya göre ikametgahı sayılan yer mahkemesinde görülür. Akit dışı sorumluluk sebeplerinden olan ve destekten yoksun kalma davalarının en önemli bölümünü oluşturan haksız fiillerden kaynaklanan tazminat davalarında ise, HUMK md. 21; "Haksız bir fiilden mütevellit dava, o fiilin vuku bulduğu yer mahkemesinde ikame olunabilir" hükmü gereğince, istisnai olarak fiilin işlendiği yer mahkemesinde de dava açma imkanı getirilmiştir. Bu husus yalnızca yerel hukuk sistemiyle sınırlı olmayıp, devletler özel hukuku alanında da, devletlerin birçoğunun devletler özel hukuku kanunlarında eskiden bu yana "ika yeri" kuralını "haksız fiilden doğan borçlar haksız fiilin işlendiği yer kanununa tabidir" şeklinde ifade ettikleri vakidir³⁶⁷.

Yetki kuralları genel itibarıyla, görev kurallarından farklı olarak kamu düzenine ilişkin görülmemiştir. Bu nedenle davacının davasını açabilmesi için ona genel yetki kuralı dışında, seçim hakkı getiren özel yetki kurallarına da hukukumuzda yer verilmiştir³⁶⁸. HUMK md. 21 de bu anlamda özel bir yetki kuralı getirmektedir.

Bir diğer özel yetki kuralı ise, KTK md. 110 ile düzenlenen trafik kazalarından doğan zarara ilişkin tazminat davalarındaki yetki kuralıdır. KTK

³⁶⁶ KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder:a.g.e., s.149; PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet:a.g.e., s.99; ALANGOYA, H. Yavuz / YILDIRIM, M.Kamil / YILDIRIM-DEREN, Nevhis: a.g.e., s.88; ÜSTÜNDAĞ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, 4. Baskı, (İstanbul, 1989),s.172.

³⁶⁷ GELGEL, ÖZTEKİN Günseli: Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, 1. Baskı, (İstanbul, 2006), s.85.

³⁶⁸ PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet:a.g.e., s.99; ALANGOYA, H. Yavuz / YILDIRIM, M.Kamil / YILDIRIM-DEREN, Nevhis: a.g.e., s.88; ÜSTÜNDAĞ, Saim:a.g.e., s. 176 vd.

md. 110, “ Motorlu araç kazalarından dolayı hukuki sorumluluğa ilişkin davalar, sigortacının merkez veya şubesinin veya sigorta sözleşmesini yapan acentanın bulunduğu yer mahkemelerinden birinde açılabilir” hükmünü getirerek, davacılara seçimlik hak sağlamıştır.

Keza, haksız fiilin iş akdinden kaynaklanması hallerinde ise, 5521 sayılı İMK. md. 5 uyarınca davaya, davalının ikametgahı mahkemesinde ya da işçinin işini yaptığı işyerinin bağlı olduğu mahal mahkemesinde bakılabilecektir³⁶⁹.

Haksız fiilden birden çok kişinin sorumluluğunda davanın sorumluların hepsine birden tek dava şeklinde açılması halinde ise, yetkili mahkeme usul ekonomisi açısından haksız fiilin işlendiği yer mahkemesi olacaktır³⁷⁰.

IV. DAVANIN İSPATI VE ZAMANAŞIMI

A. Davanın İspatı

1. Genel olarak

Destekten yoksun kalma tazminatı davasında, destekten yoksun kalınan olay ile bunun sonucunda desteğin ölümü arasındaki illiyet bağının ispatlanmasında ispat yükü değişebildiği önceki bölümlerde belirtilmektedir. İspat yükü, destekten yoksun kalmanın kaynaklandığı olayın niteliğine göre değişiklik göstermekteyken; illiyet bağının ispatlanmasından sonra, ispatı gereken diğer hususlar ise, desteğin davacılar açısından desteklik ilişkisi

³⁶⁹ ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.220; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.81.

³⁷⁰ ALANGOYA, H. Yavuz / YILDIRIM, M.Kamil / YILDIRIM-DEREN, Nevhis: a.g.e., s. 96; ÖZTÜRKLER, Cemal:a.g.e., s.219, KANBUR, Zafer: a.g.t., s.81; KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder:a.g.e., s.156; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.79, 80.

çerçevesinde bir önem arz ettiği, ölümüyle birlikte bu ilişkinin de olağandışı bir şekilde sona erdiği ve bu sona eriş sonucunda desteğin destekliğinin kaybindan dolayı davacılar yönünden kesin ve tartışmasız bir zararın doğmuş olduğudur.

a. Destek ilişkisinin ispatı

(1) Eşler arası destek ilişkisi açısından

Destekten yoksun kalma tazminatında, ölen desteğin eş olması durumunda destek ilişkisinin ispatı diğer ilişki tipleri nazara alındığında daha kolay olmaktadır. Zira, eşler arasında evliliğin yapısı gereği bir destek ilişkisinin varlığı karine olarak kabul edildiğinden, bu konuda dikkate alınacak ispat ölçüsü de tam ispattır³⁷¹. Tam ispat ise, bir vakıa için kesinlik sınırına yakın ihtimalin söz konusu olduğu halleri ifade etmek için getirilmiş bir kavramdır³⁷².

Hukukumuzda, MK md.186/3 de ifade edilen eşler, birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılmakla yükümlüdürler hükmü gereğince eşler arasında fiili bir destek ilişkisinin var olduğu kanunen de kabul edilmekte olduğundan bu noktada destek ilişkisinin varlığı dava bakımından kesin kanuni karinedir³⁷³. Bilindiği üzere kesin kanuni karineler aksi iddia ve ispat edilemeyen karinelerdir³⁷⁴. Eşler arasında evlilik birliğinden dolayı kesin kanuni karine olarak kabul edilen desteklik ilişkisi, evlilik birliğinin sona ermiş olduğu hallerde ise kabul edilmemektedir. Bu konuda Yargıtay 4 HD' nin kararlarında, "Yine boşanan eşlerin birbirlerine destek olmadıkları

³⁷¹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 233.

³⁷² PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet:a.g.e., s.383.

³⁷³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 233; KURU, Baki / ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder:a.g.e., s.428.

³⁷⁴ PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet:a.g.e., s.369.

kabul edilerek maddi tazminat isteminin de reddedilmesi gerekmektedir”³⁷⁵ ve “Dosya kapsamındaki nüfus kayıt tablosundan davacı ile desteğin 1988 yılında boşandıkları, davaya konu trafik kazasının 18.09.2005 günü meydana geldiği anlaşıldığına göre davacı yararına boşandığı eşinin trafik kazası sonucu ölümü nedeniyle destekten yoksun kalma tazminatı verilmiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir”³⁷⁶ hükümlerine varılmıştır.

(2) Ana-baba ile çocuk arası destek ilişkisi açısından

Eşlerden sonra destek ilişkisinin kanıtlanması bakımından kolay olan bir diğer destek ilişkisi tipi de ana, baba ve çocuk arasındaki destek ilişkisidir. Zira, bu ilişkide de taraflar arasında fiili nitelik taşıyan bir destekliğin varlığı mevzu bahistir³⁷⁷.

Ana ve baba çocuk açısından çocuk en azından kendi geçimini sağlayana dek destek olduklarından bunlardan birinin ölümü halinde çocuğun yaşı, ekonomik durumu, eğitim düzeyi, cinsiyeti, sosyal şartlar desteklik ilişkisinin varlığını belirleyecektir. Keza evlat açısından da ister gerçek ister farazi olsun, somut olayla illiyet bağının kurulduğu hallerde ana ve baba, desteklik ilişkisinden dolayı destekten yoksun kalma tazminatı talep edebileceklerdir. Örneğin, ırza geçme fiili sonucu intihar ederek ölen kızın durumunda, kızlarının ölümü dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatı talep eden ana babaya “İntihar, somut olayda gerçekleşen türden bir olayla objektif olarak bağlı bulunmadığına göre, davacılar ölüm nedeniyle destekten yoksunluk tazminatı isteyemezler”³⁷⁸ hükmüne varılmıştır. Burada, desteklik

³⁷⁵ Yarg. 4. HD. 12.05.2008 T., 2007/11444 E., 2008/6663 K. no’lu kararı. (SİNERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları).

³⁷⁶ Yarg. 4. HD. 09.03.2009 T., 2008/8145 E., 2009/3380 K. no’lu kararı. (SİNERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları).

³⁷⁷ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 238.

³⁷⁸ PETEK, Hasan: “Ölüm Nedeniyle Manevi Tazminat ve Destekten Yoksun Kalma Hakkında Bir Yargıtay Kararı İncelemesi”, MBD.,S. 72, s. 41–53, (Manisa, 2000),s.46.

ilişkinin sona ermesine neden olan intihar olayı ile tecavüz olayı arasında doğrudan bir bağ bulunmaması kastedilerek illiyet bağın önemine dikkat çekilmiştir.

(3) Kardeşler arası destek ilişkisi açısından

Kardeşler arasındaki destek ilişkisinin temeli daha önceki bölümlerde de zikrettiğimiz üzere MK md. 364'den kaynaklanmaktadır. Bu maddeye göre destek gören kardeş ihtiyaç içerisinde bulunduğunu; kendisine destek olduğunu iddia ettiği ölen kardeşinin ise ölümünden önce hali refahta yaşadığını ispatlamalıdır. Destek gören kardeş ancak bu iki hususun varlığı halinde aralarında desteklik ilişkisinin bulunduğunu ispatlayacaktır. Dolayısıyla bu desteklik ilişkisinin ispatında ispat yükü davacı olan destek gördüğü iddiasında bulunan kardeştir³⁷⁹.

(4) Nişanlılar arası destek ilişkisi açısından

Eşler arasındaki desteklik ilişkisinden farklı olarak nişanlılar arasındaki destek ilişkisinin ispatında farazi bir desteklik yani müstakbel bir desteklikten söz edilebilir. Burada esas olarak desteklik ilişkisi nişanlılığın varlığına bağlanmış olduğundan davacı olan nişanlının öncelikle mahkeme huzurunda nişanlılığı ispatlaması beklenir³⁸⁰. Bu konuda Yargıtay'ın kararları da zaman içerisinde değişiklik göstermiştir. Eski bir kararında Yargıtay, tarafların nişanlı olduklarını söylemelerini yeterli bulmayıp, örf adetlere göre yapılması halinde ortada geçerli bir nişanlılığın bulunduğunun kabul edilebileceğini belirtirken³⁸¹, yeni tarihli kararlarında ayrıca örf, adete uygun merasim

³⁷⁹ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 237.

³⁸⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 36; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 234.

³⁸¹ Yarg. 2 HD. 8.9.1949 T., 2871/4269 no'lu kararı (TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s. 36)

yapılmasının aranmasının lüzumlu olmadığını, ölenle aralarında eylemli ve gerçek bir bağ bulunmasının yeterli olduğunu kabul etmiştir³⁸².

Günümüzde ise, yaşam koşulları ve ekonomik duruma bağlı olarak çiftlerin nişan merasimi yapmayıp, kendi aralarında nişanlandıklarına rastlanılmaktadır. Bu nedenle nişanlılığın salt şekilsel açıdan ortaya konması gerekliliği yerine, çiftlerin aralarında eylemli ve gerçek bir bağın varlığının aranması daha yerinde olacaktır.

(5) Birlikte Yaşayanlar arası destek ilişkisi açısından

Birlikte yaşayanlar açısından destek ilişkisinin ispatı destekliğin devamlılığının ispatına bağlı kılınmıştır³⁸³. Şüphesiz bu da, birlikte yaşama ilişkisinin niteliğine bağlıdır. Türk Hukuk sisteminde yer bulmasa da, özellikle kırsal kesimde olan dini nikah halinde veya evlilik düşüncesinde olmayıp birlikte ömür paylaşma noktasında buluşulan birlikteliklerde desteklik ilişkisinin bulunduğu genel kabul gördüğünü önceki konularda belirtmiştik³⁸⁴.

Bu tarz destek ilişkisinde tarafların birlikte yaşama gayesinin bulunduğu kural olarak kabul edilmekle birlikte, davanın ispatı açısından davacı tarafın birlikteliğin ciddi, devamlı surette olduğunu fiili karine ve emarelere dayanarak ispatlaması gerekir ki, bu da nişanlılığa kıyasla daha zordur³⁸⁵.

³⁸² Yarg. 6. HD. 17.3.1958 T., 2204/2256 no'lu kararı (TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s. 36); Yarg. 13. HD. 11.06.2003 T., 2559/7644 no'lu kararı. (SİNİERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları).

³⁸³ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 235.

³⁸⁴ Bkz. 1. Bölüm Destek Kavramı, Destek tipleri, s.15.

³⁸⁵ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 235; SERATLI, Gaye Burcu: a.g.e., s.104.

b. Desteğin ölümünden doğan zararın ispatı

Desteğin ölümünden dolayı zararın ispatında destek ilişkisinin niteliğine göre ispat yükünün düşeceği taraf da değişebilmektedir. Desteklik ilişkisinin ispatında olduğu gibi, zararın ispatlanmasında da ; somut durumun niteliğine göre zararın varlığının karineye dayandırıldığı hallerde davacının zararını ayrıca ispatlamasına gerek duyulmamaktadır. Ancak, destek ilişkisinin varlığının araştırmaya ihtiyaç gösterdiği durumlarda, zararın ispatı karineden daha güçlü bulguların ispatlanmasına bağlı kılınmaktadır.

Eşlerin, ana babanın, henüz fiili destek durumuna geçmemiş çocuğun ölümü halinde destek zararının varlığı karine olarak kabul edilmektedir³⁸⁶. Bu hallerde desteklik ilişkisinin olmadığı dolayısıyla ortada bir zararın olamayacağının ileri sürülerek ispatlanması ise davalı tarafa düşmektedir. Bu konuda Yargıtay 4. HD' nin 27.01.2003 T., 2002/10678 E.; 2003/847 sayılı kararında, "Destekten yoksun kalma tazminatına ilişkin bir davada, trafik kazası sonucu ölen 39 yaşındaki bekar çocuğun anne ve babası olan davacılara maddi yardımda bulunacağının ve ölümü ile davacıların destekten yoksun kalma zararına uğradıklarının kabulü gerekir. Bu olgunun aksini kanıtlamak yükümlülüğü ise, davalıya aittir" hükmüne varılmıştır³⁸⁷. Diğer durumlarda ise, zararın varlığı ilişkinin boyutuna göre değişebilmektedir. Kardeşin ölümünden dolayı zarar iddiasında bulunulduğunda ise, davacı yanın kardeşinden düzenli ve fiili şekilde yardım aldığını veya hali hazırda yardım almasa da, kendinin muhtaç, ölen kardeşinin ise hali refahta olduğunu ve MK md. 364 gereği nafaka yükümlülüğü bulunması sebebiyle bir zararının doğmuş olduğunun kabulünü ispatlayacaktır³⁸⁸. Keza birlikte yaşayanlar ve nişanlılar açısından da davacıların zararı ispatlanmaları beklenmektedir.

³⁸⁶ ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.106 -112, 114; Yarg. 4 HD.27.03.2008 T., 2007/5604 E.;2008/4057 no'lu kararı.(SİNİERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları).

³⁸⁷ SİNİERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları.

³⁸⁸ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 237; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.113.

Öte yandan zararın ispatı için salt desteklik ilişkisinin ispatı da yeterli bulunmayıp, desteğini kaybetmekten dolayı zarara uğradığını ileri süren davacıdan bunun yanı sıra, bakım ihtiyacını, desteğin bakım gücünü, muhtemel yaşam süresini ve hatta zarara neden olan olayı da ispatlaması beklenmektedir³⁸⁹.

2. İspat Vasıtaları

Destekten yoksun kalma tazminatında zararı doğuran olayın gerçekleştiğine dair iddialar, mahkemede her tür delille ispat edilebilir. Ancak, özellikle yakınlığın her hangi bir yükümlülüğe dayanmadığı hallerde ispatlamada somut ve belgeli delillerin önemi inkar edilemez. Bu anlamda örneğin kardeşlerin birbirine destekliğinin ya da fiilen ana babasına destek olan çocuğun veya birlikte yaşayanların ve nişanlıların desteklik ilişkilerinin ve dolayısıyla ölüm nedeniyle bu ilişkinin kaybından doğan zararlarının ispatlanmasında desteklik ilişkisinin tanıklar dışındaki somut, belgeli delillerle ispatlanması mahkeme nazarında tazminat davasının kabulü için gereklidir.

Bu konuda Yargıtay 4. HD' nin 01.12.2005 T., 2004/16523 E., 2005/12979 sayılı kararında, "Davaya konu olayda ölenin kardeşi olan davacılarından Tuğba Ç' ye ölenin destek olduğu ve onun desteğinden yoksun kaldığı kanıtlanamamıştır. Yerel mahkemece adı geçen bu davacı yönünden destekten yoksun kalma tazminatı isteminin reddedilmesi gerektiğinin düşünülmemiş olması usul ve yasaya uygun düşmediğinden kararın bozulması gerekmiştir"³⁹⁰ hükmüne varılmıştır.

³⁸⁹ TUĞSAVUL, Muhsin: "Ölüm Sebebiyle Maddi Tazminatın Hesaplanmasında Mahkemelerce Yapılması Gereken İnceleme", Adalet Dergisi, S. 1-2, 77-80, (Ankara, 1968), s.78 vd.; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 239.

³⁹⁰ SİNERJİ Mevzuat ve İçtihat Programları.

B. Zamanaşımı

1. Haksız fiillerde

a. Hukuk zamanaşımı

Destekten yoksun kalma tazminatına neden olan ve zararı doğuran olay genellikle haksız fiillerden ileri gelmekte olduğundan, haksız fiillerin tabi olduğu BK md. 60 hükmü gereğince, haksız bir fiil sonucu destekten yoksun kalanların açacakları maddi ve manevi tazminat davalarında zamanaşımı süresi bir yıldır³⁹¹. BK md. 60 haksız fiiller ile kusursuz sorumluluktan doğan tazminat taleplerinde uygulanan genel hüküm olup, madde metninde kısa zamanaşımı, uzun zamanaşımı ve ceza zamanaşımı süresi olmak üzere üç zamanaşımı süresini öngörmektedir.

Kısa zamanaşımı süresi, zarar gören kişinin zararı ve faili öğrendiği tarihten itibaren başlayacaktır³⁹². Dolayısıyla destekten yoksun kalma tazminatı davası açmak için destek görenlerin sadece haksız fiilin varlığını bilmeleri değil; hem zararı, hem faili de öğrenmeleri lazım gelir. Örneğin, iş bulmak amacıyla büyük kente çalışmaya gelen bir kişinin çalıştığı inşaatta kaza geçirmesini haber alan memleketteki ailesi, kişinin hastaneye kaldırılması ve hastanede uzunca bir süre yatmasının ardından iyileşemeyerek ölümünü olayın vukuundan çok sonra öğrenmişse, bu

³⁹¹ GÜRSOY, Kemal Tahir: "Dava Hakkının Telahuku", s.158; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.540; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s.120; GÖNENSAY, A. Samim: a.g.e., s.230; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.345 vd.; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 317; ÇELİK, Ahmet Çelik: "Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı", İBD, C.75, S.10–11–12, s.1047–1080, (İstanbul, 2001), s.1047.

³⁹² TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.954; TEKİNAY, Selahattin Sulhi: a.g.e., s.120; GÖNENSAY, A. Samim: a.g.e., s.230; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.540; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.345 vd.; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 317; GÜLEÇ, (UÇAKHAN) Sema: a.g.e., s.674; GÜRSOY, Kemal Tahir: "Dava Hakkının Telahuku", s.158; ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e., s.163, 170; ÇELİK, Ahmet Çelik: a.g.m., s.1048.

durumda bu kişiler için zamanaşımı süresi haksız fiili öğrendikleri andan değil zararı öğrendikleri andan itibaren başlayacaktır.

Bunun yanı sıra ölen kişinin ölüm vuku bulduktan sonra doğan evlilik dışı çocuğu için de dava zamanaşımı, tanıma veya hükümle babalığın sabit olduğu tarihten itibaren yürüyecektir³⁹³. Zira ancak bu hukuki yollarla ölenle geride kalan ve talep alacaklısı olan kişi arasında destek ilişkisi bulunduğu hüküm altına alınmış olacağından, kişilerin destek yoksunluğu iddiaları ancak bu tarihten itibaren dinlenebilir olacaktır. Yine desteğin evlilik sonucu dünyaya gelen çocuğun doğumu öncesi ölmesi halinde ise, doğacak çocuk bakımından zamanaşımı, doğum tarihinden itibaren işlemeye başlayacaktır³⁹⁴.

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için kısa zamanaşımı süresinin zarar görenin zararı ve faili öğrendiği tarihten itibaren başlaması zarar sorumluları açısından, zararın ve failin seneler sonra öğrenilmesi durumunda büyük bir belirsizlik durumu yaratacak ve sorumluları, yaşamlarını sürdürürken daimi bir dava tehdidi altında bırakacaktır. İşte bu nedenle hukukumuzda bu durumlar için zamanaşımı müddeti azami bir had belirlenerek sınırlandırılmıştır. Buna göre, haksız fiillerden doğan tazminat davası, zararı meydana getiren olayın vukuundan itibaren herhalde on yıl içinde açılmış olmalıdır³⁹⁵. Zarar gören kişi, on yıllık zamanaşımı süresi geçtikten sonra zararı ve faili öğrenmiş olsa dahi artık kısa zamanaşımından faydalanamayacaktır³⁹⁶.

³⁹³ TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s.120, 121.

³⁹⁴ GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 317

³⁹⁵ GÜRİSOY, Kemal Tahir:”Dava Hakkının Telahuku”,s.162; GÖNENSAY, A. Samim:a.g.e.,s.232; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.349 vd; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 318; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.956, 957; ÇELİK, Ahmet Çelik:a.g.m., s.1055.

³⁹⁶ KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.349 vd; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 318; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.119; TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.957; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.543.

Haksız fiil sürekli olmayıp, aralıklarla yineleniyorsa, fail de biliniyorsa, her fiile ilişkin zamanaşımı süresi, o fiile ilişkin zararın ortaya çıkmasından itibaren ayrı ayrı başlatılacaktır³⁹⁷. Zira haksız fiil devam ettiği sürece zamanaşımı süresi işlemez³⁹⁸.

Zamanaşımı, hak düşürücü süre gibi resen, hakim tarafından dikkate alınmaz. Ancak, davalılar tarafından defa mahiyetinde bir savunma aracı olarak ileri sürülürse, davanın dinlenmesine engel olacak ve talep konusu borcu eksik bir borç haline getirecektir.

b. Ceza hukukundaki dava zamanaşımı

Destekten yoksun kalma tazminatının haksız fiilden ileri geldiği hallerde, bu haksız fiil TCK bakımından da aynı zamanda suç teşkil edebilir. İşte bu gibi durumlarda BK md. 60/2 gereğince, bu nitelikteki bir fiil hakkında, cezai yönden takip mümkün olduğu sürece, haksız fiillere özgü zamanaşımı süresi geçmiş olsa da, tazminat davası açılabilmesi öngörülmüştür³⁹⁹. Zira, bu halde, haksız fiil için açılacak tazminat davası da ceza davasına ilişkin zamanaşımı süresine tabi olacaktır⁴⁰⁰.

Ceza zamanaşımının söz konusu olabilmesi için, fiilin sadece suç teşkil etmesi yeterli olup, fail hakkında dava açılması veya failin cezalandırılması gerekmemektedir⁴⁰¹. Keza, sanığın mahkumiyet kararından

³⁹⁷ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.543; (naklen- EREN, Fikret :Borçlar Hukuku, C.2, s.434)

³⁹⁸ Yarg. HGK.10.11.1999, E.4-940; K.937(UYGUR, C.3,S.2731)

³⁹⁹ KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.350; TUTUMLU, Mehmet Akif: Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, 4. Baskı, (Ankara, 2008),s.57 vd.

⁴⁰⁰ TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.960; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.544; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.119; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 318; TUTUMLU, Mehmet Akif:a.g.e.,s.59.

⁴⁰¹ ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.164; OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.544; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.352, TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.960; GÜRSOY, Kemal Tahir:”Dava Hakkının Telahuku”,s.163.

sonra ölmesi veya şikayet süresinin geçirilmiş olması da ceza zamanaşımının uygulanmasına engel değildir⁴⁰².

Daha uzun olan ceza davası zamanaşımı süresi hem bir yıllık kısa zamanaşımı süresi, hem de on yıllık uzun zamanaşımı süresi için uygulanmaktadır. Ceza zamanaşımı süresinin kısa ve uzun hukuk zamanaşımı sürelerinin ortasında olması halinde ise, ceza zamanaşımı süresinin kısa olan hukuk zamanaşımı süresi olan bir yıllık süreyi etkileyerek onu kendi süresi kadar uzatacağı kabul edilir⁴⁰³.

Ancak burada nazara alınması gereken husus, zamanaşımının dava zamanaşımı olması gereğidir. Zira, ceza hukukunda kamu davası açmanın tabi olduğu “dava zamanaşımı süresi” ve hükmolunmuş cezalara ait “mahkumiyet veya ceza zamanaşımı süresi” olmak kaydıyla iki tür zamanaşımı süresi bulunmakta olup, BK md. 60/2’ de bahsi geçen “dava zamanaşımı süresi” dir⁴⁰⁴.

Fail öldüğü takdirde mirasçılarına karşı açılacak tazminat davalarının ise, ceza zamanaşımına tabi olması hususu doktrinde tartışmalıdır⁴⁰⁵.

c. KTK uyarınca zamanaşımı

Trafik kazasının neden olduğu bir haksız fiil neticesinde desteğin ölümü durumunda, destekten yoksun kalanların açacakları tazminat davası için hukukumuzda özel bir zamanaşımı düzenlenmiştir. KTK md. 109/1’ e göre, “Motorlu araç kazalarından doğan maddi zararların tazminine ilişkin

⁴⁰² ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.164.

⁴⁰³ OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.544; KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.352, TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: a.g.e., s.963; GÜRSOY, Kemal Tahir:”Dava Hakkının Telahuku”,s.163; GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 318.

⁴⁰⁴ KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.353; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.119.

⁴⁰⁵ Mirasçılara karşı açılacak tazminat davalarının ceza davası zamanaşımına tabi olmasını OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: a.g.e. s.546; GÖNENSAY, A. Samim:a.g.e.,s.233 savunmaktadır. Karşıt görüş için bkz., KILIÇOĞLU, M. Ahmet: a.g.e.s.354.

talepler, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıl ve herhalde, kaza gününden başlayarak on yıl içinde zamanaşımına uğrar.”

Görüleceği üzere, BK md.60 ve KTK md. 109’ da yer alan düzenlemeler zamanaşımı süresinin başlangıcı yönünden birbirine paraleldir. Aralarındaki tek fark, zamanaşımı süresinin trafik kazalarından doğan hak talepleri bakımından bir yıl yerine iki yıl olarak öngörülmesidir⁴⁰⁶.

2. Sözleşmelerde

a. İş Akdinden doğan sözleşmelerde

İş akdine dayanarak çalışan bir kimsenin mülga 506 sayılı yasanın 11. maddesine göre iş kazası sonucu ölümü halinde yardımından mahrum kalanların açacağı davanın zamanaşımı on yıldır⁴⁰⁷. Ancak söz konusu iş kazasında kusuru bulunan üçüncü kişilerin istihdam edenleri kazanın işvereni değil, başka bir işveren ise, bu takdirde BK md. 55 söz konusu olacaktır ve bu işverenler yönünden BK md. 60’ daki zamanaşımı süreleri uygulanacaktır⁴⁰⁸.

⁴⁰⁶ HGK. E.2001/19-652;K.2001/705, T.10.10.2001 (GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.678.)

⁴⁰⁷ HGK. E.1970/9-343; K.1971/610; T. 23.10.1971 (Dn. 16-ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.169); GÖKYAYLA, K. Emre: a.g.e., s. 320; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.651; TEKİNAY, Selahattin Sulhi:a.g.e.,s.121; GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.167; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.120; BALCI, Mesut:a.g.e., s.493.

⁴⁰⁸ BALCI, Mesut:a.g.e., s.501.

b. Taşıma sözleşmelerinde

(1) Kara taşıma sözleşmelerinde

TTK md. 806 uyarınca, taşıyıcı yolcuları gidecekleri yere kadar sağ ve salimen götürmekle yükümlüdür. Bu yükümlülük çerçevesinde sözleşme sahibi, sözleşmenin diğer tarafı olan yolcunun bu yolculuk dolayısıyla uğradığı zararları tazminle yükümlüdür. Keza, bu zararların en başında, sözleşmenin diğer tarafı olan yolcunun ölümü nihayetinde, onun desteğinden faydalanan yakınlarının destekten yoksunluk zararları gelmektedir. Bu kişiler için zamanaşımı süresi, TTK md. 767/5 hükmü gereğince BK md. 125' e tabi olarak on yıl olacaktır⁴⁰⁹.

(2) Deniz taşıma sözleşmelerinde

Deniz taşıması sırasında desteğin ölümü halinde, TTK md. 1235/7 ve 9. bendleri gereğince, desteğin destekliğinden yoksun kalanların gemi alacaklısı olarak talep hakları doğacaktır. Buradaki alacak hakkı ise, TTK md. 1259/1 hükmü uyarınca bir yıllık zamanaşımı süresine tabidir. Ancak burada, haksız fiillerdeki gibi zarar sorumlusunun bilinmesi gereği bulunmayıp, zamanaşımının başlangıcı için zararın öğrenilmesi kâfidir⁴¹⁰.

Bununla birlikte, Yargıtay İçtihatı Birleştirme Büyük Genel Kurulunun da 20.12.1971 T., E.1979/4 1971/ 5 sayılı kararında belirtildiği üzere, deniz taşımalarında cismani zararın taşıyan veya adamların ağır kusurundan ya da kastından doğması halinde, alacağın türüne bakılmaksızın TTK md. 806

⁴⁰⁹ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.120; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.678, ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.168

Bu konuda Yargıtay içtihatlarından örnekler için bkz; 11 HD.17.09.1991 T, 1991/1420 E; 1991/4638 K.; 28.06.1979 T, 1979/2813 E,1979/3468 K; HGK 14.06.1978 T, 77/11 E., 477 K.(ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.168; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.678, 679).

⁴¹⁰ GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.679; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.121.

maddesine yapılan atıfla kara taşımacılığında söz konusu olan 767/5 maddesi gereğince on yıllık zamanaşımı uygulanacaktır⁴¹¹.

Destekten yoksun kalanların, deniz taşımacılığından tazminat isteyebileceği durumlardan bir diğeri de çatma sonucu meydana gelen zararlardır. Buna göre, çatma sonucunda kişi bakımından, gemide bulunan yük ilgilileri, yolcular, personel, görevli devlet memurları, kurtarılanlar, hatta kaçak yolcuların ölümü halinde bunların defin masrafları, geride kalan yakınları açısından destekten yoksun kalma tazminatları ödemek sorumluluğu doğacaktır⁴¹². Bu durumlarda destekten yoksun kalma tazminatı talebi TTK md. 1259/2 gereğince, çatmanın meydana geldiği andan itibaren iki yıldır⁴¹³.

(3) Hava taşıma sözleşmelerinde

Uluslararası havacılık sözleşmeleri arasında sayılan Varşova Konvansiyonunda alınan karara paralel olarak hava taşıma sözleşmelerinde, desteğin ölümünden dolayı taşıyıcının sorumluluğuna gidilebilmesi TSHK md.131 gereğince, iki yıllık zamanaşımı süresine tabidir⁴¹⁴. Söz konusu süre, hava aracının vardığı veya vardığı varsayılan süreden itibaren başlayacaktır.

⁴¹¹ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.121; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.679, ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.169.

⁴¹² YAVAŞCA, Cemaleddin: Deniz Ticaret Hukuku Deniz Kazaları ve Deniz Sigortaları, (İstanbul, 1993),s.23.

⁴¹³ GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.121.

⁴¹⁴ GÜRBÜZ, Metin:a.g.e., s.168; GÜNDÜZ, Hakan :a.g.t.,s.122; GÜLEÇ,(UÇAKHAN) Sema:a.g.e.,s.680, ORHUNÖZ, Ergun: a.g.e.,s.169.

SONUÇ

Destekten yoksun kalma tazminatı maddi bir tazminat olup, hukuki mahiyeti gereği bağımsız ve doğrudan doğruya destek görenlerin kişiliklerinden doğmaktadır. Bağımsızlık özelliğinin bir parçası olarak, bu tazminat talebi miras, kan bağı ve diğer yakınlık ilişkilerinden kaynaklanmadığı gibi, herhangi bir hukuki ya da akdi bağa bağlı olarak kurulmadığından nafaka alacağı gibi değerlendirilemez.

Desteğin ölümü, destek olunan kişilere, desteklik ilişkisinin artık yürütülemeyecek olmasından dolayı destekten yoksun kalma zararı olarak yansımaktadır. Hukukumuzda “ Haksız fiiller ve diğer akit dışı sorumluluk sebepleri”, “Akitten doğan sorumluluk” ve “Vekaletsiz iş görme” olarak sınıflandırılan başlıca üç kaynağı bulunan bu tazminat türünde, özellikle “Akitten doğan sorumluluk” konusunda farklı Kanunlara ilişkin hükümler bulunmaktadır. Bu hükümler arasında TTK md. 806/2, 1130/1, TSHK md. 120 ve 106, BK md. 98/2 ve 332/2, 4077 sayılı TKHK md. 4/2 başlıca düzenlemeleri teşkil etmektedir.

Öte yandan, tazminat talebinin özellikleri arasında yer alan tazminat talebinin bağımsızlığı, haczedilemezliği, temlik hususunda BK md. 162/1 hükmünün uygulanabilirliği, ölen zarar verenin mirasçılarına yöneltmesi, duruma bağlı olarak destekten yoksun kalan kişinin ölümü halinde onun mirasçılarına intikali imkanı, takasının mümkün olmaması bu tazminatın diğer maddi tazminat taleplerinden ayrı tutularak BK’da ayrı bir hükümle ifade edilmesine yol açmıştır.

Destekten yoksun kalma tazminatının talep edilebilmesi için, öncelikle desteğin ölmesi, ölüm olayından dolayı bir sorumlunun bulunması, destek ile destek gören arasında kanıtlanabilir bir bakım ilişkisinin varlığı ve şüphesiz bu ilişkinin niteliği itibariyle devamlı ve süreklilik arzeden bir yapıya sahip olması gereklidir.

Destekten yoksun kalma tazminatında zarar miktarının ve tazminatın tespitinde desteğin geliri, desteğin bakım gücü, destek görenlerin tipleri açısından ihtiyaç duydukları desteklik süreleri, destek görenlerin ölüm sonrası elde ettikleri menfaatlerin denkleştirilmesi ilkesi uyarınca, belli kazanımların destek zararlarından indirilmesi önemli parametreler olarak yer almaktadır. Zarar miktarının ve buna bağlı olarak tazminat hesabının yapılmasında etken olan diğer faktörler ise, ölen desteğin kusuru, rızası, üçüncü kişinin kusuru, zarar verenin zor duruma düşecek olması ve hal ve şartların özelliğidir.

Destekten yoksun kalma tazminatında tazminat talebi nakdi olarak ve iki şekilde ödenmektedir. Bunlardan birincisi irat şeklinde tazminat, diğeri ise sermaye şeklinde tazminattır. Uygulamada tercih edilen sermaye şeklinde tazminat, gerek tazminat alacaklısı tarafından toplu alınması neticesinde enflasyon karşısında destek göreni daha iyi tatmin etmesi; gerekse de tazminat borçlusu açısından mütemadiyen alacak tehdidi altında kalmasını engellemesi bakımlarından daha iyi bir giderim biçimi olarak göze çarpmaktadır.

Destekten yoksunluk iddiaları, doğduğu kaynağa bağlı olarak farklı mahkemelerde talep konusu yapılabilmektedir. Zamanaşımı bakımından ise, diğer maddi zararlarda söz konusu olan zamanaşımı süreleri destekten yoksun kalma tazminatı için de geçerli olmakla birlikte özellikle farazi desteklik ilişkisinin olduğu durumlarda zamanaşımının ihtiyacın doğduğu andan itibaren hesaplanacağı tabiidir. Keza, faiz olgusu da destekten yoksunluk talebinde zararın doğumu anından itibaren başlayacaktır.

KAYNAKÇA

ACAR, Bülent Hayri: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara, 1999.

AKCISAK, Besim: “Destekten Yoksunluk Zararından Mahsup Edilemeyen Menfaatler”, Manisa Barosu Dergisi, S. 44, s. 17–21, Manisa, 1993.

AKIN, Levent: “Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlardan İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğuna İlişkin Yargıtay Kararları”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 33–50, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

AKIN, Levent: İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, 1. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2001.

AKINCI, Şahin: Borçlar Hukuku Bilgisi Genel Hükümler, Nobel Yayınevi, Konya, 2000.

AKINTÜRK, Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler Özel Borç İlişkileri, 7. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 1999.

AKTAŞ, Hakkı: “İş Kazalarında Zarar ve Sorumluluk”, İstanbul Barosu Dergisi, C.71, S.4-5-6, s.227-277, İstanbul, 1997.

AKÜNAL, Teoman: “Uygulamada Denkleştirme Sorunu”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu, 15–16 Ekim 1978, s. 163–185, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1981.

ALANGOYA, H. Yavuz, YILDIRIM, M. Kamil, YILDIRIM-DEREN, Nevhis: “Medeni Usul Hukuku Esasları”, 4. Bası, İstanbul, 2004.

ARAL, Fahrettin: Türk Borçlar Hukukunda Takas, 1. Baskı, Ankara, 1994.

AŞÇIOĞLU, Çetin: “Tazminatın Hesabında Yöntem Sorunu”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 59–78, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

AŞÇIOĞLU, Çetin: Trafik Kazalarında Hukuki Sorumluluk ve Tazminat Davaları, Ankara, 1989.

AŞÇIOĞLU, Çetin: Trafik Kazalarından Doğan Hukuk ve Ceza Sorumlulukları, 2. Baskı, Sözkese Matbaacılık, Ankara, 2008.

AYAN, Mehmet: Tıbbi Müdahalelerden Doğan Hukuki Sorumluluk, Kazancı Hukuk Yayınları, Ankara, 1991.

AYİTER, Nuşin/ KILIÇOĞLU, Ahmet M. : Miras Hukuku, 2. Bası, Savaş Yayınları, Ankara 1991.

BALCI, Mesut: İş Kazası veya Meslek Hastalığından Doğan Tazminat Davaları Destekten Yoksun Kalma Nedeniyle Tazminat Davaları Uygulaması ve İçtihatlar, 1. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara, 2008.

BAŞBUĞ, Aydın: Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiyeye Rücuu, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2004.

BAŞTUĞ, İrfan: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Şafak Yayınevi, Manisa, 1984.

BAYRAKTAR, Köksal: Hekimin Tedavi Nedeniyle Tedavi Sorumluluğu (Doktora Tezi), İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1972.

BÜYÜKSAĞIŞ, Erdem: Yeni Sosyo-Ekonomik Boyutuyla Maddi Zarar Kavramı, 1. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2007.

CENTEL, Nur, ZAFER, Hamide / ÇAKMUT, Özlem: Türk Ceza Hukukuna Giriş, 4. BASKI, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006.

ÇAĞA, Tahir, GÖKÇEN, Ahmet M. / GÜRAN, Tefik: “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 21–41, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

ÇAĞA, Tahir: “Mahkemece Hüküm Verilirken Dava Tarihindeki mi, Yoksa Hüküm Tarihindeki Maddi ve Hukuki Durum mu Esas Tutulmalıdır?” Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu VIII, s. 135–149, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 26–27 Nisan 1991.

ÇAĞA, Tahir: “Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Ödenecek Tazminatın Hesabına Dair”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu IX, s. 1–30, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara, 8–9 Mayıs 1992.

ÇAĞA, Tahir: “Ölüme Sebebiyet Halinde Müteveffanın Yardımından Mahrum Kalanlara Verilecek Maddi Tazminatın Tayini Meselesi”, Adalet Dergisi, S. 4, s. 434–458, Ankara, 1950.

ÇALI, Murtaza: Haksız Fiilden Doğan Tazminat, Gürsoy Basımevi, Ankara, 1968.

ÇALKİN, Fahri, TUĞSAVUL Muhsin: Haksız Fiillerden Doğan Tazminat Davaları, Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, 1948.

ÇELİK, Ahmet Çelik: “Bedensel Zararlarda Zamanaşımının Başlangıcı”, İstanbul Barosu Dergisi, C.75, S.10–11–12, s.1047–1080, İstanbul, 2001.

ÇELİK, Ahmet Çelik: Cana Gelen Zararlarda Tazminatın Ölçüsü ve Kazanç Kavramı, 1. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006.

ÇETİNTÜRK, Mustafa: “Destekten Yoksun Kalma ve Bedensel Tazminatlardan İndirim Nedenleri”, Bursa Barosu Dergisi, Yıl:8, S.20, s.5–11, Bursa, 1984.

DALAMANLI, Lütfü / İZGİ, Ömer: Açıklamalı, İçtihatlı ve Örnekli Tazminat Davaları, Yargıcı Matbaacılık, Ankara, 1999.

DEMİR, Mehmet: “Hekimlik Sözleşmesinden Doğan Sorumluluğun Koşulları” İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım 2007, s.153-160, Ankara, 2008.

EKMEKÇİ, Ömer: “Özel Hukukta Vücut Bütünlüğünün İhlali ve Ölüm Hallerinde Maddi Zarar Unsurları”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 91–112, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

ELMAS, İmdat: “Tıp ve Hukuk Açısından Ölüm, Tanı Kriterleri ve Organ Naklindeki Önemi”, Adalet Yüksekokulu 20.Yıl Armağanı, Beta Yayınları, İstanbul, 2001.

ER, Ünal: Sağlık Hukuku, Savaş Yayınevi, Ankara, 2008.

ERDEM, Nazif: Türk Borçlar Kanunu Şerhi ve Davaları (Özel Hükümler), Yarıaçık Cezaevi Matbaası, 1988.

EREN, Fikret: “Destekten Yoksun Kalma ve Vücut Bütünlüğünün İhlali Hallerinde Ödenecek Tazminatın Şekli”, Prof. Dr. H.C.Oğuzoğlu’na Armağan, AÜHF Yayınları No: 303, Ankara, 1972.

EREN, Fikret: “Hukuka Aykırılık Bağlı veya Normun Koruma Amacı Teorisi”, Prof. Dr. Mahmut Koloğlu’ ya 70 inci Yaş Armağanı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No:367, Ankara, 1975.

EREN, Fikret: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 10. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.

ERGÜNE, Serkan Mehmet: Olumsuz Zarar, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.

ESİN, Yüksel: Danıştay’ da açılacak Tazminat Davaları İkinci Kitap:Esas, İdarenin Hukuki Sorumluluğu, 2. Baskı, Güven Matbaası, Ankara, 1976.

GELGEL, ÖZTEKİN Günseli: Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006.

- GENÇCAN, Ömer Uğur: Miras Hukuku, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- GENÇCAN, Ömer Uğur: “Boşanma, Tazminat ve Nafaka Hukuku”, 1. Baskı, Ankara, 2008.
- GÖKCAN, Hasan Tahsin / ATAY, E. Ethem / ODABAŞI, Hasan: Teori ve Yargı Kararları Işığında İdarenin Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.
- GÖKCAN, Tahsin Hasan: Haksız Fiil Hukuku ve Maddi-Manevi Tazminat Davaları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- GÖKCAN, Tahsin Hasan / KAYMAZ, Seydi: Karayolları Trafik Kanunu’ na Göre Hukuki Sorumluluk, Tazminat- Sigorta Rücu Davaları ve Trafik Suç ve Kabahatleri, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- GÖKCAN, Tahsin Hasan: Hukukumuzda Haksız Fiil Sorumluluğu ve Tazminat Davaları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.
- GÖKYAYLA, K. Emre: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2004.
- GÖNENSAY, A. Samim: Borçlar Hukuku, Cilt:1, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1948.
- GÜLEÇ, (UÇAKHAN) Sema: Maddi Tazminat Esasları ve Hesaplanması, 5. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
- GÜNDÜZ, Hakan: Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2004.
- GÜNEŞ, Yusuf / COŞKUN AYDIN, Aynur: Çevre Hukuku, 1. Baskı, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 2004.
- GÜRAN, Sait: “Türk İdare Hukukunda Tazminat Miktarının Saptanması”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 151–170, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1980.
- GÜRBÜZ, Metin: Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Maddi Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2001.
- GÜRSOY, Kemal Tahir: “Haksız Eylemden Doğan Talep Hakkı ve Bu Hakkın Diğer Talep Hakkıyla Yarışması”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 1–4, s. 149–183, Ankara, 1974.
- GÜRSOY, Kemal Tahir: “Destekten Yoksun Kalma Tazminatı”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 29, S. 1–2, s. 143–198, Ankara, 1972.

GÜRSOY, Kemal Tahir: “İdarenin Sorumluluğuna İlişkin İlkelerde Son Gelişmeler ve İsviçre Hukukunda İdarenin Hukuki Sorumluluğunun Ana Hatları”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 71–131, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1980.

GÜRSOY, Kemal Tahir: “İşverenin Sorumluluğu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 1–4, s. 185–198, Ankara, 1974.

GÜRSOY, Kemal Tahir: “Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.XXX, S. 1–4, Ankara, 1973.

GÜZEL, Ali: Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene Rücu ve Uygulamada Ortaya Çıkan Sorunları, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu, 12-13 Nisan 1996, İstanbul, 1996.

HAKERİ, Hakan: “Hastane Yönetiminin Sorumluluğu”, İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım 2007, s.161-170, Ankara, 2008.

HATEMİ, Hüseyin: “Ölüm ve Beden Bütünlüğü Zararında Giderim”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 1–8, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

HATEMİ, Hüseyin: Miras Hukuku, 4. Baskı, Vedat Kitapçılık, İstanbul, 2004.

HATIRNAZ, Gültezer: Özel Hastanelerin Hukuki Sorumluluğu ve Hasta Hakları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2007.

HONSELL Heinrich (Çev. Zafer ZEYTİN), “İsviçre Sorumluluk Hukukunda, Reform Çabaları”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C.XXII, S.4, s.179–199, Ankara, 2004.

İMRE, Zahit / ERMAN, Hasan: Miras Hukuku, 4. Baskı, Der Yayınevi, İstanbul, 2003.

İMRE, Zahit: “Hukuki mesuliyetin Esası Üzerinde Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’ e Armağan, C.XLV–XLVII, S. 1–4, s.401–419, İstanbul, 1982.

İNAN, Ali Naim / ERTAŞ, Şeref / ALBAŞ, Hakan: Miras Hukuku, 6. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.

İNAN, Ali Naim: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 3. Baskı, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1984.

İYİMAYA, Ahmet: “Destekten Yoksun Kalma ve İş Göremezlik Tazminatlarına Yürütülecek Faizin Başlangıç Tarihi Sorunu”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 2, s. 175–218, Ankara, 1995.

İYİMAYA, Ahmet: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Cilt:2, Ankara, 1995.

KAÇAK, Nazif: Boşanma Davalarında Maddi ve Manevi Tazminat İle Yoksulluk Nafakası, 1. Baskı, Ankara, 2006.

KANETİ, Selim: “Haksız Fiil Sorumluluğunda Kusur Kavramının Görevi”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler I. Sempozyumu, 21–22 Ekim 1977, s. 29–66, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1980.

KANBUR, Zafer: Ölüm ve Cismani Zararlarda Tazminat Alacaklıları (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2000.

KANETİ, Selim: “Hekimin Hukuksal Sorumluluğunda Kusur ve İspat Yüğü” Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Ankara, 12–13 Mart 1982, s. 61–75, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1983.

KANETİ, Selim: “Özel Hukuk Alanında Toplumsal Hasar Temeline Dayanan Sorumluluk”, Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler III. Sempozyumu, 12–13 Mayıs 1979, s. 147–150, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1980.

KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku 1. Kitap Kusura Dayanan Sözleşme Dışı Sorumluluk, 2. Kitap Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk, 6. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2003.

KARAHASAN, Mustafa Reşit: Tazminat Hukuku Maddi Tazminat, 6. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2001.

KARAHASAN, Mustafa Reşit: Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt:1, Beta Yayınevi, İstanbul, 2003.

KARAHASAN, Mustafa Reşit: Sorumluluk Hukuku, Sözleşmeden Doğan Sorumluluk, Öğreti, Yargı Kararları, Genişletilmiş 6. Baskı, İstanbul 2003.

KARAKAŞ, Fahri: “Ölüm ve Sakatlık Hallerinde Maddi Zararın Hesap Yöntemleri”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 103–109, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

KARSLI, Abdurrahim: Usul Hukuku Açısından Rücu Davaları, (Basılmış Doktora Tezi), İstanbul Ofset Matbaası, İstanbul, 1994.

KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Esasları ve Hesap Yöntemleri, 2. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2008.

KILIÇOĞLU, M. Ahmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 7. Baskı, Turhan Kitabevi, Ankara, 2006.

KILIÇOĞLU, Mustafa: “Ölüm-Cismani Zarar Hallerinde Tazminat Prensipleri ve Hesap Yöntemleri”, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 197–234, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

KILIÇOĞLU, Mustafa: Tazminat Hukuku, 2. Baskı, Legal Yayınevi, İstanbul, 2006.

KIZILYEL, Serkan: “İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu”, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı 1–3 Kasım 2007, s. 203–237, Ankara Üniversitesi Yayınları, Ankara, 2008.

KÖROĞLU, Hasan: Türk Mahkemelerinde Bilirkişilik ve Bilirkişi Kurumları, 1. Baskı, Ankara, 2001.

KUNTER, Nurullah, YENİSEY, Feridun, NUHOĞLU, Ayşe: Muhakeme Hukuku Dalı Olarak Ceza Muhakemesi Hukuku, 15. Baskı, İstanbul, 2006.

KURU, Baki, ARSLAN, Ramazan / YILMAZ, Ejder: Medeni Usul Hukuku, 19. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2008.

NOMER, Haluk N.: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 6. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.

NOMER, Haluk N.: Haksız Fiil Sorumluluğunda Maddi Tazminatın Belirlenmesi, 1. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 1996.

OĞUZMAN, M. Kemal / ÖZ, M. Turgut: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 4. Baskı, Filiz Kitabevi, İstanbul, 2006.

ORHUNÖZ, Ergun: Tazminat Davalarında (Ölüm ve Bedeni Zararlar) Uygulama Sorunları, 3. Baskı, İzmir, 1998.

OZANOĞLU, Teoman: “Sosyal Güvenlik Kurumlarınca Yapılan Yardımların Etkisine İlişkin Kurallar”, Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 147–163 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

ÖNEN, Turgut: Borçlar Hukuku, 4. Baskı, Ankara, 1996.

ÖZÇELİK, A. Selçuk: “Hukuki Mesuliyetin Esası Üzerinde Bazı Düşünceler”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, Doğumunun 100. Yılında Atatürk’e Armağan, C.XLM-XLVII, S.1-4, s.401-419, İstanbul, 1982.

ÖZGÜLDÜR, Serdar: "İdare Hukukunda Tazminat Hesabının Unsurları ve Hesaplama Yöntemi: AYİM Uygulaması", Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 128–167, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

ÖZKAN, Hasan / AKYILDIZ (ÖNER) Sunay: (Açıklamalı içtihatlı) Hasta-Hekim Hakları ve Davaları, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.

ÖZPINAR, Berna: İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım 2007, s.269-291, Ankara, 2008.

ÖZTÜRKLER, Cemal: Hukuk Uygulamasında Tıbbi Sorumluluk, Teşhis, Tedavi ve Tıbbi Müdahaleden Doğan Tazminat Davaları, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.

ÖZTÜRKLER, Cemal: "Ölüm Tazminatının Miras Yararı ile Denkleştirilmesi" , Ankara Barosu Dergisi, S.2., s.227-229, Ankara, 1980.

ÖZTÜRKLER, Cemal: Uygulamanın İçinden Ölüm ve Bedeni Zarar Hallerinde Maddi Tazminatın Hesaplanması Teknikleri, 1. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

PARLAR, Ali, HATİPOĞLU, Muzaffer: Ceza Muhakemesi Kanununun Yorumu, 2. Cilt, 1. Baskı, Ankara, 2008.

PEKCANITEZ, Hakan / ATALAY Oğuz / ÖZEKES Muhammet: Medeni Usul Hukuku, 4. Baskı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2005.

PESOK, Abdi: "Özel Hukukta Tazminat Hesabının Unsurları", Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12–13 Nisan 1996, s. 113–121, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

PETEK, Hasan: "Ölüm Nedeniyle Manevi Tazminat ve Destekten Yoksun Kalma Hakkında Bir Yargıtay Kararı İncelemesi", Manisa Barosu Dergisi, S. 72, s. 41–53, Manisa, 2000.

REİSOĞLU, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 20. Baskı, İstanbul, 2008.

REİSOĞLU, Seza: "Hekimlerin Hukuki Sorumluluğu" Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler V. Sempozyumu, Ankara, 12–13 Mart 1982, s. 1–17, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Araştırma ve Uygulama Merkezi, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1983.

SANLI, Kerem Cem: Haksız Fiil Hukukunun Ekonomik Analizi Hukuk ve Ekonomi Öğretisi, 1. Baskı, Arıkan Yayınevi, İstanbul, 2007.

SAYMEN, Ferit H. / ELBİR, Halit K.: Türk Borçlar Hukuku Umumi Hükümler, Filiz Kitapevi, İstanbul, 1965.

SEPİCİ, S. Kaya: "Maddi Tazminat Hesabı Unsurları Tazminatın Hesaplanması", İstanbul Barosu Dergisi, C. 61, S. 4-5-6, s. 258-279, İstanbul, 1987.

SERATLI, Gaye Burcu: İş Kazasından Doğan Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, Yetkin Yayınevi, Ankara, 2003.

SEROZAN, Rona / ENGİN, Baki İlkey: Miras Hukuku, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.

SEZER, Ahmet Necdet: "Destekten Yoksun Kalma Tazminatının Hesaplanmasında göz önünde Tutulacak Esaslar", Yasa Hukuk Dergisi, S. 9, s. 1229-1269, Ankara, 1980.

SÜZEK, Sarper: "Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu", Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat Sempozyumu 12-13 Nisan 1996, s. 17-32, Galatasaray Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1996.

SÜZEK, Sarper: İş Hukuku, 3. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2006.

ŞANVER, Şerafettin: Boşanma Davaları El Kitabı, 2. Baskı, Ankara, 2009.

ŞENOCAK, Zarife: Özel Hukukta Hekimin Sorumluluğu, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, Ankara, 1998.

ŞENOCAK, Zarife: "Hekimin Hukuku Sorumluluğunun Özel Sorunları, Tıbbi Standartlar ve İspat", İdarenin Sağlık Hizmetinden Doğan Tazminat Sorumluluğu, Ankara Barosu ve Ankara Hukuk Fakültesi Sağlık Hukuku Kurultayı, 1-3 Kasım 2007, s.241-254, Ankara, 2008.

ŞENOCAK, Kemal: Mesleki Sorumluluk Sigortası, 1. Baskı, Ankara, 2000.

ŞENYÜZ, Doğan: Borçlar Hukuku Genel ve Özel Hükümler, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2006.

TANDOĞAN, Haluk: "Tehlike Sorumluluğu Kavramı ve Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Düzenlenmesi Sorunu", Sorumluluk Hukukunun Güncel Sorunları, Sorumluluk Hukukundaki Yeni Gelişmeler II. Sempozyumu, 15-16 Aralık 1978, s. 7-52, İstanbul Üniversitesi Mukayeseli Hukuk Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 1981.

TANDOĞAN, Haluk: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, 1. Baskı, Turhan Kitapevi, Ankara, 1981.

TANDOĞAN, Haluk: Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara, 1961.

TAŞMAN, Bilgehan: Bireysel İş Hukuku, Cilt:1, İstanbul, 1998.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi: Ölüm Sebebi İle Destekten Yoksun Kalma Tazminatı, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 1963.

TEKİNAY, Selahattin Sulhi / AKMAN, Sermet / BURCUOĞLU, Haluk / ALTOP, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, 1985.

TERCİER, Pierre/ DESCHENAUX Henri (Çev:Salim ÖZDEMİR): Sorumluluk Hukuku, Kadioğlu Matbaası, Ankara, 1983.

TİFTİK, Mustafa: Akit Dışı Sorumlulukta Maddi Tazminatın Kapsamı, 1. Baskı, Ankara, 1994.

TUĞSAVUL, Muhsin: "Ölüm Sebebiyle Maddi Tazminatın Hesaplanmasında Mahkemelerce Yapılması Gereken İnceleme", Adalet Dergisi, S. 1–2, 77–80, Ankara, 1968.

TUNCAY, A. Can: "Sosyal Sigortalar Kurumunun İşverene ve Üçüncü Kişiye Rücuunda Karşılaşılan Sorunlar", İstanbul Barosu Dergisi, C. 61, S. 4–5–6, s. 240–248, İstanbul, 1987.

TUNÇOMAĞ, Kenan / CENTEL Tankut: İş Hukukunun Esasları, 5. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 2008.

TUNÇOMAĞ, Kenan: "İşkazasından Doğan İşveren Sorumluluğunun Özellikleri", İstanbul Barosu Dergisi, C. 61, S. 4–5–6, s. 215–223, İstanbul, 1987.

TURAL, Turabi: "Tazminat Hesapları", Ölüm ve Cismani Zarar Hallerinde Zararın ve Tazminatın Hesap Edilmesi Sempozyumu, 10–11 Aralık 1993, s. 195–210 Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara, 1994.

TURAL, Turabi: Sosyal Güvenlik Kurumunun Peşin Değer ve Beklenen Ömür Tabloları Üzerine Bir Çalışma, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı 4, Ankara, Güz 2009,

TUTUMLU, Mehmet Akif: Türk Borçlar Hukukunda Zamanaşımı ve Uygulaması, 4. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.

ULUSAN, İlhan: Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, Kazancı Hukuk Yayınları, İstanbul, 1990.

UYAP Bilgi Bankası.

UYGUR, Turgut: Açıklamalı- İçtihatlı Borçlar Kanunu, 2. Cilt, 2. Baskı, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2003.

ÜSTÜNDAĞ, Saim: Medeni Yargılama Hukuku, 4. Baskı, Beta Yayınevi, İstanbul, 1989.

VAROL, Nezir; Hekim Sorumluluğunun Sağlık Hukuku Açısından Değerlendirilmesi ve Bir Uygulama Örneği; www.hukukrehberi.net.

VAROL, Nezir; Hekim Sorumluluğu ve Sağlık Hukuku; www.hukukrehberi.net

YAŞAR, Osman: Uygulamalı ve Yorumlu Ceza Muhakemesi Kanunu, 2. Cilt, 4. Baskı, Ankara, 2009.

YAVAŞCA, Cemaleddin: Deniz Ticaret Hukuku Deniz Kazaları ve Deniz Sigortaları, İstanbul, 1993.

YAVUZ, Nihat: Öğretide ve Uygulamada Nafaka, Nişan ve Eşlerin Katkı Payı ile İlgili Davalar, 1. Baskı, Ankara, 2008.

YILMAZ, Battal: Açıklamalı İçtihatlı Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Adalet Yayınevi, Ankara, 2007.

EKLER

EK 1. Bakiye Ömür Tablosu

PMF (Population Masculine et Feminine) ölüm tablosu

Örnek no: 24

Yaş	Bakiye ortalama ömür	Yaş	Bakiye ortalama ömür	Yaş	Bakiye ortalama ömür
0	56.64	30	37.50	60	14.89
1	60.60	31	36.70	61	14.23
2	60.58	32	35.90	62	13.59
3	59.97	33	35.10	63	12.97
4	59.22	34	34.29	64	12.35
5	58.41	35	33.49	65	11.75
6	57.57	36	32.49	66	11.17
7	56.71	37	31.90	67	10.51
8	55.83	38	31.10	68	10.05
9	54.83	39	30.31	69	9.50
10	54.03	40	29.73	70	8.98
11	55.11	41	28.73	71	8.47
12	52.19	42	27.95	72	7.98
13	51.28	43	27.18	73	7.54
14	50.37	44	26.40	74	7.08
15	49.49	45	25.64	75	6.88
16	48.62	46	24.78	76	6.25
17	47.78	47	24.12	77	5.86
18	46.96	48	23.36	78	5.50
19	46.15	49	22.62	79	5.15
20	45.90	50	21.88	80	4.85
21	44.59	51	21.15	81	4.52
22	43.83	52	20.42	82	4.22
23	43.05	53	19.70	83	3.95
24	42.27	54	18.98	84	3.71
25	41.49	55	18.28	85	3.39
26	40.70	56	17.82	86	3.31
27	39.90	57	16.90	87	3.29
28	39.10	58	16.10	88	3.05
29	38.32	59	15.59	89	2.85

* ORHUNÖZ, Ergun: Tazminat Davalarında (Ölüm ve Bedeni Zararlar Uygulama Sorunları), Egem Yayıncılık, 3. Baskı, İzmir, 1998.

Ek 2. PMF Beklenen Ömür Tablosu

Y	Beklenen Ömür			Y	Beklenen Ömür			Y	Beklenen Ömür		
A				A				A			
S	Yıl	Ay	Gün	S	Yıl	Ay	Gün	S	Yıl	Ay	Gün
0	56	7	24	35	33	5	29	70	8	11	28
1	60	7	9	36	32	8	12	71	8	5	22
2	60	7	2	37	31	10	29	72	7	11	28
3	59	11	24	38	31	1	7	73	7	6	17
4	59	2	20	39	30	3	23	74	7	0	29
5	58	5	0	40	29	8	26	75	6	10	21
6	57	6	28	41	28	8	26	76	6	3	1
7	56	8	19	42	27	11	17	77	5	10	14
8	55	10	3	43	27	2	6	78	5	6	3
9	54	11	9	44	26	4	26	79	5	1	29
10	54	0	11	45	25	7	24	80	4	10	10
11	53	1	10	46	24	10	18	81	4	6	10
12	52	2	9	47	24	1	14	82	4	2	20
13	51	3	12	48	23	4	11	83	3	11	17
14	50	4	15	49	22	7	16	84	3	8	19
15	49	5	29	50	21	10	21	85	3	5	29
16	48	7	16	51	21	1	25	86	3	3	20
17	47	9	15	52	20	5	3	87	3	1	14
18	46	11	20	53	19	8	16	88	2	11	24
19	46	1	25	54	18	11	28	89	2	10	3
20	45	10	29	55	18	3	12	90	2	8	19
21	44	7	5	56	17	9	29	91	2	7	16
22	43	10	3	57	16	10	29	92	2	6	21
23	43	0	18	58	16	1	7	93	2	5	25
24	42	3	9	59	15	6	21	94	2	5	14
25	41	5	29	60	14	10	25	95	2	4	26
26	40	8	16	61	14	2	24	96	2	4	8
27	39	10	29	62	13	7	5	97	2	3	23
28	39	1	7	63	12	11	24	98	2	2	28
29	38	3	27	64	12	4	8	99	2	1	17
30	37	6	3	65	11	9	4	100	2	0	0
31	36	8	16	66	11	2	2	101	1	9	18
32	35	10	29	67	10	6	6	102	1	7	2
33	35	1	7	68	10	0	18	103	1	6	3
34	34	3	16	69	9	6	3	104	1	3	1

Ek. 3**Tablo 1.** İnsana Verilen Zararlardan Doğan Tazminatlar

	YIL	GELİR (TL.)	KATSAYI	İSİKONTOLU KAZANÇ (TL)
1	1996	10.00	0.9091	9.09
2	1997	11.00	0.8264	9.09
3	1998	12.10	0.7513	9.09
4	1999	13.31	0.6830	9.09
5	2000	14.64	0.6209	9.09
6	2001	16.11	0.5645	9.09
7	2002	17.72	0.5132	9.09
8	2003	19.49	0.4665	9.09
9	2004	31.44	0.4241	9.09
10	2005	23.58	0.3855	9.09
11	2006	25.94	0.3505	9.09
12	2007	28.53	0.3186	9.09
13	2008	31.38	0.2897	9.09
14	2009	34.52	0.2633	9.09
15	2010	37.97	0.2394	9.09
16	2011	41.77	0.2176	9.09
17	2012	45.95	0.1978	9.09
18	2013	50.54	0.1799	9.09
19	2014	55.60	0.1635	9.09
20	2015	61.16	0.1486	9.09
21	2016	67.27	0.1351	9.09
22	2017	74.00	0.1228	9.09
23	2018	81.40	0.1117	9.09
24	2019	89.54	0.1051	9.09
25	2020	98.50	0.0923	9.09
26	2021	108.35	0.0839	9.09
27	2022	119.18	0.0763	9.09
28	2023	131.10	0.0693	9.09
29	2024	144.21	0.0630	9.09
30	2025	158.63	0.573	9.09
	TOPLAM	1,644.94		272.72

AO= Aritmetik Ortalama **GO=** Geometrik Ortalama **HO=** Harmonik Ortalama

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

Ortalama Sistemi veya Ortalama Ücret Sabit Rant Sistemine göre uygulanan yöntemle göre hesaplama:

Tablo 2. Ortalamalar sistemine göre

K (1 + faiz oranı)	(1)	1.1
N (yıl sayısı)	(2)	30
1996 yılı geliri (TL)	(3)	10
K^n (30 yıllık bileşik faiz/ 1.1^{30})	(4)	17.449
$(K^n - 1) / (k - 1)$ (faizlerin toplamı)	(5)	164.494
toplam kazanç (5*3)	(6)	1,644.94
yıllık ortalama kazanç (6/2)	(7)	54.83
peşin sermaye değeri (7*5/4)	(8)	516.89
maddi zarar oranı		0.67
maddi zarar		345

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

İnsana Verilen Zarardan Doğan Tazminatlar

Örnek davada Harmonik Ortalama hesaplırsak;

	YIL	GELİR	1/GELİR
1	1996	10.00	0.1000
2	1997	11.00	0.0909
3	1998	12.10	0.0826
4	1999	13.31	0.0751
5	2000	14.64	0.0683
6	2001	16.11	0.0621
7	2002	17.72	0.0564
8	2003	19.49	0.0513
9	2004	31.44	0.0467
10	2005	23.58	0.0424
11	2006	25.94	0.0386
12	2007	28.53	0.0350
13	2008	31.38	0.0319
14	2009	34.52	0.0290
15	2010	37.97	0.0263
16	2011	41.77	0.0239
17	2012	45.95	0.0218
18	2013	50.54	0.0198
19	2014	55.60	0.0180
20	2015	61.16	0.0164
21	2016	67.27	0.0149
22	2017	74.00	0.0135
23	2018	81.40	0.0123
24	2019	89.54	0.0112
25	2020	98.50	0.0102
26	2021	108.35	0.0092
27	2022	119.18	0.0084
28	2023	131.10	0.0076
29	2024	144.21	0.0069
30	2025	158.63	0.0063
	TOLAM	1,644.94	1.0370

HO= 30/1.0370-28.93 bulunur

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

Şimdi 3 Ayrı ortalamayla hesaplanan peşin değeri Progressif Rant Tekniğiyle karşılaştıralım.

	Aritmetik Ortalama	Geometrik Ortalama	Harmonik Ortalama	Progressif Rant. Yöntemi
K (1 + faiz oranı) (1)	1.1	1.1	1.1	---
N (yıl sayısı) (2)	30	30	30	
1996 yılı geliri (TL) (3)	10	10	10	
K^n (30 yıllık bileşik faiz/ 1.1^{30}) (4)	17.449	17.449	17.449	
$(K^n-1) / (k-1)$ (faizlerin toplamı) (5)	164.494	164.494	164.494	
toplam kazanç (5*3) (6)	1,644.94	1,644.94	1,644.94	
yıllık ortalama kazanç (6/2) (7)	54.83	39.83	28.93	
peşin sermaye değeri (7*5/4) (8)	516.89	375.46	272.73	272.73
maddi zarar oranı	0.67	0.67	0.67	0.67
Maddi zarar	345	250	162	182

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

Yöntemlerin Karşılaştırılması.

Peşin değeri Progressif Rant tekniğiyle hesaplarsak:

	YIL	GELİR (MİLYON TL.)	KATSAYI	İSİKONTOLU KAZANÇ (MİLYON TL.)
1	1996	671.55	0.9091	610.50
2	1997	738.71	0.8264	610.50
3	1998	812.58	0.7513	610.50
4	1999	893.84	0.6830	610.50
5	2000	893.22	0.6209	610.50
6	2001	1081.55	0.5645	610.50
7	2002	1189.70	0.5132	610.50
8	2003	1308.67	0.4665	610.50
9	2004	1439.54	0.4241	610.50
10	2005	1583.49	0.3855	610.50
11	2006	1741.84	0.3505	610.50
12	2007	1916.02	0.3186	610.50
13	2008	2107.63	0.2897	610.50
14	2009	2318.39	0.2633	610.50
15	2010	2550.23	0.2394	610.50
16	2011	2805.25	0.2176	610.50
17	2012	3085.78	0.1978	610.50
18	2013	3394.35	0.1799	610.50
19	2014	3733.79	0.1635	610.50
20	2015	4107.17	0.1486	610.50
	TOPLAM	36,463.30		12,210.1

Progressif rant tekniğine göre peşin değer 12.210.100.000 lira, maluliyet oranıyla tazminat $12.210.100 \times 0,34 = 4.151.400.000$ lira olarak bulunur.

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

İnsana Verilen Zarardan Doğan Tazminatlar

Örnek davada Harmonik Ortalama hesaplırsak:

	YIL	GELİR	1/GELİR
1	1996	671.55	0.0014891
2	1997	738.71	0.0013537
3	1998	812.58	0.0012306
4	1999	893.84	0.0011188
5	2000	893.22	0.0010171
6	2001	1081.55	0.0009246
7	2002	1189.70	0.0008405
8	2003	1308.67	0.0007641
9	2004	1439.54	0.0006947
10	2005	1583.49	0.0006315
11	2006	1741.84	0.0005741
12	2007	1916.02	0.0005219
13	2008	2107.63	0.0004745
14	2009	2318.39	0.0004313
15	2010	2550.23	0.0003921
16	2011	2805.25	0.0003565
17	2012	3085.78	0.0003241
18	2013	3394.35	0.0002946
19	2014	3733.79	0.0002678
20	2015	4107.17	0.0002435
	TOPLAM	1,644.94	0.0139451

HO= 20/0.0139451=1.434.2 milyon lira veya 1,434,200,000 bulunur.

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

Progressif Rant Tekniğiyle, aritmetik ortalama ve harmonik ortalama kullanılarak yapılan hesaplama sonuçları aşağıdaki tabloda özetlenmiştir.

Tablo : Yöntemlerin Karşılaştırılması

	Aritmetik Ortalama	Harmonik Ortalama	Progressif Rant. Yöntemi
K (1 + faiz oranı) (1)	1.1	1.1	---
N (yıl sayısı) (2)	20	20	---
1996 yılı geliri (TL) (3)	671.6	671.6	---
K^n (30 yıllık bileşik faiz/ 1.1^{30}) (4)	6.727	6.727	---
$(K^n - 1) / (k - 1)$ (faizlerin toplamı) (5)	57.275	57.275	---
toplam kazanç (5*3) (6)	38,463,3	38,463,3	---
yıllık ortalama kazanç (6/2) (7)	1,923.2	1,923.2	---
peşin sermaye değeri (7*5/4) (8)	16,373.0	16,373.0	12,210.1
maddi zarar oranı	0.34	0.34	0.34
Maddi zarar	5,566.0	4,151.4	4,151.4

* GÜRBÜZ, Metin, Beden Tamlığının İhlali ve Ölüm Hallerinde Doğan Madde Zararların Hesaplanması ve Tazminatın Tayini.

Ek 4. Peşin Değer Tabloları (Kadın için)

YAŞ	PEŞİN DEĞER ERKEK EŞ	YAŞ	PEŞİN DEĞER ERKEK EŞ
0	1.940,43	51	1.346,35
1	1.943,06	52	1.320,94
2	1.939,63	53	1.294,95
3	1.935,86	54	1.268,44
4	1.931,88	55	1.241,46
5	1.927,64	56	1.214,01
6	1.923,09	57	1.186,12
7	1.918,22	58	1.157,75
8	1.912,99	59	1.128,90
9	1.907,42	60	1.099,55
10	1.901,52	61	1.069,76
11	1.895,31	62	1.039,58
12	1.888,86	63	1.009,09
13	1.882,23	64	978,41
14	1.875,54	65	947,61
15	1.868,81	66	916,75
16	1.862,07	67	885,82
17	1.855,34	68	854,82
18	1.848,56	69	823,71
19	1.841,64	70	792,51
20	1.834,51	71	761,32
21	1.827,09	72	730,29
22	1.819,30	73	699,61
23	1.811,06	74	669,54
24	1.802,35	75	640,23
25	1.793,10	76	611,75
26	1.783,29	77	584,05
27	1.772,89	78	557,04
28	1.761,92	79	530,54
29	1.750,36	80	504,47
30	1.738,22	81	478,84
31	1.725,49	82	453,77
32	1.712,18	83	429,48
33	1.698,27	84	406,23
34	1.683,78	85	384,13
35	1.668,69	86	363,19
36	1.653,00	87	343,27
37	1.636,71	88	324,16
38	1.619,84	89	305,57
39	1.602,37	90	287,17
40	1.584,33	91	268,54
41	1.565,71	92	249,17
42	1.546,52	93	228,44
43	1.526,74	94	205,56
44	1.506,38	95	179,93
45	1.485,40	96	151,25
46	1.463,83	97	119,80
47	1.441,64	98	86,74
48	1.418,80	99	54,17
49	1.395,30		
50	1.371,16		

NOT: Bu tablo sigortalının hak sahibi erkek eşine ölüm geliri bağlanması durumunda kullanılacaktır.

* <http://www.sgk.gov.tr/mevzuat-tebligler>

Peşin Değer Tablosu (Çocuk için)

YAŞ	PEŞİN DEĞER		YAŞ	PEŞİN DEĞER	
	ANA	BABA		ANA	BABA
0	1.963,90	1.940,43	51	1.467,55	1.346,35
1	1.965,19	1.943,06	52	1.446,15	1.320,94
2	1.962,49	1.939,63	53	1.424,12	1.294,95
3	1.959,53	1.935,86	54	1.401,52	1.268,44
4	1.956,38	1.931,88	55	1.378,30	1.241,46
5	1.953,03	1.927,64	56	1.354,44	1.214,01
6	1.949,49	1.923,09	57	1.329,87	1.186,12
7	1.945,71	1.918,22	58	1.304,49	1.157,75
8	1.941,72	1.912,99	59	1.278,23	1.128,90
9	1.937,49	1.907,42	60	1.251,02	1.099,55
10	1.933,02	1.901,52	61	1.222,88	1.069,76
11	1.928,30	1.895,31	62	1.193,87	1.039,58
12	1.923,37	1.888,86	63	1.164,12	1.009,09
13	1.918,24	1.882,23	64	1.133,80	978,41
14	1.912,92	1.875,54	65	1.103,00	947,61
15	1.907,42	1.868,81	66	1.071,75	916,75
16	1.901,73	1.862,07	67	1.040,00	885,82
17	1.895,86	1.855,34	68	1.007,65	854,82
18	1.889,78	1.848,56	69	974,55	823,71
19	1.883,45	1.841,64	70	940,66	792,51
20	1.876,88	1.834,51	71	906,03	761,32
21	1.870,03	1.827,09	72	870,83	730,29
22	1.862,86	1.819,30	73	835,34	699,61
23	1.855,37	1.811,06	74	799,86	669,54
24	1.847,53	1.802,35	75	764,65	640,23
25	1.839,35	1.793,10	76	729,83	611,75
26	1.830,79	1.783,29	77	695,47	584,05
27	1.821,84	1.772,89	78	661,52	557,04
28	1.812,49	1.761,92	79	627,90	530,54
29	1.802,73	1.750,36	80	594,59	504,47
30	1.792,55	1.738,22	81	561,71	478,84
31	1.781,94	1.725,49	82	529,42	453,77
32	1.770,87	1.712,18	83	498,00	429,48
33	1.759,32	1.698,27	84	467,70	406,23
34	1.747,27	1.683,78	85	438,68	384,13
35	1.734,74	1.668,69	86	410,93	363,19
36	1.721,69	1.653,00	87	384,40	343,27
37	1.708,15	1.636,71	88	358,92	324,16
38	1.694,14	1.619,84	89	334,28	305,57
39	1.679,66	1.602,37	90	310,22	287,17
40	1.664,73	1.584,33	91	286,39	268,54
41	1.649,36	1.565,71	92	262,38	249,17
42	1.633,55	1.546,52	93	237,66	228,44
43	1.617,29	1.526,74	94	211,58	205,56
44	1.600,54	1.506,38	95	183,50	179,93
45	1.583,26	1.485,40	96	153,09	151,25
46	1.565,45	1.463,83	97	120,56	119,80
47	1.547,07	1.441,64	98	86,94	86,74
48	1.528,09	1.418,80	99	54,17	54,17
49	1.508,52	1.395,30			
50	1.488,34	1.371,16			

NOT: Bu tablo sigortalının hak sahibi ana ve babasına gelir bağlanması durumunda kullanılacaktır.

* <http://www.sgk.gov.tr/mevzuat-tebligler>

Peşin Değer Tablosu (Ana-Baba için)

YAŞ	PEŞİN DEĞER		YAŞ	PEŞİN DEĞER	
	KIZ ÇOCUK	ERKEK ÇOCUK		KIZ ÇOCUK	ERKEK ÇOCUK
0	1.174,79	1.054,36	51	1.360,60	833,51
1	1.134,24	1.008,78	52	1.333,25	797,75
2	1.115,98	1.066,85	53	1.304,90	822,25
3	1.143,87	1.063,63	54	1.275,56	792,47
4	1.174,20	1.049,91	55	1.245,17	783,24
5	1.183,15	1.010,41	56	1.213,65	792,36
6	1.142,43	970,67	57	1.180,91	761,21
7	1.118,92	941,43	58	1.146,82	749,64
8	1.084,15	891,36	59	1.111,25	747,38
9	1.039,38	836,63	60	1.074,12	692,95
10	1.003,38	777,97	61	1.037,65	689,32
11	951,52	714,72	62	1.021,64	647,37
12	906,05	649,31	63	983,23	633,61
13	849,29	579,60	64	949,29	636,54
14	789,67	509,13	65	917,55	606,13
15	727,06	432,43	66	894,12	591,91
16	664,64	354,01	67	872,52	573,53
17	607,89	271,39	68	837,63	524,25
18	630,37	199,96	69	813,75	495,65
19	687,12	479,45	70	791,23	470,23
20	619,44	401,55	71	756,10	455,36
21	633,83	405,19	72	734,98	415,05
22	674,45	324,62	73	711,15	425,85
23	739,67	266,30	74	695,87	382,25
24	840,87	214,68	75	683,89	349,60
25	991,36	179,04	76	671,83	338,10
26	1.169,44	1.332,05	77	640,96	321,40
27	1.126,60	1.298,27	78	621,05	358,82
28	1.258,05	1.290,34	79	584,31	346,84
29	1.382,94	1.267,24	80	568,35	341,76
30	1.492,35	1.238,02	81	561,71	478,84
31	1.466,30	1.199,37	82	529,42	453,77
32	1.516,44	1.169,41	83	498,00	429,48
33	1.557,45	1.160,53	84	467,70	406,23
34	1.564,50	1.165,42	85	438,68	384,13
35	1.616,34	1.160,02	86	410,93	363,19
36	1.620,88	1.144,28	87	384,40	343,27
37	1.646,57	1.146,66	88	358,92	324,16
38	1.629,35	1.142,93	89	334,28	305,57
39	1.620,56	1.129,61	90	310,22	287,17
40	1.602,54	1.120,59	91	286,39	268,54
41	1.583,90	1.101,32	92	262,38	249,17
42	1.566,96	1.077,63	93	237,66	228,44
43	1.547,17	1.053,37	94	211,58	205,56
44	1.526,68	1.042,39	95	183,50	179,93
45	1.505,45	996,17	96	153,09	151,25
46	1.483,46	967,97	97	120,56	119,80
47	1.460,65	944,79	98	86,94	86,74
48	1.436,98	913,49	99	54,17	54,17
49	1.412,44	870,99			
50	1.386,98	859,90			

NOT: Bu tablo sigortalının hak sahibi kız ve erkek çocuğuna gelir bağlanması durumunda kullanılacaktır

* <http://www.sgk.gov.tr/mevzuat-tebligler>

Peşin Değer Tablosu (Erkek için)

YAŞ	PEŞİN DEĞER	YAŞ	PEŞİN DEĞER
	KADIN EŞ		KADIN EŞ
0	1.963,90	51	1.467,55
1	1.965,19	52	1.446,15
2	1.962,49	53	1.424,12
3	1.959,53	54	1.401,52
4	1.956,38	55	1.378,30
5	1.953,03	56	1.354,44
6	1.949,49	57	1.329,87
7	1.945,71	58	1.304,49
8	1.941,72	59	1.278,23
9	1.937,49	60	1.251,02
10	1.933,02	61	1.222,88
11	1.928,30	62	1.193,87
12	1.923,37	63	1.164,12
13	1.918,24	64	1.133,80
14	1.912,92	65	1.103,00
15	1.907,42	66	1.071,75
16	1.901,73	67	1.040,00
17	1.895,86	68	1.007,65
18	1.889,78	69	974,55
19	1.883,45	70	940,66
20	1.876,88	71	906,03
21	1.870,03	72	870,83
22	1.862,86	73	835,34
23	1.855,37	74	799,86
24	1.847,53	75	764,65
25	1.839,35	76	729,83
26	1.830,79	77	695,47
27	1.821,84	78	661,52
28	1.812,49	79	627,90
29	1.802,73	80	594,59
30	1.792,55	81	561,71
31	1.781,94	82	529,42
32	1.770,87	83	498,00
33	1.759,32	84	467,70
34	1.747,27	85	438,68
35	1.734,74	86	410,93
36	1.721,69	87	384,40
37	1.708,15	88	358,92
38	1.694,14	89	334,28
39	1.679,66	90	310,22
40	1.664,73	91	286,39
41	1.649,36	92	262,38
42	1.633,55	93	237,66
43	1.617,29	94	211,58
44	1.600,54	95	183,50
45	1.583,26	96	153,09
46	1.565,45	97	120,56
47	1.547,07	98	86,94
48	1.528,09	99	54,17
49	1.508,52		
50	1.488,34		

NOT: Bu tablo sigortalının hak sahibi kadın eşine ölüm geliri bağlanması durumunda kullanılacaktır.

* <http://www.sgk.gov.tr/mevzuat-tebligler>

Ek 5.

12 ayda ödenecek ve yıllık %5 faiz oran ile 100 TL.sigorta geliri için hesaplanacak faiz miktarları Tablo 1’de verildi.

(Tablo 1)

1.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 12/12 =$	5,00 TL.
2.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 11/12 =$	4,58 TL.
3.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 10/12 =$	4,17 TL.
4.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 9/12 =$	3,75 TL.
5.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 8/12 =$	3,33 TL.
6.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 7/12 =$	2,92 TL.
7.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 6/12 =$	2,50 TL.
8.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 5/12 =$	2,08 TL.
9.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 4/12 =$	1,67 TL.
10.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 3/12 =$	1,25 TL.
11.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 2/12 =$	0,83 TL.
12.Ay	$100 \cdot 0.05 \cdot 1/12 =$	0,42 TL.

* TURAL, Turabi: Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı. 4, Güz 2009.

%9 faiz oranlı iskonto için ödenecek faiz miktarı Tablo 2’de verildi.

(Tablo 2)

1.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 12/12 =$	9,00 TL.
2.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 11/12 =$	8,25 TL.
3.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 10/12 =$	7,50 TL.
4.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 9/12 =$	6,75 TL.
5.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 8/12 =$	6,00 TL.
6.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 7/12 =$	5,25 TL.
7.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 6/12 =$	4,50 TL.
8.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 5/12 =$	3,75 TL.
9.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 4/12 =$	3,00 TL.
10.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 3/12 =$	2,25 TL.
11.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 2/12 =$	1,50 TL.
12.Ay	$100 \cdot 0.09 \cdot 1/12 =$	0,75 TL.

* TURAL, Turabi: Ankara Barosu Dergisi, Yıl 67, Sayı. 4, Güz 2009.

ÖZET

PİRİ-DÖNMEZ, Yasemin, “TÜRK HUKUKUNDA DESTEKTEN YOKSUN KALMA TAZMİNATI”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2010

Destekten yoksun kalma tazminatı ölen kişinin desteğinden yoksun kalanların talep ettiği bir tazminat türüdür. Bu tazminatta, kişini ölenle arasındaki desteklik ilişkisini, desteğin ölümünden dolayı zarar gördüğünü, desteğin bakımına muhtaç olduğunu kanıtlaması gerekir.

Anahtar Sözcükler

1. Destek
2. Tazminat
3. Zarar
4. Bakım gücü
5. Bakım ihtiyaç

ABSTRACT

PİRİ DÖNMEZ, Yasemin, "IN TURKISH LAW IMDEMNITY LACK OF SUPPORT", Graduate Thesis, Ankara – 2010.

Indemnity lack of support is on order of compensation which was claimed by the people that lost their supports. If there is any body claimed this compensation, should have proof the connection of support and damages for losing a relative. On the other hand, the person also should proof that was needed the care of his or her support.

Key Words:

1. Support
2. Indemnity
3. Damage
4. Capacity of maintain
5. Need for maintain